

Inhoudsopgave

Voorwoord en leeswijzer	5
1. Hoofdpijnen.....	7
1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen.....	13
1.2 Financiële hoofdpijnen.....	15
2. Programma's	26
2.0 Bestuur en Ondersteuning	27
Financiën	29
2.1 Veiligheid.....	32
Financiën	34
2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	36
Financiën	39
2.3 Economie	41
Financiën	42
2.4 Onderwijs.....	43
Financiën	45
2.5 Sport, cultuur en recreatie.....	46
Financiën	49
2.6 Sociaal Domein.....	51
Financiën	56
2.7 Volksgezondheid en milieu	58
Financiën	62
2.8 Volkshuisvest. RO en stedelijke vernieuwing	64
Financiën	67
3. Paragrafen.....	68
3.1 Lokale heffingen.....	69
Toelichting per belastingsoort	72
Lokale belastingdruk	80
Uitvoering Wet WOZ.....	83
Kwijtscheldingsbeleid.....	84
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	85
Gekwantificeerde risico's.....	86
Niet-gekwantificeerde risico's	89
Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen	91
Financiële kengetallen	93
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	97

Openbaar groen	98
Beheer en onderhoud wegen	101
Riolering	104
Gebouwen.....	106
Haven	109
3.4 Financiering.....	114
Wet FIDO & Kasgeldlimiet.....	115
Renterisiconorm & leningportefeuille	116
Schatkistbankieren.....	118
Financieringspositie	119
Omslagrente.....	120
3.5 Bedrijfsvoering	121
3.6 Verbonden partijen.....	122
Dienst (SozaWe) Fryslân	124
Centrumregeling Sociaal Domein Friesland (SDF)	125
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu & Omjouwing	126
Veiligheidsregio Fryslân	127
GR De Waddeneilanden.....	128
Welstandszorg Hûs en Hiem	129
Afvalsturing Friesland en Fryslân Miljeu Noardwest	130
Kredietbank Nederland.....	131
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	132
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	133
Vereniging van Friese Gemeenten.....	134
Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân.....	135
Stichting Waddenhaven Terschelling.....	136
Stichting beheer Schoolgebouwen	137
3.7 Grondbeleid	138
3.8 Openbaarheidsparagraaf Begroting 2026.....	139
3.9 Geprognosticeerde balans	140
3.10 Personele lasten.....	142
4. Bijlagen.....	145
4.1 Uitgangspunten programmabegroting 2026 - 2029	146
4.2 Baten en lasten per grootboeknummer	148
4.3 Meerjareninvesteringsbegroting 2026 - 2029	154
4.4 Leningoverzicht.....	156
4.5 Staat van reserves en voorzieningen	157
4.6 Verdeling toeristenbelasting.....	159

Begroting 2026

4.7 EMU-saldo.....	161
4.8 Begrippenlijst begroting 2026.....	162

Voorwoord en leeswijzer

Voorwoord

Deze begroting is alweer de laatste van de lopende bestuursperiode. Het gros van de Nederlandse gemeenten heeft grote moeite een sluitende begroting te presenteren. Dat geldt ook voor de gemeente Terschelling.

We hebben eerder al besloten extra te investeren in het havengebied, in het onderhoud van onze kapitaalgoederen (wegen, gebouwen, riolering, groen), in onderwijs (nieuwbouw Schylger Jouw) en in onze ambtelijke organisatie (Talent Lokaal Centraal). Al die uitgaven moe(s)ten natuurlijk wel een plek krijgen in onze begroting. Met 'passen en meten' en een aantal bezuinigingsvoorstellen is het gelukt een begroting te presenteren die aan de eisen van de wet en de provinciale toezichthouder en aan die van onszelf voldoet, maar veel vrije beleidsruimte is in de begroting niet meer aanwezig.

Wij hopen dat de gemeente Terschelling de komende jaren ook in financieel opzicht in rustiger vaarwater terecht zal komen en dat extra lastenverhogingen de komende jaren beperkt kunnen worden. Wij denken daarvoor een goede basis te hebben gelegd.

Voor dit moment wensen we uw raad een goede vergadering over deze begroting toe.

Het college van burgemeester en wethouders,

De wnd. Burgemeester,

Secretaris/directeur,

Mr. R.S. Cazemier

H.M. de Jong

Leeswijzer

Begroting 2026 (inclusief meerjarenraming 2027-2029) gemeente Terschelling

Via de tegels hieronder navigeer je door de hoofdindeling. Op de volgende wijze vind je makkelijker wat je zoekt:

- Onder het kopje Hoofdpijnen vind je de inleiding en een overzicht van de belangrijkste financiële resultaten.
- Onder het kopje Programma's vind je de programma's. Per programma staat aangegeven wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en wat het gaat kosten.
- Onder het kopje Paragrafen vind je de door het BBV voorgeschreven verplichte paragrafen en een tweetal toegevoegde, niet verplichte, paragrafen.
- De pijlen rechtsboven, naast de paginanummering, kun je gebruiken om door de achtereenvolgende pagina's te bladeren.
- Gebruik de zoekfunctie rechtsboven om snel specifieke informatie over een onderwerp te vinden.
- Met de link onderaan de pagina kun je de originele pdf van de Begroting 2026 downloaden.

Begroting 2026

Behandeling in de raad van de gemeente Terschelling:

[Behandeling Begroting 2026](#)

Via de link hierboven kom je rechtstreeks op de website van de gemeenteraad van Terschelling. Daar vind je 10 dagen voor behandeling van de begroting in de Raadsvergadering alle bijbehorende stukken, zoals het raadsvoorstel, het raadsbesluit en de begroting zelf. Via Terschelling TV is de behandeling van de Begroting 2026 live te volgen op 5 november 2025 vanaf 19:00 uur.

1. Hoofdpijnen

Inleiding

Bij een beoordeling van de financiële positie van onze gemeente is duidelijk, dat de noodzakelijke investeringen in de bereikbaarheid van ons eiland c.q. in de ontwikkeling van ons havengebied daarin centraal staan. Er is al een aantal miljoenen geïnvesteerd in het op orde houden en krijgen van het havengebied, maar bij het opstellen van deze begroting weten we nog niet precies wat er in financiële zin op ons afkomt als het om de volledige vervanging en renovatie van de haven gaat. We weten wel dat er nog forse investeringen gedaan moeten worden om de haven (weer) goed bereikbaar te krijgen. De raad zal daarover naar verwachting in december 2025 een belangrijk besluit nemen, maar op dit moment is nog onzeker of we daarbij (financiële) ondersteuning kunnen verwachten van hogere overheden. Als één van de kleinste gemeenten van het land zal het voor ons niet mogelijk zijn de noodzakelijke investeringen in het havengebied op een volledig verantwoorde wijze volledig zelfstandig te financieren.

Bij het vorenstaande moet aangetekend worden, dat we ook andere uitdagingen hebben. Zo heeft de raad besloten de 50-jaar oude Schylger Jouw in Midsland door nieuwbouw te vervangen en zijn beheerplannen vastgesteld voor het onderhoud van onze kapitaalgoederen (gebouwen, riolering, wegen en groen). Op zichzelf is het goed dat we als gemeente op alle fronten kunnen beschikken over actuele beheerplannen. Daarmee weten we waar we wat dat betreft aan toe zijn. Maar duidelijk is ook dat de uitvoering van deze beheerplannen gepaard zal gaan met flinke uitgaven. We noemen ook nog speciaal de investeringen die we willen doen in het oppervlaktewatersysteem, het op orde brengen en in stand houden van een goed functionerend watersysteem in het buitengebied (duikers, sloten en greppels), waar de gemeente een belangrijke rol in heeft.

Vanzelfsprekend heeft de begroting ook betekenis voor de lasten die we opleggen aan onze inwoners en bedrijven. Als het om de Onroerende Zaakbelasting gaat dan houden we vast aan de wens van de raad ons te beperken tot een trendmatige verhoging (inflatie volgens het meest actuele cijfer van de CPI-index). In de begroting zijn tevens lastenverhogingen verwerkt voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Daarbij stuiten we op het dilemma, dat we enerzijds zouden willen kiezen voor kostendekkende tarieven, maar anderzijds de lastenstijging ook bij deze heffingen zouden willen beperken tot de cpi-index. In beide gevallen gaat het om door de raad vastgestelde uitgangspunten.

In de begroting hebben we, zoals aangekondigd in de Kadernota 2026-2029, ook een aantal bezuinigingsvoorstellen opgenomen (zie pagina 15). Dat was/is noodzakelijk om een sluitende begroting te presenteren. Voor 2026 gaat het in totaal om ruim een half miljoen euro.

Tenslotte hebben we ook nog eens kritisch gekeken naar de ambities die we in de begroting voor 2025 hebben uitgesproken (zie hieronder). Voor het realiseren van ambities zijn in de regel extra middelen nodig en daar ontbreekt het ons aan.

Ambities, stand van zaken

In de begroting voor 2025 hebben we 19 speerpunten benoemd. Het leek goed die nog eens de revue te laten passeren.

1. Personeel & Organisatie.

In 2025 hebben we zwaar geïnvesteerd in onze ambtelijke organisatie door een flink aantal nieuwe medewerk(st)ers aan te stellen (eilanders!). Wij zijn ervan overtuigd dat we daar als gemeente de komende jaren de vruchten van zullen plukken.

2. Communicatie

In 2024 is besloten eenmalig een extra impuls te geven aan het uitvoeren van het coalitieakkoord op het vlak van communicatie. Hiervoor is in dat jaar een budget beschikbaar gesteld van € 150.000 voor 2026. In praktijk wordt de uitvoering van het coalitieakkoord echter binnen de lopende budgetten voor communicatie opgevangen en kan het extra eenmalig beschikbaar budget van € 150.000 vrijvallen. Daarmee komt het communicatiebudget voor de jaren 2026 tot en met 2029 uit in lijn met de voorgaande jaren (2023-2025). In de kadernota 2026 zal worden gezien of, in relatie tot de Europese aanbesteding die recent gedaan is, nog aanpassing van het budget noodzakelijk is.

De middelen worden breed ingezet voor open, laagdrempelige en begrijpelijke communicatie om zo transparantie, participatie en betrokkenheid van inwoners te bevorderen. De belangrijkste activiteiten zijn:

- Publiekscommunicatie: Informatievoorziening via de website, sociale media, nieuwsbrieven en persberichten.
- Campagnes en voorlichting: Bijvoorbeeld rondom duurzaamheid, netcongestie, ecologisch maai-beheer, arbeidsmarktcommunicatie en toerisme.
- Crisiscommunicatie en handhaving: Voorlichting bij incidenten en beleidsacties zoals natuurbeheer en veiligheid.
- Participatie en burgerbetrokkenheid: Organisatie van informatieavonden, burgerpanels, nieuwsbrieven en enquêtes.
- Interne communicatie: Ondersteuning van organisatieontwikkeling en beleidsimplementatie.
- Strategisch communicatieadvies: Voor projecten zoals de herontwikkeling van de campus Dellewal en woningbouwinitiatieven.

Dit doen we omdat er sprake is van:

1. Toenemende complexiteit van gemeentelijke taken: Projecten zoals woningbouw, havenaanpak en onderwijsvernieuwing vragen om duidelijke en proactieve communicatie.
2. Verhoogde verwachtingen van inwoners: Transparantie, bereikbaarheid en participatie zijn kernwaarden van goed bestuur.
3. Professionalisering en digitalisering: De gemeente moet meegaan met moderne communicatietechnieken en -kanalen.
4. Wettelijke verplichtingen: Denk aan de Wet open overheid (Woo) en eisen rondom toegankelijkheid en inclusie.
5. Efficiëntie en effectiviteit: Goede communicatie voorkomt misverstanden, verhoogt draagvlak en versterkt de relatie tussen gemeente en samenleving.

3. Veiligheid

We liggen op koers als het gaat om het bepalen van een definitieve locatie voor de bouw van een nieuwe brandweerkazerne voor West-Terschelling. In het najaar van 2025 zal de raad daaromtrent een voorstel worden gedaan.

4. Ruimtelijke Ordening

a. Campus Victoria.

Op basis van een uitspraak van de raad is/wordt dit najaar een nieuwe procedure gestart waarbij het de intentie is grond en opstallen te verkopen aan een partij die op deze locatie zowel betaalbare woningen als onderwijs & onderzoek wil realiseren.

b. Dellewal

Wij wilden de raad in 2025 een voorstel doen tot het nemen van een formeel/concreet besluit over de toekomstige inrichting van de locatie Dellewal. Dat streven hebben wij nog steeds.

c. Omgevingsvisie

We willen de raad nog in 2025 een Omgevingsvisie aanbieden om die vervolgens ter inzage te kunnen leggen met het oogmerk de visie in 2026 door de raad te laten vaststellen.

5. Wonen

Vanzelfsprekend blijft wonen een belangrijke prioriteit. We hebben concrete plannen voor Zuidermiede in Midland, voor het CNL-terrein en op Halfweg. In de uitwerking van die plannen worden we vooral gehinderd door de stikstofproblematiek. In de toekomst gaat ons naar alle waarschijnlijk ook de netcongestie (stroom) parten spelen. We blijven erop mikken minimaal het met de provincie Friesland afgesproken aantal nieuw te bouwen woningen te realiseren (195).

6. Economische Zaken, Recreatie & Toerisme

Aansluitend op de omgevingsvisie, die in 2025 afgerond wordt, zal worden toegewerkt naar een actuele notitie op het gebied van recreatie en toerisme.

Kort na de jaarwisseling zullen we de raad een voorstel doen over de vervanging van de riolering op het Brandarisplein en het opknappen van de omgeving aldaar. We hebben al eens melding gemaakt van het feit, dat we de komende jaren bij nader inzien de riolering in de Torenstraat nog niet hoeven te vervangen.

In 2025 willen we een concept standplaatsenbeleid aan de raad aanbieden.

Begin 2026 rapporteren wij over de van toilet- en douchemogelijkheden bij verschillende strandovergangen.

7. Havenontwikkeling

Over de ontwikkelingen in het havengebied bent u als raad volledig geïnformeerd. Toegewerkt wordt naar een raadsbesluit over vervanging en renovatie in december 2025. In paragraaf 3 (onderhoud kapitaalgoederen) wordt de actuele situatie weergegeven.

8. Havenorganisatie.

In 2025 is volgens plan één nieuwe havenorganisatie ontstaan onder de vlag van de nieuwe Stichting Waddenhaven Terschelling.

9. Landbouw

We zijn er nog niet in geslaagd met de landbouw tot wederzijds genoeg afspraken te maken over het gebruik en het onderhoud van (polder)wegen en over het gemeentelijk maaibeleid. Dat zal in 2026 een vervolg moeten krijgen.

De plannen om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn de mest die op Terschelling geproduceerd wordt te vergisten, zijn in ontwikkeling. De provincie Friesland heeft zich positief getoond over deze plannen en er is zelfs sprake van samenwerking met het ministerie van LVVN. Als het project slaagt, kan biogas worden bijgemengd op het aardgasnet (circa 15% van het totale gasverbruik op Terschelling).

10. Onderhoud kapitaalgoederen.

Zoals hiervoor reeds is aangegeven hebben we een flinke slag kunnen maken als het om de vaststelling van plannen voor het beheer van onze kapitaalgoederen gaat. Al onze plannen zijn actueel en voor wat betreft de financiële consequenties in de begroting verwerkt.

11. Verkeer/parkeren

Voor wat betreft de parkeerproblematiek in West-Terschelling willen we in het najaar van 2025 een voorstel aan de raad aanbieden om daarna zo snel mogelijk concrete stappen te kunnen zetten.

12. Duurzaamheid

Jaren geleden is de ambitie uitgesproken om in 2020 zelfvoorzienend te zijn als het om ons energieverbruik gaat. Dat is onhaalbaar gebleken. In 2025 is duidelijk geworden, dat we waarschijnlijk nog tot 2035 geconfronteerd zullen blijven met de problematiek die 'netcongestie' wordt genoemd. Zoals eerdere aangekondigd is dat een reden om de vraag te stellen 'wat kunnen we nog wel?'. Meer concreet wordt in dit verband wel gesproken over 'oplossingen achter de meter'. Hoewel de problemen op dit moment nog niet levensgroot zijn, gaan we hier in 2026 samen met Liander, de provincie en eilander ondernemers zeker (verder) mee aan de slag.

13. Onderwijs

Inmiddels kunnen we het volgende melden:

- we hebben besloten een nieuwe school voor Voortgezet Onderwijs te bouwen in Midsland;
- naar verwachting kunnen we het Voortgezet Onderwijs per 1-1-2026 samen laten gaan met OVO-Noord, een grote scholengemeenschap in het Noorden van het land;
- Per 1 januari 2026 vormen het bijzonder primair onderwijs (CVPOT) en het openbaar primair onderwijs (OPOT) een samenwerkingsstichting, na goedkeuring van de ALV van CVPOT op 15 september 2025 en de gemeenteraad voor wat betreft OPOT op 8 juli 2025. Alle nog te nemen stappen worden hiervoor in 2025 nog gezet.

14. Sport

We blijven inzetten op het stimuleren van sport- en beweegactiviteiten.

Met de voetbalverenigingen SC Terschelling en AVV hebben we nieuwe afspraken gemaakt over de wijze van onderhoud van de velden. Met voetbalclub AVV moeten we nog in overleg treden over wensen en mogelijkheden de accommodatie in Hoorn te verbeteren.

15. Water

In het najaar van 2025 is/zal de raad een voorstel worden gedaan over het nemen van maatregelen die moeten leiden tot het verbeteren van het oppervlaktewatersysteem.

In 2026 zullen we een vervolg geven aan de in 2025 opgestarte 'klimaatdialoog' met als doel waar mogelijk te komen tot concrete, effectieve maatregelen. Samen met partners als Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslan, maar vooral met onze eigen inwoners en lokale ondernemers.

16. Afval

Elders in deze begroting wordt een toelichting gegeven over de plannen die er zijn m.b.t. het inzamelen en verwerken van afval. In het kader van de Regiodeal loopt een onderzoek naar de mogelijkheden de afvalstromen op Terschelling in totaliteit te beperken, zodat de hoeveelheid restafval wordt teruggebracht.

17. Cultuur

Het opstellen van een cultuurnota stellen we uit tot 2026 en zal als basis dienen voor het subsidiebeleid. Dat levert een besparing van de inzet van ambtelijke capaciteit die benodigd zou zijn voor het opstellen ervan.

18. Handhaving

In augustus 2025 hebben wij een nieuwe beleidsnota Helder Handhaven vastgesteld. De raad heeft deze ter kennisname ontvangen.

19. Strandnotitie

We zijn nog niet begonnen met het opstellen van een nieuwe strandnotitie. Wij willen ons graag richten op het blijven faciliteren van het 'bestaande gebruik' van het strand en willen voorkomen, dat het opstellen van een notitie leidt tot averechtse effecten. Wij zullen ons in eerste instantie richten op het leveren van een goede, actieve bijdrage aan het opstellen van de nieuwe Natura 2000-beheerplannen voor de Noorzeekustzone (NZKZ) en de Waddenzee (WZ) door de Rijksoverheid.

Financiële positie op termijn

Wij zouden de nieuwe raad in 2026 graag de nodige financiële ruimte meegeven door ruime overschotten in de (meerjaren)begroting te presenteren. Het zal duidelijk zijn, dat dat er niet in zit. We zullen de handen ineens moeten slaan om te voorkomen, dat we de komende jaren zullen moeten besluiten waardevolle voorzieningen in onze lokale samenleving te beëindigen c.q. te sluiten.

Als we verder vooruitkijken dan zien we, dat onze solvabiliteit vanaf 2029, onder invloed van noodzakelijke investeringen, sterk zal teruglopen. Vanaf 2029 zal de verhoging van kapitaallasten (= afschrijving + rente) een steeds zwaarder stempel drukken op onze begroting. Onze inzet zal er de komende jaren op gericht (moeten) zijn ons eigen vermogen op te krikken op momenten dat daartoe de mogelijkheid ontstaat. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan onderschrijvingen op de begroting (onderhoud kapitaalgoederen), verkoopopbrengst onroerende zaken (stille reserves) en de incidentele opbrengst van de opvang van Oekraïners in gemeentelijke gebouwen die er in ieder geval ook in 2026 nog zal zijn.

1.1 Bestuurlijke hoofdlijnen

Over Terschelling

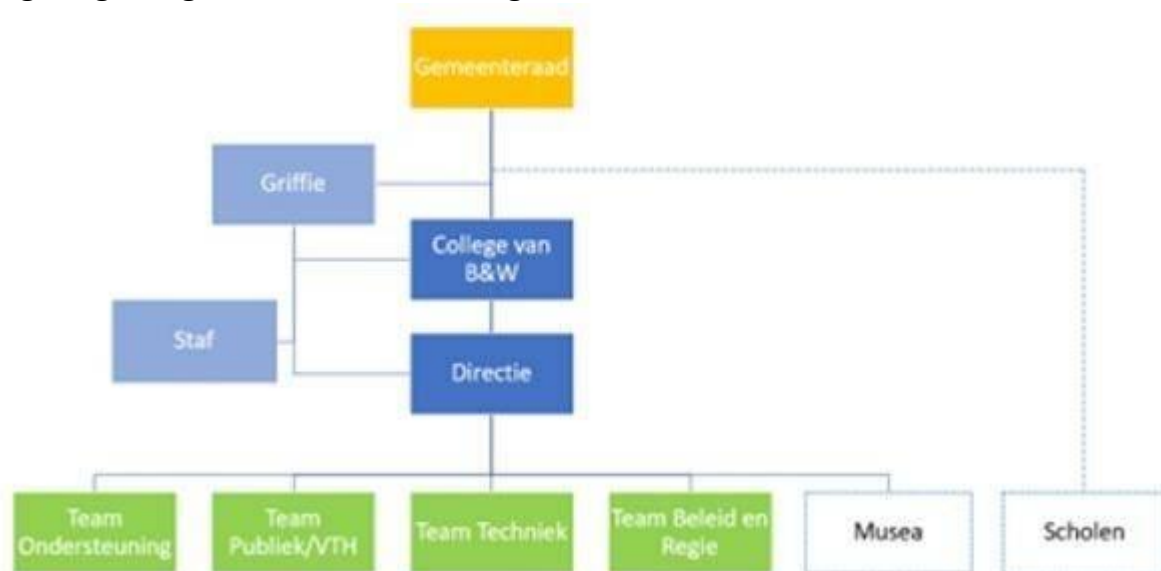
Terschelling is met in totaal 67.400 hectare één van de grootste gemeenten van Nederland. Dit komt doordat een groot deel van de Waddenzee, en daarbij het vogeleiland Griend, toebehoort aan het grondgebied van de gemeente Terschelling.

Terschelling is met haar unieke sfeer, natuur en landschap erg in trek bij toeristen en daggasten. Naast een aantrekkelijke en veilige leefomgeving zijn de zee, toerisme en natuur belangrijke pijlers voor de economie van het eiland.

Inwoners

De bevolking van de gemeente Terschelling is, op 1 januari 2025, vastgesteld op 4923 inwoners. (Bron CBS)

Organogram gemeente Terschelling

Dit organogram geeft de huidige situatie weer. Mocht er een besluit genomen worden over de samenwerking/fusie tussen christelijk en openbaar primair onderwijs, dan zal het organogram hierop aangepast worden.

Planning- en control cyclus 2026

De basis van de planning- en control cyclus is de vastgestelde (raad 26 februari 2025) Financiële Verordening. Op grond van artikel 190 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders voor aanvang van het begrotingsjaar een ontwerpbegroting aan de gemeenteraad. Hierin staan ook de data waarin de gemeenteraad de jaarstukken, de Kadernota, de tussentijdse rapportages en de begroting met de meerjarenraming zal behandelen.

Onderstaande tabel beschrijft de planning- en control cyclus van 2026. Deze cyclus is opgesteld aan de hand van de (voorlopige) vergaderagenda van de gemeenteraad en houdt rekening met de wettelijke verplichte data van vaststelling van de begroting en de jaarverantwoording.

Begroting 2026

Product	Commissie	Raad
Jaarrekening 2025	19 mei 2026	2 juni 2026
Kadernota 2027	16 juni 2026	30 juni 2026
1e Bestuursrapportage 2026	19 mei 2026	2 juni 2026
Begroting 2027	27 oktober 2026	10 november 2026
2e Bestuursrapportage 2026	27 oktober 2026	10 november 2026

1.2 Financiële hoofdlijnen

In dit hoofdstuk gaan we in op de cijfers, en beschrijven we hoe het geraamde resultaat voor 2026 is ontstaan. Het hoofdstuk geeft ook een overzicht van de meerjarige resultaten van de gehele begroting en de resultaten per programma in 2026. Daarbij beschrijven we ook de verwachte ontwikkelingen van het weerstandsvermogen. De financiële ontwikkelingen die leiden tot het voorliggende resultaat worden apart besproken. Tot slot geven we een toelichting op de incidentele baten en lasten.

Financiële resultaten

Resultaat begroting

Het volgende overzicht biedt inzicht in de lasten en baten per programma en het begrotingssaldo voor en na verrekeningen met de reserves. Een gedetailleerd overzicht van de baten en lasten per grootboeknummer, per programma, is te vinden in de bijlage "overzicht baten en lasten per grootboeknummer".

Baten en lasten per programma				
In € 1.000	2026	2027	2028	2029
Lasten				
0. Bestuur en ondersteuning	-11.938	-11.920	-12.074	-14.324
1. Veiligheid	-1.249	-1.169	-1.199	-1.199
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-4.128	-4.240	-4.356	-4.047
3. Economie	-302	-277	-277	-277
4. Onderwijs	-4.288	-4.238	-4.605	-4.840
5. Sport, cultuur en recreatie	-2.463	-2.345	-2.350	-2.372
6. Sociaal Domein	-4.178	-4.229	-4.330	-4.330
7. Volksgezondheid en milieu	-4.539	-3.103	-3.247	-3.367
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-1.578	-1.628	-1.628	-1.578
Totaal lasten	-34.663	-33.149	-34.066	-36.334
Baten				
0. Bestuur en ondersteuning	18.015	18.027	18.004	18.226
1. Veiligheid	59	59	59	59
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.239	1.166	1.249	1.258

Baten en lasten per programma				
3. Economie	5.738	6.009	6.292	6.591
4. Onderwijs	3.613	3.613	3.613	3.613
5. Sport,cultuur en recreatie	354	357	362	366
6. Sociaal Domein	770	770	715	715
7. Volksgezondheid en milieu	4.102	2.750	2.869	2.989
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	920	325	330	335
Totaal baten	34.810	33.076	33.493	34.152
Saldo van baten en lasten	147	-73	-573	-2.182
Onttrekkingen reserves	359	635	635	2.635
Stortingen reserves	365	365	365	365
Mutaties reserves	-6	270	270	2.270
Resultaat	141	197	-303	88

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de gemeenteraad erop toe zien dat de begroting structureel in evenwicht is. In een begroting die in evenwicht is, worden structurele lasten - over de gehele periode van vier jaar - gedekt door structurele baten.

Onderstaande tabel beschrijft het meerjarig structureel begrotingssaldo van 2026 tot en met 2029.

Resultaten (meerjaren) begroting 2026-2029				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Saldo van baten en lasten	147	-73	-573	-2.182
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-6	270	270	2.270
Begrotingssaldo	141	197	-303	88
Waarvan incidentele baten en lasten	-88	-72	552	-89

Resultaten (meerjaren) begroting 2026- 2029				
Structureel begrotingssaldo	229	269	-855	177

Incidentele baten en lasten zorgen ervoor dat het structureel begrotingssaldo fluctueert. In 2026, 2027 en 2029 zijn ze positief, maar voor 2028 wordt een tekort geraamd. Dit is binnen de uitgangspunten acceptabel (eerste en laatste jaar positief) en de structurele begroting sluitend en daarmee in evenwicht.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen beschrijft het vermogen van de gemeente om eventuele calamiteiten financieel op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Op grond van bovenstaande resultaten ontstaat het volgende beeld van de ontwikkeling van de Algemene reserve:

Algemene reserve				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	3.746	3.887	4.084	3.781
Toevoeging/onttrekking: geraamd resultaat	141	197	-303	88
Stand per 31 december	3.887	4.084	3.781	3.869

Onderstaande tabel beschrijft het weerstandsvermogen. Uit de tabel blijkt dat de algemene reserve de komende jaren boven de door de raad vastgestelde minimale weerstandscapaciteit komt.

Weerstandscapaciteit				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Stand algemene reserve per 31 december	3.887	4.084	3.781	3.869
Stand reserve recreatie per 31 december	160	160	160	160
Totale stand reserves per 31 december	4.047	4.244	3.941	4.029
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	3.768	3.842	3.881	3.920
Overschot/tekort weerstandscapaciteit	279	402	60	109

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de mutaties e.d. nader uit- en toegelicht.

Solvabiliteit

Solvabiliteit is een belangrijke financiële maatstaf die aangeeft in hoeverre een gemeente in staat is om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze verhouding wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het totale vermogen van de gemeente. Een hoge solvabiliteit geeft aan dat een gemeente meer eigen vermogen heeft dan vreemd vermogen, wat betekent dat het minder afhankelijk is van externe financiering.

De provincie vraagt van elke gemeente een gezond solvabiliteitspercentage aan te houden van minimaal 20%. Wanneer de solvabiliteit daalt onder de 20%, zal de provincie niet direct overgaan naar preventief toezicht, maar zal ze in haar jaarlijkse beoordelingsbrief hier wel een opmerking over in opnemen.

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) kijkt ook naar de solvabiliteit van de gemeente. Zij doen dit achteraf door middel van de jaarrekening. Wanneer uit de jaarrekening blijkt dat de solvabiliteit onder de 20% daalt, zal de BNG daarover in contact treden met de gemeente. In deze begroting is het weerstand tot 2028 boven de norm. Daarna zullen door de onder andere toename investeringen de solvabiliteit afnemen. Voor 2029 is dit wel een aandachtspunt.

Recentelijk hebben de Waddeneilanden een regiodeal van maar liefst 36 miljoen euro weten binnen te halen. Dit bedrag is bedoeld om de eilanden te ondersteunen bij verschillende projecten. Op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar de beste manier om dit bedrag in te zetten. Het is van groot belang dat deze beslissing zorgvuldig wordt genomen, zodat de eilanden het maximale uit deze regiodeal kunnen halen.

De vrijgekomen gelden uit deze regiodeal kunnen worden ingezet als financiering voor toekomstige investeringen. Hierdoor zal er een verlichting van de druk op de solvabiliteit ontstaan. Op dit moment is er geen formele, concrete toezegging aanwezig van gelden aan de projecten van de gemeente Terschelling. Hierdoor kunnen we in de begroting nog geen gelden opnemen van de regiodeal.

Financiële ontwikkelingen

Deze begroting bouwt voort op de in juli vastgestelde Kadernota 2026. In de volgende tabel zijn de financiële uitkomsten van de begroting 2026 uitgewerkt. Met uitzondering van 2028 is sprake van positieve begrotingsresultaten. Om dit te realiseren zijn bezuinigingen opgenomen die verderop in dit hoofdstuk worden toegelicht.

Opbouw Begroting 2026-2029				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Uitgangspunt primitieve begroting 2025	387	826	529	529
Wijzigingen 2e bestuursrapportage 2024	-44	-8	38	38
Resultaat na 2e bestuursrapportage 2024	343	818	567	567

Opbouw Begroting 2026-2029				
Wijzigingen Kadernota 2026	-607	-1.009	-1.536	-1.328
Verwerkte scenario's Kadernota 2026	420	591	852	1.130
Resultaat na Kadernota 2026	156	400	-117	369
Nieuwe ontwikkelingen	-933	-1.005	-970	-897
Aanpassingen o.b.v. Begrotingscirculaire Provincie Fryslân	425	425	425	425
Bijstelling bestaande budgetten	-127	-153	-171	-189
Bezuinigingen	620	530	530	380
Resultaat begroting 2026	141	197	-303	88

Na vaststelling van de Kadernota 2026 zijn er nieuwe ontwikkelingen die het financieel meerjarenperspectief beïnvloeden. Deze ontwikkelingen zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Nieuwe ontwikkelingen NA behandeling Kadernota 2026				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Wegenbeheerplan kapitaallasten	-	-150	-150	-150
Wegenbeheerplan onderhoud (dotatie voorziening)	-470	-470	-470	-470
Buitengewoon onderhoud oppervlaktewatersysteem	-302	-229	-199	-131
Buitengewoon onderhoud waterwegen (kapitaallasten)	-5	-5	-5	-5
Verlagen opbrengsten leges WABO (conform verordening)	-156	-151	-146	-141
Handhaving veiligheid	-20	-20	-20	-20
Afvalinzameling en verwerking	-27	-28	-28	-54
Afvalstoffenheffing naar 100% kostendeckend	47	48	48	74
Onderhoud riolering conform WRP 2025-2029	-1.607	-132	-363	-369

Nieuwe ontwikkelingen NA behandeling Kadernota 2026				
Dekking uit voorziening rioolbeheer en rioolheffing	1.607	132	363	369
Totaal	-933	-1.005	-970	-897

Wegenbeheerplan

De gemeenteraad heeft recent de wegcategorie en de gewenste kwaliteitsniveaus vastgesteld voor alle wegen en paden in beheer bij de gemeente Terschelling. De vastgestelde uitgangspunten zijn ook opgenomen in het nieuwe Wegenbeheerplan. In de afgelopen jaren is de personele bezetting op orde gebracht en is inzicht verkregen in de actuele staat van de kapitaalgoederen. Met het op orde brengen van de areaalgegevens, het inrichten van het beheersysteem en het vastleggen van de beheeruitgangspunten is een solide basis onder het beheer van de kapitaalgoederen gelegd. De komende beheerperiode staat in het teken van de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden en waar nodig het bijstellen van beleidsuitgangspunten.

Buitengewoon onderhoud oppervlaktewatersysteem

Extra middelen voor het verbeteren van het oppervlaktewatersysteem. De vijf hoofdactiviteiten zoals beschreven in het plan van aanpak voor het buitengewoon onderhoud oppervlaktewatersysteem bestaan uit: 1. Inventariseren van het duikerareaal inclusief kwaliteitsbeoordeling, 2. Het vervangen of repareren van de kwalitatief slechte duikers, 3. Wegwerken achterstallig onderhoud: Het op diepte brengen van de schouwwateren en verbeteren van de doorstroming van de duikers, 4. Het herontwerpen van het oppervlaktewatersysteem en het herstellen van overig water op probleemlocaties (Hoorn, Oosterend) en 5. Het opstellen van een integraal waterplan.

Verlagen opbrengsten WABO

Naar aanleiding van de reële opbrengsten in 2025 is de raming van de opbrengsten van leges omgevingsvergunningen neerwaarts bijgesteld

Handhaving

De vraag naar gemeentelijke handhaving op Terschelling is de afgelopen jaren structureel toegenomen. Enerzijds doordat de politie zich in toenemende mate terugtrekt naar haar kerntaken, anderzijds door een duidelijke toename in gemeentelijke prioriteiten op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde. Het budget wordt verhoogd om de continuïteit en kwaliteit van toezicht en handhaving te waarborgen.

Afvalinzameling en verwerking

De begrotingsbedragen voor afvalinzameling en -verwerking zijn aangepast aan de dienstverleningsovereenkomst met de Omrin.

Afvalstoffenheffing

Het streven is om bij de afvalstoffenheffing 100% kostendekkend te zijn.

Onderhoud riolering conform WRP 2025-2029 en dekking uit voorziening rioolbeheer en rioolheffing

De ramingen van de onderhoudskosten riolering zijn voor de jaren 2026 tot en met 2029 verhoogd om invulling te kunnen geven aan de ambities uit het WRP 2025-2029. De baten zijn eveneens verhoogd; de hogere onderhoudskosten worden gedekt uit onttrekkingen aan de voorziening rioolbeheer en uit opbrengsten rioolheffing.

Aanpassingen o.b.v. begrotingscirculaire Provincie Fryslân

Ieder jaar ontvangen we van de provincie de zogenaamde begrotingscirculaire. Hiermee informeren zij ons over actuele onderwerpen en geven duidelijkheid over de manier waarop zij de begroting en meerjarenraming als toezichthouder beoordelen. De volgende drie mutaties zijn ontleend aan de inhoud van de begrotingscirculaire.

Aanpassingen o.b.v. Begrotingscirculaire Provincie Fryslân				
in € 1.000	2026	2027	2028	2029
BTW- Compensatiefonds (BCF)	116	116	116	116
Eigen bijdrage sociaal domein	114	114	114	114
Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE)	195	195	195	195
Totaal	425	425	425	425

BTW- Compensatiefonds

In de huidige onzekere tijden waarbij gemeenten kampen met meerjarige tekorten is het reëel dat gemeenten in hun begroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029 rekening houden met (een deel van) de beschikbare ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Na de jaarafrekening van het BCF vloeit het niet bestede deel onder het plafond via de algemene uitkering terug naar de gemeenten. Door hier in de begroting al rekening mee te houden, kan het nemen van pijnlijke bezuinigingsmaatregelen worden verminderd.

Eigen bijdrage sociaal domein

Het kabinet is van plan om voor een aantal voorzieningen binnen de Wmo een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. Nu geldt voor deze voorzieningen nog het abonnementstarief. Het Rijk verwacht dat de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage de druk op het gebruik van Wmo-voorzieningen verlaagt. Daardoor zou de Wmo voor gemeenten langer betaalbaar blijven. De inkomensafhankelijke bijdrage leidt tot hogere opbrengsten voor de gemeente dan de huidige raming op basis van het abonnementstarief.

Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE)

Gemeenten spelen een belangrijke rol in de uitvoering van de klimaat- en energieplannen. Het kabinet ondersteunt gemeenten hierbij met geld uit de CDOKE-regeling. Er wordt gewerkt aan een nieuwe regeling voor na 2025. Het Rijk heeft hier al budget voor gereserveerd. Omdat de verwachting is dat de middelen ook na 2025 beschikbaar worden gesteld, is het toegestaan om de middelen alvast op te nemen in de begroting 2026 en het meerjarenperspectief 2027-2029.

Bijstelling bestaande budgetten

in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Representatiekosten (P0)	-11	-11	-11	-11
Indexering bijdrage en huur zwembad (P5)	-91	-107	-125	-143
Installaties zwembad (kap Ist) (P5)	-	-10	-10	-10
Aanpak Milieustraat (kap Ist - nog geen besluit) (P7)	-	-7	-7	-7
Verhogen huur milieustraat voor dekking (P7)	-	7	7	7
Rattenbestrijding (P7)	-25	-25	-25	-25
Totaal	-127	-153	-171	-189

Representatiekosten

Deze begrotingspost is vanwege het achterblijven van jaarlijkse indexeringen niet langer toereikend en dient te worden aangepast.

Indexering bijdrage en huur zwembad

Aanpassing van de begrotingspost van het zwembad vanwege de indexering van de gemeentelijke bijdrage en huur van het zwembad met de cpi voor accommodaties.

Installaties zwembad

Per 1 januari 2025 moeten zwembaden in Nederland voldoen aan de wetgeving van de Omgevingswet BAL artikel 15.16. Dit artikel gaat over de kwaliteitseisen van het zwembadwater en de bijbehorende parameters. Op dit moment voldoet Optisport op Terschelling niet aan deze eisen. Indien er bij drie opeenvolgende controles blijkt dat de parameters overschreden worden, zal het zwembad moeten sluiten. Om te voldoen aan de nieuwe wettelijke eisen ten aanzien van limieten voor chlooraat (nieuwe parameter, maximaal 30 mg/L), bicarbonaat (van minimaal 30 mg/L naar minimaal 40 mg/L) en gebonden chloor (van 1,0 mg/L naar 0,6 mg/L), is een drietal installaties nodig. De totale kosten voor deze installaties bedragen € 160.000 exclusief btw.

Bezuinigingen

Bij het onderzoeken van de bezuinigingsmogelijkheden hebben we ons primair gericht op het realiseren van bezuinigingen die geen direct merkbaar effect hebben voor onze inwoners. Daarbij hebben we ons specifiek gericht op begrotingsposten die in de voorbije jaren een onderschrijding van de geraamde uitgaven lieten zien.

Om een sluitende begroting te kunnen presenteren zijn de volgende bezuinigingen opgenomen.

in € 1.000	2026	2027	2028	2029
Volkshuisvesting (K) regulier (P8)	100	50	50	100
Volkshuisvesting (K) Prioriteitenlijst (P8)	240	200	200	-
Duurzaamheid (P7)	100	100	100	100
Besparing budget bevordering toerisme (P3)	75	75	75	75
Tegemoetkoming uitwonende studerenden (P4)	30	30	30	30
Maatschappelijke dienstverlening (P6)	10	10	10	10
Sociale werkvoorziening (P6)	25	25	25	25
Omgevingswet (P8)	30	30	30	30
Rampenbestrijding (P1)	10	10	10	10
Totaal	620	530	530	380

Volkshuisvesting

Besparingen op de budgetten van de prioriteitenlijst en een deel van het reguliere budget van volkshuisvesting zijn in de (meerjaren)begroting verwerkt.

Duurzaamheid

Op het gebied van duurzaamheid ontvangt de gemeente diverse specifieke uitkeringen waardoor een structurele besparing op het reguliere budget verantwoord wordt geacht.

Overige besparingen

Wij hebben de huidige budgetten met de stofkam doorgenomen en daarbij in acht gehouden dat de besparingen geen negatieve invloed mogen hebben op onze dienstverlening. Om besparingen in te kunnen boeken in deze begroting is een overzicht opgesteld van alle begrotingsposten met het

beschikbare budget en de uiteindelijke realisatie van de laatste drie jaren. Uit dit overzicht is gebleken dat bij een aantal begrotingsposten een structurele verlaging kan worden doorgevoerd zonder pijnlijke maatregelen. Het gaat om de posten bevordering toerisme (€75.000), tegemoetkoming uitwonende studerenden (€ 30.000), maatschappelijke dienstverlening (€ 10.000), sociale werkvoorziening (€ 25.000), omgevingswet (€ 30.000) en rampenbestrijding (€ 10.000).

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de gemeenteraad erop toe zien dat de begroting structureel in evenwicht is. In een begroting die in evenwicht is, worden de structurele lasten - over de gehele periode van vier jaar - gedekt door structurele baten.

Om vast te stellen dat sprake is van structureel evenwicht is het belangrijk te begrijpen welk deel van de baten en lasten structureel zijn, en welke baten en lasten incidenteel zijn. De onderstaande tabellen beschrijven de incidentele baten en lasten in het meerjarenperspectief.

Het onderscheid tussen incidenteel en structureel is niet altijd even duidelijk. Het BBV hanteert de richtlijn dat wanneer de tijdelijke baten of lasten 'eindig' zijn, zij een incidenteel karakter hebben. Onttrekkingen en toevoegingen van en aan reserves worden altijd als incidenteel aangemerkt.

Incidentele baten

Specificatie incidentele baten					
In € 1.000	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Onttrekkingen reserves	0.10	359	635	917	2.635
Verkoop onroerend goed	8.3	600	-	-	-
Totaal incidentele baten		959	635	917	2.635

Onttrekkingen reserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden altijd als incidenteel beschouwd. Dit is alleen niet het geval als het (onder voorwaarden) om financieringsreserves en dekkingsreserves gaat, of om onttrekkingen uit de daartoe toereikende (bestemmings)reserves voor minimaal drie jaar met als doel structurele kosten te dekken.

De onttrekking voor het havenbedrijf wordt gedaan om het exploitatietekort van onze havenactiviteiten te dekken en is gebaseerd op de berekening van het te verwachten tekort over het betreffende jaar.

Een uitgebreid overzicht van de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves is terug te vinden in bijlage 5.

Incidentele lasten

Specificatie incidentele lasten					
In € 1.000	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Projectleider verkiezingen	0.2	-50			
Transparante en laagdrempelige communicatie met burgers	0.4	-150			
'de gemeente profileert zich als een goede werkgever'	0.4	-50	-50		
Bijdrage projecten Regiodeal	0.11				-2.250
Mobiliteit	2.1	-100	-75		
Ontwikkelen toeristische visie	3.4	-52			
Maatregelen om auto gebruik niet- eilanders te verminderen	3.4	-25			
Initiatieven op het gebied van vervolgopleidingen stimuleren	4.3	-30			
Groenbeheerplan	5.7	-30			
Eerstelijnszorg blijft een prioriteit op het eiland	7.1	-10			
Erfpacht als instrument om nieuwbouw betaalbaar te houden	8.3	-25			
Toevoegingen reserves	0.10	-525	-582	-365	-474
Totaal incidentele lasten		-1.047	-707	-365	-2.724

2. Programma's

Dit hoofdstuk gaat over de verschillende programma's en taakvelden die zijn opgenomen in het totale programmaplan. In totaal zijn er negen programma's en taakvelden waarbinnen we activiteiten uitvoeren om de beoogde bestuurlijke doelen te bereiken. Om deze doelen te omschrijven, gebruiken we de volgende drie vragen:

1. Wat willen we bereiken?

2. Wat gaan we daarvoor doen?

3. Wat zijn de kosten?

Elk programma begint met een inleidende tekst. Vervolgens geven we antwoord op de vragen wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Onder het kopje 'financiën' worden de baten en lasten uitgesplitst per taakveld en wordt er een overzicht gegeven van de voorstellen per taakveld.

2.0 Bestuur en Ondersteuning

Het programma 'Bestuur en Ondersteuning' is bedoeld om ondersteuning te bieden op verschillende gebieden. De onderwerpen die binnen dit programma vallen, zijn onder andere het faciliteren van de Raad en het College, Burgerzaken en Personeel en Organisatie. Het programma biedt dus een breed scala aan onderwerpen, elk met hun eigen specifieke doel.

Participatie

Participatie moet nog meer in het DNA van de gemeente komen, zodat de lokale samenleving wordt betrokken bij nieuwe initiatieven die daarmee een betere kans krijgen.

We zijn een organisatie die de samenleving, inwoners en organisaties uit onze gemeente, betreft bij besluiten. Initiatieven vanuit de samenleving worden waar mogelijk gefaciliteerd.

We vergroten het omgevingsbewustzijn van onze organisatie.

Publieksdienstverlening

Sinds 2022 werken we gestaag aan een project Publieksdienstverlening. Binnen dit project zijn we op veel fronten bezig met het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven. Een van de speerpunten is het verbeteren van de ontvangst in de publiekshal en het verbeteren van de uitstraling van de raadszaal. In 2026 wordt de inrichting van de raadszaal ter hand genomen. De huidige inrichting dateert uit 2006 en is aan vervanging en verbetering toe. De aanpak van de raadszaal gebeurt in samenspraak met een aantal gebruikers van de raadszaal. De raad is natuurlijk de grootgebruiker, maar de zaal wordt ook voor andere doeleinden gebruikt, waar bij de herinrichting rekening mee moet worden gehouden.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 18 maart 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Om die goed te laten verlopen is er een projectleider Verkiezingen aangetrokken. Een van zijn taken is ook het opleiden van eigen medewerkers van de gemeente tot projectleider Verkiezingen.

Projectbureau Talent Lokaal Centraal (TLC)

Het projectbureau TLC (Talent Lokaal Centraal) geeft eilanders met een hbo werk- en denkniveau de kans zich te ontwikkelen tot toekomstgerichte gemeenteprofessionals. We verbinden lokale kennis, betrokkenheid en energie aan maatschappelijke opgaven op Terschelling. Zo bouwen we aan een sterke, duurzame en toekomstbestendige gemeentelijke organisatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2026?

- Begeleiden van 14 eilanders in een leer-werktraject van twee jaar (2025-2027), met de opleiding Adviseur Lokale Overheden als basis.
- Koppelen van medewerkers aan projecten uit de uitvoeringsagenda, het coalitieakkoord en de Regiodeal Waddeneilanden.
- Uitvoeren van concrete opdrachten die bijdragen aan maatschappelijke, beleidsmatige en organisatorische versterking.

- Investeren in teamontwikkeling, reflectie en samenwerking, zodat medewerkers hun talenten verder ontwikkelen en optimaal bijdragen aan de organisatie.
- Versterken van de samenwerking tussen gemeenteteams en het benutten van frisse perspectieven van nieuwe medewerkers.

Kernwaarden:

Leren om te presteren – Samenwerken aan impact – Leren van elkaar – Verbinding maken – Werken met hart voor het eiland

Borgen gegevensbeheer

Beheerkaarten BOR (Beheer Openbare Ruimte) synchroniseren met BGT(Basisregistratie Grootchalige Topografie). De ontwikkeling van de beide registraties is separaat verlopen. Het formaat van de beheervakken lopen nu niet synchroon. Door de registraties op elkaar af te stemmen en de ID's op te nemen kunnen toekomstige wijzigingen in de openbare ruimte eenvoudiger worden verwerkt. Eenmalig inwinnen van gegevens voor meervoudig gebruik.

Het is het voornemen dit in 2026 te onderzoeken en waar mogelijk dit uit te voeren binnen het huidige budget.

WIBON gegevens (kabels en leidingen) controleren op actualiteit en waar nodig actualiseren. De dataset daarnaast verrijken met de gevectoriseerde gegevens van de huisaansluitingen van de riolering. Om de uitwisseling tussen de beheergegevens in Brutis en WIBON te optimaliseren worden de gegevens in Brutis opgeslagen conform de GWSW-standaard. Met deze acties kunnen buiten in het werk kabels en leidingen beter worden opgespoord en raken ze niet per ongeluk beschadigd bij graafwerkzaamheden.

Beleidsindicatoren Bestuur en Ondersteuning	2024	2023
Formatie (in fte per 1.000 inwoners)	18	18
Bezetting (in fte per 1.000 inwoners)	13	13
Apparaatskosten (in € per inwoner)	-1.756	-1.636
Externe inhuur (als percentage van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen) *	39%	39%
Overhead (in % van de totale lasten)	25%	25%

* Er is n.a.v. de jaarrekening 2024 een schriftelijke toelichting gegeven voor dit onderdeel.

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
0.1	Bestuur	-1.285	-1.292	-1.285	-1.285
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-1.211	-1.101	-683	-2.933
0.2	Burgerzaken	-160	-110	-110	-110
0.4	Overhead	-10.368	-10.393	-10.554	-10.554
0.5	Treasury	0	0	0	0
0.61	OZB woningen	-72	-72	-72	-72
0.62	OZB niet-woningen	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-3	-3	-3	-3
		-13.099	-12.971	-12.707	-14.957
Baten					
0.1	Bestuur	14	14	14	14
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.020	854	936	545
0.2	Burgerzaken	130	130	130	130
0.4	Overhead	380	380	380	380
0.5	Treasury	393	393	393	393
0.61	OZB woningen	1.603	1.604	1.683	1.683
0.62	OZB niet-woningen	1.308	1.341	1.374	1.374
0.64	Belastingen overig	136	138	138	138
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen	13.990	13.966	13.831	14.053

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
	gemeentefonds				
0.8	Overige baten en lasten	30	30	30	30
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	31	31	31	31
		19.035	18.881	18.940	18.771
		5.936	5.910	6.233	3.814
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen				
0.10	Mutaties reserves	-1	-1	-1	-1
		-1	-1	-1	-1
	Onttrekkingen				
0.10	Mutaties reserves	0	0	0	2.250
		0	0	0	2.250
		-1	-1	-1	2.249
	Saldo programma 0	5.935	5.909	6.232	6.063

Taakveld 0.2 Burgerzaken

De lasten van dit taakveld zijn in 2026 eenmalig € 50.000 hoger vanwege de aanstelling van een projectleider verkiezingen. De gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden op 18 maart 2026.

Taakveld 0.4 Overhead

In begrotingsjaar 2026 is incidenteel € 150.000 opgenomen voor open, transparante en laagdrempelige communicatie met burgers.

Taakveld 0.61 OZB woningen

De baten van dit taakveld bestaan uit belastingopbrengsten OZB woningen en vergoedingen voor aanmanings- en dwangbevelkosten (€ 15.000 per jaar).

Taakveld 0.7 Algemene uitkering gemeentefonds

De raming van de algemene uitkering is, conform de richtlijn van de provinciale toezichthouder, gebaseerd op de meicirculaire 2025. In de raming is daarnaast rekening gehouden met een jaarlijks voordeel van € 118.000 vanwege de beschikbare ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Na de jaarafrekening van het BCF vloeit het niet bestede deel onder het plafond via de algemene uitkering terug naar de gemeenten. Met dit voordeel mag in de begroting al rekening worden gehouden.

Taakveld 0.10 Toevoeging reserves

De raming op dit taakveld heeft betrekking op de jaarlijkse rentetoevoeging aan het dr. J.W. van Dierenfonds.

Taakveld 0.10 Onttrekking reserves

De verwachting is dat in 2029 de afrekening plaatsvindt van de projecten die in het kader van de Regiodeal worden uitgevoerd. Daarom is in dat jaar een onttrekking aan de reserve Waddenprogramma geraamd van € 2.250.000.

2.1 Veiligheid

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van veiligheid. Samen met verschillende partijen, waaronder de politie, het openbaar ministerie, de Veiligheidsregio, ondernemers en inwoners, werken we dagelijks aan een veilige woon- en leefomgeving. Hierbij richten we ons op zaken als crisisbeheersing, rampenbestrijding, overlast door jongeren, relletjes in het uitgaansleven en drugshandel. Elk incident of gebeurtenis kan de veiligheid of het gevoel van veiligheid bedreigen.

De prioriteiten die we als gemeente hebben op het gebied van veiligheid leggen we vast in een Integraal Veiligheidsplan (het IVP).

Jeugd en veiligheid

In 2025 is de planning opgesteld voor het programma Jonge Aanwas voor het jaar 2026. Het programma Jonge Aanwas richt zich op het ondersteunen van jongeren in hun ontwikkeling en het bevorderen van een veilige en kansrijke leef- en leeromgeving, met speciale aandacht voor het voorkomen van aanraking op vroege leeftijd met criminaliteit of intimidatie.” Er zijn afspraken gemaakt met de scholen, zodat dit preventie programma in 2026 kan worden opgenomen in de jaarlesprogramma’s.

De functie Sociale Veiligheid Jeugd is vanaf oktober 2025 ingevuld vanuit het domein Gezondheid en Welzijn. In 2026 zal er een nauwe samenwerking worden opgezet met Openbare Orde en Veiligheid, zodat de prioriteit uit het IVP Jeugd en Veiligheid een stevige invulling krijgt binnen de gemeente Terschelling.

De resultaten van het rioolonderzoek zijn later dan gepland binnengekomen, maar worden inmiddels verder geanalyseerd. Samen met de medewerker Sociale Veiligheid wordt hier, waar nodig, nadere invulling aan gegeven.

Verkeer en veiligheid

In 2025 zijn samen met onze partners tientallen alcoholcontroles uitgevoerd. Daarnaast kreeg de handhaving op mobiel bellen in het verkeer veel aandacht. Door de intensieve samenwerking, waarbij de gemeente haar APV-bevoegdheden inzette en de politie vanuit de Verkeerswet optrad, is de slagkracht in de aanpak van verkeersovertredingen aanzienlijk vergroot. Dit gezamenlijke optreden resulteerde in effectievere controles en een beter zichtbaar toezicht in de openbare ruimte.

In 2026 willen we deze samenwerking voortzetten en verder verbeteren met een slimmere en meer gerichte aanpak, waarbij preventie en handhaving elkaar versterken. Daarbij zetten we sterker in op de preventieve kant, onder meer door gerichte voorlichting en reminders over de gevaren van risicovol verkeersgedrag.

Ook de fietsveiligheid blijft een belangrijk aandachtspunt. Samen met team Techniek zijn campagnes opgezet rondom verantwoord fietsgebruik en het correct parkeren van fietsen in de openbare ruimte. In 2026 bouwen we voort op deze basis om de verkeersveiligheid duurzaam te bevorderen en zowel handhaving als preventieve maatregelen te versterken.

Digitale veiligheid en weerbaarheid

In 2025 zijn er twee oefeningen uitgevoerd om de gemeentelijke organisatie beter voor te bereiden op noodsituaties: een grootschalige stroomstoring en een cyberaanval. Daarnaast is gestart met de voorbereidingen voor een publiekscampagne die inwoners bewust moet maken van het belang van voorbereiding op noodsituaties, zonder hen daarbij onnodig bang te maken. In deze campagne staat centraal dat inwoners begrijpen waarom voorbereiding juist op een eiland zo belangrijk is, weten hoe zij zich kunnen voorbereiden (bijvoorbeeld door het aanleggen van een noodpakket), en zich bewust zijn van wat zij kunnen doen op het moment dat er iets gebeurt. Ook is het doel dat inwoners zich verantwoordelijk voelen, zowel voor zichzelf als voor anderen.

In 2026 wordt deze campagne daadwerkelijk uitgevoerd, met bijzondere aandacht voor de risico's en gevolgen van stroomuitval. Daarnaast zal er een multidisciplinaire oefening plaatsvinden, waarbij de samenwerking met partners in nood- en crisissituaties verder wordt getest en versterkt.

De deelname aan het programma **Versterken Digitale Weerbaarheid Fryslân** biedt de mogelijkheid om als gemeente actief mee te doen aan oefeningen en te werken aan de borging van de bedrijfscontinuïteit. De Waddengemeenten nemen hier gezamenlijk aan deel, waardoor de regionale samenwerking en kennisdeling worden versterkt. Dit project levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het vergroten van de digitale weerbaarheid van zowel de gemeentelijke organisatie als de inwoners.

Ondermijning

In 2025 hebben bestuurders in het Waddengebied de Stichting Waddenhavens benaderd met het verzoek om gezamenlijk te werken aan een betere preventieve aanpak in de havens. Het doel hiervan is de havens veiliger te maken en beter voor te bereiden op signalen van ondermijnende activiteiten.

Handhaving openbare ruimte (domein 1)

De raad heeft in 2025 meerdere malen aandacht gevraagd voor de handhaving binnen de gemeente Terschelling. Daarbij leeft breed de wens dat zowel de gemeentelijke handhaving als de inzet van de politie versterkt wordt. De burgemeester maakt zich hier actief hard voor bij de leiding van de politie, maar tegelijkertijd is duidelijk dat er ook aan de kant van de gemeente verdere versterking nodig is.

De ambitie is dat er dagelijks ten minste één toezichthouder/BOA acht uur beschikbaar is, ook in het weekend. In de praktijk kunnen door ziekte of verlof uren wegvallen, maar met de recent gerealiseerde personele uitbreiding ontstaat een stabiele basisbezetting. Deze extra capaciteit maakt het mogelijk om meldingen, signalen en verzoeken tijdig op te pakken en dat versterkt tegelijkertijd de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de gemeente.

De zomer van 2025 heeft laten zien dat de druk op de handhaving groot is en dat de situatie soms grimmig kan worden. Dit onderstreept de noodzaak van verdere professionalisering van de gemeentelijke handhaving. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de oplopende kosten, die samenhangen met zowel de intensivering van inzet als de noodzaak om goed toegerust en zichtbaar aanwezig te zijn.

In 2026 wordt verder gewerkt aan het versterken van de gemeentelijke handhaving, in nauwe afstemming met de politie en andere partners. Zo bouwen we aan een solide en toekomstbestendige aanpak die bijdraagt aan veiligheid en leefbaarheid op Terschelling.

APV / Bijzondere wetten

De kosten voor de uitvoering van de Algemeen Plaatselijke Verordening en de bijzondere wetten (bijvoorbeeld de Alcoholwet, Wet op de Kansspelen, wegenverkeerswet enz.) zijn flink gestegen. Dat komt enerzijds door de toegenomen controles, zoals de Wpg-audit (Wet politie gegevens) voor de BOA's, maar ook door de mondigheid van de inwoners, die juridische procedures tegen de besluitvorming voeren.

Beleidsindicatoren Veiligheid	2024	2023
Verwijzingen Halt (per 1.000 jongeren)	n.b.	16
Winkeldiefstallen (per 10.000 inwoners)	n.b.	2,03
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	3,1	4,1
Diefstallen uit woning (per 1.000 inwoners)	n.b.	2,03
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte, per 1.000 inwoners)	4,5	3,7

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-749	-776	-803	-803
1.2	Openbare orde en veiligheid	-500	-393	-396	-396
		-1.249	-1.169	-1.199	-1.199
Baten					
1.2	Openbare orde en veiligheid	59	59	59	59
		59	59	59	59

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
		-1.190	-1.110	-1.140	-1.140
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen				
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
	Onttrekkingen				
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
	Saldo programma 1	-1.190	-1.110	-1.140	-1.140

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Omdat het budget voor de uitvoering van APV en bijzondere wetten niet meer toereikend is, is in de begroting jaarlijks € 15.000 extra opgenomen. Daarnaast is eenmalig € 20.000 in 2026 toegevoegd voor uitwerking van het horecabeleid.

In 2026 is incidenteel € 89.000 extra opgenomen ten behoeve van de containers op het strand voor de strandveiligheid. Dit bedrag komt ten laste van de reserve recreatie (zie programma 3).

2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Uitvoeren wegenbeheerplan 2026-2029

In september 2025 is het Wegenbeheerplan 2026–2030 aan de raad voorgelegd. In 2026 starten we met de uitvoering. Een beschrijving van het werkpakket voor 2026 vindt u onder de paragrafen in hoofdstuk 3.3 Onderhoud kapitaalgoederen.

Actualiseren wegenlegger

Elke gemeente heeft een Wegenlegger waarin de eigendomssituatie en de verantwoordelijkheden voor alles op en om de weg worden vastgelegd. Een gemeente is verplicht om een wegenlegger op te stellen en te onderhouden voor de wegen buiten de bebouwde kom.

De wegenlegger van de gemeente Terschelling is verouderd en niet meer up-to-date. In 2026 gaan we starten met het actualiseren van de wegenlegger.

Verkeersveiligheid

Vanuit het coalitieakkoord 2022-2026 is er aandacht voor diverse verkeersveiligheidsaspecten ten aanzien van de Hoofdweg. In 2026 willen we, in navolging van de mobiliteitsvisie en de wens uit het coalitieakkoord een onderzoek uit laten voeren naar de verkeersveiligheid van de wegen op Terschelling.

Opstellen Mobiliteitsvisie

Er wordt een nieuwe eilandbrede mobiliteitsvisie opgesteld. In 2026 gaan we kijken naar de wegenstructuur in de polder en wat mogelijke oplossingen en alternatieven zijn voor het fietspad door de polder. Ook zal eilandbreed gekeken worden naar de vraag welke wegen geschikt zijn voor zwaar verkeer en welke wegen daarvoor niet geschikt zijn.

Fietsparkeren

Terschelling is een toeristisch eiland, met zijn voordelen en nadelen. Zo is er in het toeristenseizoen eilandbreed een tekort aan fietsparkeerplekken. Om overlast tegen te gaan in de verschillende dorpen en strandovergangen wordt in 2026 gezocht naar geschikte locaties voor de realisatie van aanvullende of vervangende fietsenstallingen.

Onderhoud oppervlaktewater systeem

Goed functionerend watersysteem (oppervlakte- en grondwater)

Hekkelen (regulier onderhoud)

In 2026 besteedt de gemeente het onderhoud van de schouwwateren waarvoor de gemeente (deels) verantwoordelijk is opnieuw aan voor de periode 2026-2028. Het onderhoud van de schouwwateren ligt bij de perceelegeigenaren aan weerszijde van de watergang. Ter voorbereiding op

de aanbesteding wordt een plan van aanpak opgesteld waarbij de verantwoordelijkheden tussen de gemeente en de perceeleigenaar aan de andere zijde van de watergang wordt vastgelegd.

Het hekkelen wordt nu deels machinaal en deels handmatig gedaan. Het streven is om in de toekomst zoveel mogelijk watergangen machinaal te hekkelen. Hiervoor moet mogelijk de inrichting van de oevers worden aangepast. Indien door het aanpassen van de oevers meer machinaal gehekkeld kan worden, wordt hier een plan van aanpak opgesteld en krediet aangevraagd.

Verbeteren oppervlaktewatersysteem (buitengewoon onderhoud)

Het oppervlaktewatersysteem is essentieel voor het beperken van (grond)wateroverlast. De diepte van de watergangen is niet overal optimaal waardoor duikers te vaak verstopten. Ook zijn niet alle duikers in optimale staat waardoor de waterafvoer soms beperkt wordt. Daarnaast is er achterstallig onderhoud aan de zogenaamde “overige wateren”. Dit zijn wateren waarvoor niet expliciet een onderhoudsplichtige is aangewezen en waar het waterschap niet of nauwelijks toezicht houdt op het onderhoud. Om (grond)wateroverlast te beperken is het belangrijk dat het watersysteem als geheel goed functioneert. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Wetterskip, de gemeente en perceeleigenaren.

In 2026 wordt de inventarisatie van de duikers en watergangen, die (deels) in het beheer van de gemeente zijn, afgerond. Daarmee ontstaat een compleet overzicht van wat de gemeente beheert en wat de onderhoudstoestand daarvan is. Urgente gebreken in de duikers worden aangepast.

In 2026 worden in de dorpskernen Hoorn en Oosterend zogeheten klimaatdialogen georganiseerd. Deze dialogen vormen de basis voor het opstellen van plannen om het lokale watersysteem toekomstbestendig in te richten. De uitkomsten van deze gesprekken worden in 2027 vertaald naar maatregelenpakketten, die vanaf dat jaar kunnen worden uitgevoerd. Voor zowel het verhelpen van gebreken aan de duikers als het voeren van de “klimaatdialogen” wordt bij de raad krediet aangevraagd.

In 2026 wordt gestart met het op diepte brengen van de schouwwateren. We starten met het op diepte brengen van de watergangen voor en na de duikers om de kans op verstopping van de duikers te verminderen. Daarnaast wordt in een periode van 10 jaar gewerkt aan het op diepte brengen van alle schouwwateren waarvoor de gemeente (deels) verantwoordelijk is. We doen dit in overleg met perceeleigenaar aan de andere zijde van de watergang.

In samenwerking met de provincie Fryslân (trekker), Wetterskip Fryslân en Staatsbosbeheer willen wij een integraal waterplan opstellen. Dit plan draagt bij aan een klimaatbestendige, veilige en leefbare leefomgeving, met aandacht voor waterkwaliteit, waterkwantiteit, ecologie en ruimtelijke ontwikkeling.

Waddenhaven Terschelling

Per 1 januari 2025 zijn de gemeentelijke beroepshaven en de passantenhaven samengevoegd. De Stichting Waddenhaven Terschelling (SWT) is belast met de exploitatie van het gehele havengebied. De heffing van havengeld wordt door de stichting uitgevoerd. De haventerreinen en gebouwen worden door de SWT van de gemeente gehuurd. 2025 is een overgangsjaar waarin de verhouding tussen de SWT en de gemeente zich moet uitkristalliseren. Hoe de nieuwe situatie exact uitpakt in de praktijk is nog onbekend. De gemeente blijft verantwoordelijk voor:

- Groot onderhoud gebouwen
- Groot onderhoud terreinen

- Onderhoud van de kustverdediging en dammen
- Onderhoud van de civiele constructies in de haven
- Groot onderhoud van de installaties in de beroepshaven
- Onderhoud van de waterbodem

De uitvoering van het (groot) onderhoud is afhankelijk van het meerjarenbeleidsplan van de SWT dat in het najaar van 2025 wordt opgesteld. Daarnaast is de uitvoering van het (groot) onderhoud aan de kustverdediging en dammen, de civiele constructies en de installaties afhankelijk van de in het kader van het havenproject te nemen besluiten.

Duidelijk is dat de recente ontwikkelingen in het havengebied, zoals de afsluiting van de werkhaven, van directe invloed zijn op de exploitatiecijfers van de Stichting Waddenhaven Terschelling. In goed overleg zullen we afspraken proberen te maken over de financiële consequenties daarvan.

De grootschalige renovatie en vervanging van de haven, gepland voor 2027/2028, kan zowel in de tijdelijke als in de structurele situatie invloed hebben op de exploitatie. Deze mogelijke effecten zullen zorgvuldig worden meegenomen in de afweging en beoordeling van de verschillende varianten.

Havenproject

Vanaf juli 2024 werkt het projectteam aan de verdere uitwerking van het havenproject. De verwachting is dat in december 2025 een besluit kan worden genomen over de te kiezen variant. Het jaar 2026 staat vervolgens in het teken van de projectvoorbereiding en de aanbesteding van het definitieve ontwerp. De uitvoering daarvan start naar verwachting op zijn vroegst in de loop van 2027 en loopt door tot in 2029.

Op dit moment liggen er vier hoofdvarianten voor, die onderling verschillen in jaarlijkse lasten, impact op de omgeving en de bereikbaarheid van Terschelling. De investeringskosten kunnen worden gedekt uit de beschikbare investeringsruimte van de gemeente. Zodra de gemeenteraad op 17 december een besluit neemt, kunnen de daadwerkelijke kosten worden verwerkt door middel van een wijziging van de begroting.

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
2.1	Verkeer en vervoer	-2.712	-2.767	-2.693	-2.702
2.3	Recreatieve havens	-77	-162	-162	-162
2.4	Economische havens en waterwegen	-1.339	-1.311	-1.501	-1.183
		-4.128	-4.240	-4.356	-4.047
Baten					
2.1	Verkeer en vervoer	1.146	1.073	1.071	1.080
2.3	Recreatieve havens	81	81	166	166
2.4	Economische havens en waterwegen	12	12	12	12
		1.239	1.166	1.249	1.258
		-2.889	-3.074	-3.107	-2.789
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
2.10	Mutaties reserves	-364	-364	-364	-364
		-364	-364	-364	-364
Onttrekkingen					
2.10	Mutaties reserves	270	635	635	385
		270	635	635	385
		-94	271	271	21
Saldo programma 2		-2.983	-2.803	-2.836	-2.768

Taakveld 2.1. Verkeer en vervoer

Mobiliteit is één van de prioriteiten van het College. Voor het opstellen van een mobiliteitsvisie inclusief inspraak is in 2026 € 100.000 en in 2027 € 75.000 opgenomen.

In de meerjarenraming zijn kapitaallasten opgenomen van de investeringsprojecten Torenstraat/Brandarisplein (€ 13.000 per jaar) en Zwarteweg (aanvullend krediet; € 6.000 per jaar) en voor investeringen die voortvloeien uit het Wegenbeheerplan (€ 150.000 per jaar vanaf 2027).

Er is een jaarlijkse extra dotatie in de voorziening onderhoud wegen opgenomen van € 470.000 die voortvloeit uit het Wegenbeheerplan.

Taakveld 2.3 Recreatieve havens

De raming van de kapitaallasten is vanaf 2026 structureel € 21.000 hoger vanwege de vervanging van steigers in de passantenhaven en vanaf 2027 € 85.000 per jaar hoger door investeringen in het kader van het havenprogramma (conform Kadernota 2024). Onder de baten zijn de huuropbrengsten van de passantenhaven opgenomen die vanaf 2028 zijn verhoogd met € 85.000.

Taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen

Voor buitengewoon onderhoud aan het oppervlaktewatersysteem zijn extra middelen geraamd. Het gaat om € 307.000 in 2026, € 234.000 in 2027, € 204.000 in 2028 en € 136.000 in 2029. De middelen zijn ten behoeve van

1. het inventariseren van het duikerareaal inclusief kwaliteitsbeoordeling,
2. het vervangen of repareren van de kwalitatief slechte duikers,
3. het wegwerken van achterstallig onderhoud (het op diepte brengen van de schouwwateren en verbeteren van de doorstroming van de duikers),
4. het herontwerpen van het oppervlaktewatersysteem en het herstellen van overig water op probleemlocaties (Hoorn, Oosterend) en
5. het opstellen van een integraal waterplan.

Taakveld 2.10 Toevoegingen reserves

Ten behoeve van de onderhoud aan de haven is een jaarlijkse dotatie van € 364.000 geraamd aan de reserve havenbedrijf.

Taakveld 2.10 Onttrekkingen reserves

In de jaren 2027 en 2028 zijn voor uitvoeringskosten van het Masterplan Haven onttrekkingen opgenomen van € 250.000 aan de bestemmingsreserve Voorzorgsmaatregelen haven. Daarnaast bevat de meerjarenbegroting een jaarlijkse onttrekking van € 385.000 aan de reserve havenbedrijf.

2.3 Economie

Uit cijfers van onder andere de VVV blijkt dat toeristen Terschelling nog steeds goed weten te vinden. Om een goede balans tussen de leefbaarheid voor de eilanders en het toerisme, maar ook tussen natuur en toerisme te behouden, vindt de gemeente het belangrijk om hier voldoende aandacht aan te besteden.

We willen ervoor zorgen dat het toerisme op Terschelling op een duurzame en verantwoorde manier plaatsvindt, zodat niet alleen de toeristen, maar ook de eilanders en de natuur hiervan kunnen profiteren.

Toeristische visie

De Toeristische toekomstvisie Terschelling is door de gemeenteraad vastgesteld in 2007. Vanuit het coalitieprogramma is opdracht gegeven om te komen tot een herziene toeristische visie. Aansluitend op de omgevingsvisie, die in 2025 afgerond wordt, zal worden toegewerkt naar een actuele notitie op het gebied van recreatie en toerisme. Ook de resultaten van het gastenonderzoek dat gehouden wordt van april 2025 – april 2026 worden hierin meegenomen. In deze notitie zal een visie voor meerdere jaren worden geformuleerd. Een toeristische visie is van belang om de gewenste ontwikkeling van toerisme en recreatie binnen de gemeentegrenzen, met oog voor de balans tussen economische voordelen, leefbaarheid voor bewoners en behoud van natuur en cultuur, te behouden.

Terrassenbeleid, kampeerbeleid en standplaatsenbeleid

Het opstellen van de beleidsregels

In 2025 of begin 2026 wordt het beleidskader over deze thema's aan de gemeenteraad voorgelegd. De kaders zijn richtinggevend. In 2026 worden de kaders vervolgens nader uitgewerkt in beleidsregels, zodat de uitgangspunten in de dagelijkse praktijk ook getoetst kunnen worden.

Het uitvoeren van de nieuwe beleidsregels

Waar nodig worden bestaande verordeningen en regelgeving aangepast op het nieuwe beleidskader. Daarnaast moeten de nieuwe beleidsregels gehandhaafd worden in de praktijk.

Horecabeleid

Het huidige horecabeleid is vastgesteld in 2013 en gedeeltelijk herzien medio 2014. De horeca is een sector die veel te verduren heeft gekregen in de coronaperiode en continu in beweging blijft. Horeca is van groot belang op Terschelling. Veel mensen vinden een baan in de horeca. En het is de plek waar ontmoetingen plaatsvinden, met name onder toeristen. Als gemeente moeten we de horeca op het eiland daarom koesteren en ervoor zorgen dat de horeca nu én in de toekomst past in de omgeving.

In 2026 komt wij met een startnotitie voor een beleidsnotitie horecabeleid.

Beleidsindicatoren Economie	2023	2022
Functioniemenging (in %)	56,0	55,2
Vestigingen (van bedrijven), per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 - 64 jaar	271,3	259,2

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
3.4	Economische promotie	-302	-277	-277	-277
		-302	-277	-277	-277
Baten					
3.4	Economische promotie	5.738	6.009	6.292	6.591
		5.738	6.009	6.292	6.591
		5.436	5.732	6.015	6.314
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
3.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
3.10	Mutaties reserves	89	0	0	0
		89	0	0	0
		89	0	0	0
Saldo programma 3		5.525	5.732	6.015	6.314

Taakveld 3.10 Onttrekkingen reserves

In 2026 is een eenmalige onttrekking aan de reserve recreatie geraamd van € 89.000 ten behoeve van strandveiligheid (zie ook programma 1).

2.4 Onderwijs

Toekomstbestendig en inclusief onderwijs met maximale ontplooiingskansen voor de eilander kinderen.

Het doel van het programma Onderwijs is: kwalitatief onderwijs bieden aan alle kinderen en jongeren op Terschelling. Belangrijke speerpunten voor de komende jaren zijn:

- het vernieuwen en verduurzamen van de scholen;
- het stimuleren van duurzame sport- en beweging faciliteiten;
- het ondersteunen van leerlingen met achterstanden;
- de aanpak van schooluitval;
- leerlingenvervoer;
- inclusief onderwijs;

Ook werken we mee aan goede kinderopvangmogelijkheden met voldoende capaciteit. Het onderwijsprogramma is gericht op het tegengaan van krimp en het behoud van arbeidskrachten, wat van essentieel belang is voor de leefbaarheid op het eiland. Daarnaast ondersteunen we het NHL-Stenden bij een onderzoek het onderwijsaanbod op Terschelling te verbreden.

Onderwijshuisvesting

In 2023 is door de raad het Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld. Op 9 juli 2025 heeft de raad ingestemd met nieuwbouw van 't Schylger Jouw gebouw. 2026 staat in het teken van verdere planvorming, met als doel een nieuw gebouw in 2028.

In 2026 volgt eveneens de eerste planvorming voor 't Jok, de onderwijslocatie die na 't Schylger Jouw de hoogste prioriteit heeft.

Bestuurlijke samenwerking onderwijs

In 2025 is met een toekomstbestendige governance een eerste stap op weg naar een onderwijsvisie voor de gemeente Terschelling gezet, passend in de omgevingsvisie.

Op 8 juli 2025 heeft de raad ingestemd met de verzelfstandiging van het primair openbaar onderwijs (OPOT). Op dat moment heeft de raad eveneens de uitnodiging aan het CVPOT bekrachtigd voor de oprichting van een samenwerkingsstichting. op 15 september 2025 heeft de ALV van het CVPOT hiertoe het besluit genomen. Op 5/6 november 2025 neemt de raad vervolgens een definitief besluit over de bestuursoverdracht van het Voortgezet onderwijs 't Schylger Jouw aan OVO Fryslân-Noord. De nieuwbouw van 't Schylger Jouw gebouw is voorwaardelijk in deze bestuursoverdracht.

Bij bekrachtiging van de voorgenomen besluiten is er per 1 januari een nieuwe governance met een samenwerkingsstichting voor het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs als onderdeel van OVO Fryslân-Noord.

In vervolg hierop wordt in 2026 een (compacte) onderwijsvisie opgesteld, waarna onder regie van de gemeente en in samenwerking met de sector onderwijs, kinderopvang en het Eilandteam de visie wordt uitgewerkt en vertaald naar uitvoeringsactiviteiten. Hierin wordt ook opnieuw gekeken/meegenomen het Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB), de hervormingsagenda jeugd en de landelijke opdracht voor inclusief onderwijs.

Voor het opstellen van de visie wordt 20.000 euro gereserveerd en voor de uitwerking naar uitvoeringsactiviteiten 15.000 euro.

Beleidsindicatoren Onderwijs	2024	2023
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	n.b.	n.b.
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	19	30
Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificaties (vsv-ers in % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	n.b.	2,2

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	-1.737	-1.737	-1.737	-1.737
4.2	Onderwijshuis vesting	-327	-407	-539	-539
4.3	Onderwijsbel eid en leerlingzaken	-2.224	-2.094	-2.329	-2.564
		-4.288	-4.238	-4.605	-4.840
Baten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	1.735	1.735	1.735	1.735
4.2	Onderwijshuis vesting	76	76	76	76
4.3	Onderwijsbel eid en leerlingzaken	1.802	1.802	1.802	1.802
		3.613	3.613	3.613	3.613
		-675	-625	-992	-1.227
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
4.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
4.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 4		-675	-625	-992	-1.227

2.5 Sport, cultuur en recreatie

Sporten en bewegen

De buurtsportcoach is de centrale figuur in de uitvoering en organisatie van het sportbeleid. Hij zorgt voor verbinding tussen sportaanbieders en maatschappelijke instellingen zoals jeugdzorg, het Eilandteam, onderwijs en de gezondheidszorg. De sportcoach richt zich op het bevorderen van sportdeelname in de basisschoolleeftijd. De gemeente ondersteunt initiatieven op het gebied van sport en bewegen met subsidies.

Cultuur & recreatie

Subsidies

De gemeente ondersteunt diverse organisaties en initiatieven op het gebied van cultuur en samenleving met behulp van subsidies. Het budget hiervoor is geïndexeerd. In 2025 hebben we dit voortgezet en hebben we de verschillende subsidiemogelijkheden via de sportcoach onder de aandacht gebracht.

Vrijwilligers

Er is een plan van aanpak voor het ondersteunen en versterken van eilander vrijwilligersorganisaties opgesteld. Dit plan richt zich niet op financiële steun aan individuele organisaties, maar op het versterken van de vrijwilligersorganisaties in brede zin.

Sport

Sporten en bewegen

We continueren de samenwerking met Sport Fryslân en de buurtsportcoach die bij hen in dienst is. Hij zorgt voor verbinding met sportaanbieders en maatschappelijke instellingen en zet zelf ook veel sport- en beweegactiviteiten op touw voor zowel jong als oud. De gemeente ondersteunt bij activiteiten door middel van subsidies. Tot en met 2027 is er zowel voor de buurtsportcoach als voor de subsidies structureel budget opgenomen. Sinds 2024 is de functie van buurtsportcoach uitgebreid met uren voor coördinator sport en preventie. Deze middelen zijn nog niet structureel meegenomen. Tot en met 2027 zijn er middelen beschikbaar vanuit de Brede Spuk. In 2026 is er voor het Lokaal Sportakkoord 6.000 euro beschikbaar vanuit de Brede Spuk.

Sportbeleid

In 2026 wordt er gestart met een herziening van het sportbeleid omdat dat niet actueel is. De ambities van het Lokaal Sportakkoord zijn hierin leidend.

Evenementenbeleid

In 2026 krijgt de uitwerking van het evenementenbeleid een vervolg, onder meer door het vaststellen van locatieprofielen. Hiervoor worden alle evenementenlocaties op Terschelling tegen het licht gehouden en bepaald of voor deze locaties profielen opgesteld gaan worden. Het vaststellen van locatieprofielen draagt bij aan het verminderen van regeldruk voor evenementen

omdat op die specifieke locaties voor evenementen geen Omgevingsvergunning meer aangevraagd hoeft te worden.

Subsidies

In 2025 is de Algemene Subsidieverordening Terschelling 2025 in werking getreden, waarmee het proces van subsidies aanvragen en verstrekken waar mogelijk vereenvoudigd is. Tevens is ingezet op betere communicatie van de subsidiemogelijkheden die de gemeente reeds biedt. Deze lijn wordt in 2026 vanuit de bestaande ambtelijke capaciteit doorgezet.

Voor het op peil houden van de subsidies in relatie tot gestegen kosten is, naast de gebruikelijke indexatie die voor een aantal grote organisaties reeds in overeenkomsten is vastgelegd, een verhoging van de budgetten voor diverse subsidies nodig van in totaal € 25.000,-. De verwachting is dat dit binnen de bestaande budgetten kan worden opgevangen.

Voor 2026 zullen met name subsidieplafonds gericht op leefbaarheid, armoedebestrijding en eilander cultuur en tradities verhoging behoeven. Op deze thema's is meer ondersteuning van de eilander bevolking en organisaties nodig en worden meer aanvragen gedaan.

Programma 't Behouden Huys

't Behouden Huys bestaat uit het Museum, het Historisch Centrum en het Digitaliseringsproject Erfgoed Terschelling. Naast de jaarlijks terugkerende werkzaamheden en kerntaken, die ook stevast zijn begroot, staan er unieke ambities op het programma zodat in 2026 en de jaren erna nog meer mensen in aanraking komen met de Terschellinger cultuur en historie en 't Behouden Huys nog weer beter te vinden en raadpleegbaar is. De focus ligt hierbij op de volgende drie thema's:

- Nieuwe en Eigentijdse Museumtentoonstellingen,
- Zichtbaarheid, Raadpleegbaarheid & Vindbaarheid van het Museum en het Historisch Centrum
- Educatie

Thema: Nieuwe en Eigentijdse Museumtentoonstellingen

Om herhalingsbezoek en inkomsten te bevorderen, biedt Museum 't Behouden Huys elk jaar wat nieuws. In 2026 zal de grote en spectaculaire tentoonstelling over 'Roddels & Raadsels van Terschelling' worden geopend en verschijnt tevens de gelijknamige museumuitgave.

Actie: "Roddels & Raadsels"

Na de successen van de tentoonstellingen "Sprookjes & Sagen" en "Wonderlijke Waarheden" met de gelijknamige boeken staat voor 2026 de laatste expositie op het programma. Deze gaat over de ten onrechte onbekende Terschellinger Barent Fockesz, later beter bekend als 'De Vliegende Hollander'. Het verhaal met de achtergronden verschijnt eveneens in het bijbehorende derde en laatste boek "Roddels & Raadsels van Terschelling". Naast museale objecten die een rol spelen in drie van de achttien Roddels & Raadsels zullen, in samenwerking met de Disney-studio's in Los Angeles, drie objecten te zien zijn uit de 'Pirates of the Caribbean'-films.

Thema: Zichtbaarheid & Raadpleegbaarheid van het Museum en het Historisch Centrum

Museum en Historisch Centrum 't Behouden Huys blijven voor een groep mensen onbekend. Het Museum kampt onterecht met een hoog 'spinnewiel'-gehalte". De nietsvermoedende voorbijganger

ziet historisch fraaie voorgevels maar vult vaak op basis daarvan te snel in dat het binnen oud en stoffig moet zijn. Dit blijft, net als de voorgaande jaren, nog steeds om veranderingen en aanpassingen vragen. Daarnaast is de raadpleegbaarheid van het Historisch Centrum een belangrijk aandachtspunt. Het doel is dat alle geïnteresseerden – van onderzoekers tot lokale bewoners – eenvoudig en efficiënt toegang krijgen tot de rijke collectie aan documenten, tijdschriften, foto's en ander beeldmateriaal.

Actie: Zichtbaarheid & Vindbaarheid Museum

In 2026 worden de Dead Man's Chest, de bijbehorende Chest Key en de Heart Locket uit de bekende Pirates of the Caribbean-films deel 2 en deel 3 tentoongesteld worden in 't Behouden Huys. Alle drie objecten spelen een cruciale rol in de genoemde films. De publiciteit hierover zal vrijwel zeker een groot aantal bezoekers gaan trekken.

Actie: Raadpleegbaarheid Historisch Centrum

Via de website van 't Behouden Huys zijn documenten, tijdschriften en beeldmateriaal raadpleegbaar. Het ordenen, beschrijven en 'terugvindbaar' maken, wordt ook in 2026 voortgezet. Hierbij wordt rekening gehouden met de rechten van de makers en de afgebeelde of genoemde personen.

Thema: Educatie

Van de basisschool tot en met de eindexamenklas, Museum 't Behouden Huys laat kinderen vanuit hun eigen belevingswereld graag kennis maken met de verhalen van en over Terschelling. In samenwerking met de eilander scholen wordt hier dan ook jaarlijks veel aandacht aan besteed.

In 2021 is een achtjarig educatieprogramma samengesteld waarbij elk jaar een ander thema behandeld wordt. Het jaar 2026 staat in het teken van het thema 'Bestuur op Terschelling'.

Thema: Digitaliseringprogramma Erfgoed Terschelling

Actie: Zie elders onder programma sport, cultuur en recreatie.

Duurzaam toerisme

Actie 1: Deelname aan Green Destinations

Green Destinations is een wereldwijde non-profitorganisatie die zich inzet voor het bevorderen van duurzaam toerisme en biedt een wereldwijd erkend certificeringsprogramma voor duurzame bestemmingen. Het behalen van een certificaat kan ingezet worden voor positionering van Terschelling als (duurzame) toeristische bestemming. Daarnaast levert dit heel veel data op. Door de volledige impactanalyse ontstaat er een compleet beeld van de huidige staat van de bestemming. Daarnaast wordt er een adviesrapport opgesteld voor verbeterpunten, niet alleen voor gemeente Terschelling, maar ook andere stakeholders worden meegenomen.

Er is binnen de Regiodeal een groepstraject opgezet en bekostigd waarin alle Friese Waddeneilanden onder begeleiding van Good Tourism Institute het Green Destinations traject opstarten. Dit traject heeft als doel om gezamenlijk aan de certificering te werken en een award te behalen.

Het is verplicht om te beginnen met het Engagement Pakket. De kosten hiervoor bedragen €2.400. De kosten van het gezamenlijke traject met de andere Friese Waddeneilanden, inclusief begeleiding,

bedragen €1.600. De kosten van het Engagement pakket en het gezamenlijke traject worden gefinancierd vanuit de Regiodeal.

Hierna bedragen de jaarlijkse kosten voor deelname aan Green Destinations €2.300 exclusief BTW. Hiervoor wordt de staat van de bestemming iedere twee jaar getoetst en wordt er een aanbevelingenrapport aangeleverd.

Beleidsindicatoren Sport, cultuur en recreatie	2024	2022
Niet sporters (in %)	46,8	54,5

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
5.2	Sportaccommodaties	-826	-854	-876	-898
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-233	-233	-233	-233
5.4	Musea	-679	-679	-679	-679
5.5	Cultureel erfgoed	-66	-66	-66	-66
5.6	Media	-311	-211	-211	-211
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-256	-226	-209	-209
5.1	Sportbeleid en activering	-92	-76	-76	-76
		-2.463	-2.345	-2.350	-2.372
Baten					
5.2	Sportaccommodaties	260	263	268	272
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	0	0	0	0

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
	tie en cultuurparticipatie				
5.4	Musea	92	92	92	92
5.5	Cultureel erfgoed	0	0	0	0
5.6	Media	0	0	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	2	2	2
5.1	Sportbeleid en activering	0	0	0	0
		354	357	362	366
		-2.109	-1.988	-1.988	-2.006
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen				
5.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
	Onttrekkingen				
5.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
	Saldo programma 5	-2.109	-1.988	-1.988	-2.006

2.6 Sociaal Domein

Het doel van dit programma is het faciliteren en realiseren van de participatiesamenleving. Hierin draagt iedereen die dat kan op Terschelling actief bij aan zijn of haar omgeving. Zo ontstaat er een vangnet voor personen die tussen wal en schip dreigen te raken. Dit doen we samen met onze lokale en regionale partners, zoals Sociaal Domein Fryslân (SDF) en de samenwerking binnen Noardwest Fryslân (gemeenschappelijke regeling). Onze ambitie hierin is het realiseren van een sluitende keten waarin voorzieningen, indien nodig op maat, beschikbaar zijn voor iedereen. Specifieke wetgeving die bepalend zijn voor deze opdracht en koers zijn: de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en de Wet inburgering nieuwkomers. Iedere wet heeft zijn eigen opgave, zoals “veilig en gezond opgroeien” ingevolge de Jeugdwet, zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, regie voeren en meedoen zoals de Wmo beoogt en het bieden van bestaanszekerheid en het stimuleren tot het verkrijgen van eigen inkomsten ingevolge de Participatiewet.

Ontwikkelingen

Landelijke Hervormingsagenda Jeugd

De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is gericht op de inhoudelijke verbetering van de hulp aan jeugdigen en de te maken financiële afspraken tussen rijk en VNG over het structurele budget.

In het hoofdlijnenakkoord (kabinet Schoof) is vastgelegd dat de Hervormingsagenda Jeugd wordt voortgezet en dat de geplande extra bezuiniging van 500 miljoen euro op de jeugdzorg van tafel is.

In het Implementatieplan voor de Hervormingsagenda Jeugd zijn praktische afspraken gemaakt over o.a. het vaststellen van het schaalniveau van de specialistische jeugdhulp (regiovorming) en het beperken van de reikwijdte van de Jeugdwet. Hiervoor moeten de Jeugdwet en bijbehorende regelgeving worden aangepast. Gemeenten hebben de taak ervoor te zorgen dat ze beschikken over stevige lokale gebiedsteams en te investeren in de relatie met de huisartsen en het onderwijs. Tevens moet in regioverband het residentieel verblijf worden afgebouwd.

In het kader van de Hervormingsagenda wordt bovendien een wetsvoorstel voorbereid ter invoering van een beperkte eigen bijdrage voor sommige vormen van jeugdhulp met ingang van 2028.

Participatiewet in balans

Het vorige kabinet heeft, geleerd hebbend van bijvoorbeeld de Toeslagenaffaire, ingezet op een rechtvaardiger uitvoering van de Participatiewet. Om die reden is besloten de Participatiewet te herzien. Op 22 april 2025 is de Participatiewet in balans aangenomen in de Tweede Kamer. Een complete doorvoering van de wet zal per 1 januari 2026 nog niet het geval zijn. Het jaar 2026 zal in het teken staan van het doorvoeren van de eerste wijzigingen en het uitwerken van de grotere wijzigingen die naar verwachting in 2027 worden doorgevoerd.

Wet van School naar duurzaam werk

Door de Wet ‘Van school naar duurzaam werk’ verschuift de inzet van de Participatiewet meer richting preventie. Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt worden eerder begeleid naar werk, waardoor de instroom in de bijstand afneemt. Gemeenten krijgen hierbij een nieuwe rol in vroegtijdige ondersteuning en samenwerking met het onderwijs, wat vraagt om aanpassing van de uitvoeringspraktijk en inzet van re-integratiemiddelen.

Ontwikkelingen binnen de Wmo

In 2026 worden gemeenten geconfronteerd met meerdere landelijke ontwikkelingen binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) die directe gevolgen hebben voor beleid en begroting:

Inkomensafhankelijke eigen bijdrage: Het kabinet werkt aan een wetswijziging waarbij de huidige vaste lage eigen bijdrage wordt vervangen door een inkomensafhankelijke variant. Hoewel dit voorstel nog niet definitief is vastgesteld, is het aannemelijk dat deze wijziging in 2027 of kort daarna wordt ingevoerd. Dit kan leiden tot een daling van het gebruik van voorzieningen, maar ook tot hogere administratieve lasten en onzekerheid over inkomsten.

Toegenomen zorgvraag: Het aantal Wmo-cliënten blijft stijgen, mede door vergrijzing en landelijk beleid langer zelfstandig wonen. In Friesland is het gebruik van maatwerkvoorzieningen bovengemiddeld hoog, wat leidt tot structurele druk op het sociaal domein.

Toezicht en handhaving: De nieuwe strategische agenda van de toezichthouders Wmo en Jeugdwet (2025-2030) vraagt van gemeenten een versterking van het toezicht op zorgaanbieders, meer aandacht voor fraude en het gebruik van de Wet Bibob. Ook wordt gewerkt aan een wettelijke basis voor gegevensdeling en een landelijk registratiesysteem voor zorgaanbieders.

Participatie naar vermogen versterken, bestaanszekerheid vergroten en armoede voorkomen.

- We voeren de Participatiewet in balans in, voor zover het kabinet besluitvorming hierover heeft afgerond.

- We werken met centrumgemeente Leeuwarden en de andere Friese gemeenten, onderwijs, UWV en werkgeversbranches mee aan een voor de inwoners duidelijke implementatie van het merk “Werkcentrum Fryslân”.

- In het kader van de wet ‘van school naar duurzaam werk’, wordt vroegtijdig ingezet op de begeleiding van jongeren naar een betaalde baan. In samenwerking met de scholen en Fryslân Werkt wordt ingezet op begeleiding, waar nodig ook via lifecoaching.

- De Participatiewet in balans biedt naast begeleiding naar betaald werk ook ruimte voor maatschappelijke participatie. Dit houdt in dat inwoners in de bijstand die geen uitzicht hebben op betaald werk, voortaan op een zinvolle en onbetaalde manier kunnen bijdragen aan de samenleving. Ter voorbereiding op deze beleidswijziging verkennen we in 2026 hoe deze vorm van participatie concreet kan worden ingericht. Daarbij kijken we, naast re-integratie naar werk, samen met de inwoner naar mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid en activering te stimuleren.

- Het beleidskader Bestaanszekerheid (2024) wordt geïmplementeerd en uitgevoerd op basis van een Uitvoeringsprogramma.

- Tegemoetkoming medische kosten wordt in 2026 gecontinueerd.

- De gemeente onderzoekt hoe de situatie van inwoners met een laag inkomen kan worden verbeterd, door regelingen en voorzieningen waar zij invloed op heeft toegankelijker en effectiever te maken.

Mensen zo lang mogelijk veilig, gezond en zelfstandig in de eigen vertrouwde omgeving laten wonen en hen de kans geven om goed mee te doen in de samenleving.

Gezondheid en veerkracht van inwoners worden duurzaam vergroot.

- Uitvoeren van het vastgestelde mantelzorgbeleid. Er is een mantelzorg coördinator op het eiland voor inwoners en professionals.
- We sluiten vanuit de Wmo aan bij het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Fries Integraal Zorgakkoord (Frlza).
- Uitvoeren van het Fries actieplan voor aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- De meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling bij de lokale professionals (medewerkers op scholen, kinderopvang, bij de politie en de gemeente) meer onder de aandacht brengen door middel van voorlichting en/of training.
- Inzetten op meer plekken en een betere afstemming van vraag en aanbod voor planbare tijdelijk verblijf (waaronder respijtzorg).
- Inzetten op meer plekken en passende plekken voor acuut tijdelijk verblijf (waaronder crisisbed)
- Het project inkoop begeleiding en dagactiviteiten wordt uitgevoerd om ervoor te zorgen dat de ondersteuning goed aansluit bij de veranderende behoeften van verschillende doelgroepen, duurzaam en toekomstbestendig is.
- Zorgfraude aanpakken, zorgaanbieders beter controleren, regels duidelijk maken en gegevens goed registreren en actief samenwerken met andere professionals.

Kwetsbare mensen kunnen zelfstandig leven en regie behouden.

- Vaststellen en uitvoeren van het nieuwe beleidskader en de uitvoeringsagenda voor de aanpak dakloosheid in Friesland 2026-2032.
- Afhankelijk van de invoering van de wet Versterking regie volkshuisvesting, de huisvestingsverordening urgent woningzoekenden Friese Wadden (urgentieverordening) uitvoeren.
- Werken met de nieuwe maatwerkvoorzieningen beschermd wonen die vanaf 1 januari 2026 ingaan. Deze voorzieningen sluiten beter aan op de veranderende hulpvragen van cliënten en spelen in op maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningnood en de groeiende aandacht voor mentale gezondheid.

Iedereen doet mee in de samenleving op een manier die bij hem of haar past

- De SROI-regeling wordt toegepast op de inkooptrajecten binnen de Wmo om sociale inclusie te bevorderen. Hiermee stimuleren we dat opdrachtnemers bijdragen aan werkgelegenheid en participatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- We zetten in 2026 in op de doorontwikkeling van het Eilandteam en de versteviging van de samenwerking met het Eilandteam en de inwoners. Zodat de ondersteuning die nodig is snel

geleverd kan worden en we goed vindbaar en bereikbaar zijn. Dit doen we o.a. door het verbeteren van de (digitale) toegang.

Opvang Oekraïners

De oorlog in Oekraïne duurt voort. Dus ook de opvang van Oekraïners blijft naar verwachting in 2026 bestaan. De bedoeling is wel om de opvang zoveel mogelijk in gemeentelijke panden te laten plaatsvinden. Particulieren krijgen daarmee zoveel mogelijk hun bezit terug. De gemeente wordt nog steeds gecompenseerd door het Rijk. De RTB (Regeling Tijdelijke Bescherming) is door het Rijk ook weer verlengd tot maart 2027.

Bij de begroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029 houden wij ons aan de geldende wet- en regelgeving en het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK).

Voor sommige taken ontvangen gemeenten een specifieke uitkering (SPUK). De kosten verantwoorden gemeenten via de SISA bijlage op basis waarvan afrekening plaatsvindt. Vanwege deze afrekening kunnen gemeenten de baten en lasten budgettair neutraal in de begroting ramen. Zolang gemeenten zowel de baten als de lasten als incidenteel (of beide structureel) ramen heeft dit geen effect op het structureel saldo. Derhalve geven wij in het onderstaande overzicht wel inzage in de nog aan te vragen bekostiging opvang ontheemden Oekraïne.

	2025	2026
Huisvesting	830.375	846.983
Onderwijs	150.000	153.000
Vervoer	30.000	30.600
Zwemlessen	20.000	20.400
Inzet tolk	10.000	10.200
Inzet organisatie	85.000	86.700
Diverse kosten	32.000	32.640
Totaal	1.157.375	1.180.523

Ieder kind groeit veilig, gezond en weerbaar op.

. Het jeugddomein is onlosmakelijk verbonden met het gemeentelijke sociaal domein en het brede sociaal domein. We benaderen de “problematiek” vanuit meerdere invalshoeken en we voorkomen zwaardere zorg.

. Met de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 als richtinggevend kader ontwikkelen we gebiedsteams met voldoende kennis en expertise. Er wordt gewerkt aan een goede verbinding met medewerkers in het onderwijs, huisarts, specialistische zorg en andere lokale voorzieningen

. We schalen af van de specialistische jeugdzorg naar preventieve hulp door op Terschelling de praktijkondersteuner Jeugd bij de huisartsen in te zetten.

. We leggen het accent op het normaliseren bij inzet van hulp, omdat niet elke vraag een probleem betreft dat thuishoort bij de Jeugdwet.

. De basis is op orde zodat het Eilandteam kan werken volgens het normenkader en kwaliteitseisen die worden gesteld voor de juiste zorg. We hanteren het ordeningsprincipe van Sociaal Domein Fryslân (SDF) als uitgangspunt en maken gebruik van de verbeterde beschikbaarheidswijzer van SDF.

. Het Eilandteam betreft de ouders bij het opstellen van het ondersteuningsplan en zorgt voor draagvlak voor de aanpak bij de ouders. De ouder is primair verantwoordelijk voor het kind en werkt samen met de professionals.

. We geven uitvoering aan de afspraken die zijn gemaakt in het gezondheidsbeleid van VAST (Vlieland, Ameland, Schiermonnikoog en Terschelling). Doelstelling is onder andere om een goede sociale samenhang en ontmoeting te realiseren.

. We besteden aandacht aan een integrale aanpak van zorg en onderwijs door het Regionale Uitvoeringsplan Zorg en Onderwijs 2023 vorm te geven op een manier die past bij het eiland, in nauwe samenwerking met onze ketenpartners

. De nieuwe inkoop van specialistische jeugdhulp en wonen per 2028 wordt voorbereid, teneinde een meer beheersbaar, kwalitatief goed en dekkend zorglandschap te realiseren. De bekostigingssystematiek en sturingsfilosofie worden aangepast.

Beleidsindicatoren Sociaal Domein	2024	2023
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	n.b.	930,6
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 23 jarigen)	n.b.	n.b.
Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	n.b.	n.b.
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking tov de beroepsbevolking)	74	74,3
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	n.b.	n.b.
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 1.000 inwoners)	5	5
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar)	6,4	6,3
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	10	13,5
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	n.b.	n.b.
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	n.b.	n.b.
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 1.000 inwoners)	63	59

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-416	-416	-416	-416
6.3	Inkomensregeringen	-553	-577	-594	-594
6.4	WSW en beschut werk	-254	-255	-256	-256
6.5	Arbeidsparticipatie	-40	-41	-42	-42
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-198	-204	-210	-210
6.71	Begeleiding (WMO)	-1.040	-1.064	-1.077	-1.077
6.75	Jeugdhulp ambulant regionaal	-1.033	-1.057	-1.115	-1.115
6.76	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-127	-127	-130	-130
6.82	Jeugdbescherming	-53	-54	-56	-56
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-464	-434	-434	-434
6.81	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
		-4.178	-4.229	-4.330	-4.330
Baten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	98	98	98	98
6.3	Inkomensregeringen	472	472	417	417
6.4	WSW en beschut werk	43	43	43	43

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	4	4	4	4
6.71	Begeleiding (WMO)	153	153	153	153
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	0
6.81	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
		770	770	715	715
		-3.408	-3.459	-3.615	-3.615
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen				
6.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
	Onttrekkingen				
6.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
	Saldo programma 6	-3.408	-3.459	-3.615	-3.615

Taakveld 6.71 Begeleiding (WMO)

Het kabinet is van plan om voor een aantal voorzieningen binnen de Wmo een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. Nu geldt voor deze voorzieningen nog het abonnementstarief. Het Rijk verwacht dat de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage de druk op het gebruik van Wmo-voorzieningen verlaagt. Daardoor zou de Wmo voor gemeenten langer betaalbaar blijven. De inkomensafhankelijke bijdrage leidt tot hogere opbrengsten voor de gemeente dan de huidige raming op basis van het abonnementstarief. De baten onder taakveld 6.71 Begeleiding (WMO) nemen toe met € 116.000 per jaar.

2.7 Volksgezondheid en milieu

Het programma volksgezondheid en milieu heeft als doel om zowel mens als milieu te beschermen en te bevorderen. De focus op het gebied van gezondheid ligt onder andere op een integraal preventief gezondheidsbeleid en wordt er aandacht besteed aan inclusie en anti-discriminatie. Hierbij streven we naar een gezonde en veilige leefomgeving voor iedereen.

Binnen het programma besteden we ook aandacht aan duurzaamheid en circulariteit. Het geactualiseerde uitvoeringsprogramma Terschelling Samen Duurzaam 2023-2026 vormt de basis voor de acties die het komende jaar genomen worden. Het belangrijkste doel van het programma is het reduceren van de CO₂-uitstoot, wat in lijn is met de duurzaamheidsdoelstelling van het rijk. Om dit te bereiken, richten we ons onder andere op het verduurzamen van de bebouwde omgeving, het sluiten van kringlopen op het eiland en het bevorderen van participatie. Dit alles met als uitgangspunt een toekomstbestendige energie-infrastructuur op het eiland.

Door deze acties te ondernemen, dragen we bij aan een gezonde leefomgeving voor mens en milieu en zetten we stappen richting een duurzame toekomst.

Integraal preventief gezondheidsbeleid

Brede SPUK

In het integraal plan van aanpak 'Brede SPUK' staat wat de gemeente tot 2027 doet aan preventie en gezondheidsbevordering. In het plan komen vijftien onderdelen op de thema's sport en beweegstimulering, cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering, en het versterken van de sociale basis samen en worden met behulp van de gelden van de Brede SPUK gefinancierd.

Jeugd en preventie

De gemeente werkt op diverse manieren aan welzijn van de jeugd, onder andere door preventie ten aanzien van middelengebruik vanuit het programma Helder Terschelling, maar ook vanuit diverse andere beleidsgebieden. Om in te zetten op mentaal welzijn en een veilige sociale basis voor de jeugd is in 2025 een Aanjager Sociale Veiligheid Jeugd begonnen. Hier is voor vier jaar lang ongeveer 100.000 euro per jaar voor in de meerjarenbegroting opgenomen. Structurele samenwerking met diverse maatschappelijke partijen wordt gecontinueerd.

Transformatieplannen IZA

Uit het Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn transformatieplannen gekomen waarin is aangegeven hoe gemeenten werken aan de doelstellingen van het IZA. De transformatieplannen gaan over mentale gezondheid en de sociale basis.

Mentale gezondheid: in dit plan staat hoe de gemeente werkt aan de mentale gezondheid van haar inwoners. Het doel is dat mensen elkaar steunen, dat mensen makkelijk passende hulp kunnen vinden en krijgen en dat inwoners van Friesland in 2040 bovengemiddeld gelukkig zijn.

Sociale Basis: De sociale basis gaat over verbondenheid en ontmoetingsplekken. Door samen te werken en diverse initiatieven op te zetten moet de gemeenschap sterker worden.

Voor de transformatieplannen is ook budget beschikbaar vanuit Friza. Het budget per gemeente hangt af van hoe de gemeente aan de doelen van de plannen wil werken.

AZWA

Het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) wordt ingezet op verbreding, intensivering en concretisering van het IZA. Het moet leiden tot gelijkwaardigere toegang tot de zorg en welzijn en het tegenghouden van het personeelstekort in de zorg.

Inclusie en anti-discriminatie

LIA

in 2025 is de Lokale Inclusie Agenda (LIA) opgesteld. De uitvoering hiervan zal per 2026 starten. Door middel van de LIA wordt er meer aandacht besteed aan mensen met een fysiek en/of geestelijke beperking en hoe zij zo goed mogelijk mee kunnen doen aan de maatschappij. Voor de uitvoering van de LIA zijn er zowel incidentele als structurele middelen nodig om aanpassingen te maken. De hoogte van de benodigde middelen is vooraf niet in te schatten.

Discriminatie

In 2025 is meer zicht gekomen op discriminatie en wordt er meer aandacht aan alle vormen van discriminatie besteed. Het effect daarvan wordt gemeten en kan invloed hebben op toekomstige programma's en/of beleid. Een belangrijke partner hierin is kenniscentrum Tûmba. De samenwerking met hen wordt gecontinueerd en in 2025 zijn afspraken gemaakt dat zij één à twee keer per jaar naar het eiland komen om bijeenkomsten, workshops of cursussen te verzorgen. Dit wordt bekostigd vanuit de jaarlijkse subsidie die zij krijgen.

Verduurzaming gebouwde omgeving

Gebouwen

We stimuleren samen met de andere eilanden de verduurzaming van recreatiewoningen, maatschappelijke panden en oude en karakteristieke panden die vaak moeilijk te isoleren zijn. We werken de aanpak samen uit.

We blijven energievoaches inzetten die laagdrempelig voorlichting en advies kunnen geven.

Energiearmoede

Om energiearmoede te verminderen bieden we eigenaren van woningen beneden een bepaalde WOZ-waarde financiële ondersteuning aan om hun woning te isoleren. Dat doen we met het Nationaal Isolatie Programma. Mensen tot een bepaalde inkomensgrens kunnen ook nog een extra subsidie van de provincie krijgen. We brengen de regeling om oude koelkasten en ander witgoed om te ruilen voor moderne, energiezuinige apparaten weer onder de aandacht.

Warmteprogramma

We gaan de transitievisie warmte herschrijven. Eind 2026 leveren we een actuele versie op in de vorm van een Warmteprogramma. Daarin wordt beschreven hoe woningen in de toekomst zullen worden verwarmd en wanneer we dat in gang gaan zetten. De uitkomsten van het onderzoek naar een warmtenetwerk op West, dat eind 2025 wordt afgerond, worden daarin meegenomen.

Mobiliteitsvisie

We stellen een mobiliteitsvisie op waarin we keuzes maken op het gebied van o.a. duurzame brandstoffen, autogebruik, inrichting van wegen, maximumsnelheid en uitstoot van fijnstof.

We doen het samen

We participeren actief in de programmalijnen duurzame energie en circulaire economie van de Regiodeal Waddeneilanden.

Klimaatadaptatie

Terschelling en haar bewoners hebben nu al te maken met klimaatverandering. Als gemeente willen we in 2026 samen met inwoners, bedrijven en organisaties in gesprek om klimaatverandering zoveel mogelijk tegen te gaan. Tegelijkertijd willen we samen zoeken naar de beste manier om ons aan te passen aan de gevolgen ervan.

Netcongestie

De netcongestie zal ons zeker tot 2035 beperken in de mogelijkheden van de energietransitie. In opdracht van de gemeente zal een speciale regisseur ons helpen bij het vinden van oplossingen 'achter de meter'.

We werken samen met de andere eilanden, de provincie en de netbeheerder Liander aan een toekomstbestendig netwerk van kabels en leidingen.

Opwek van duurzame energie ondersteunen we binnen de regels van gemeente, provincie en rijk.

Eigen huis op orde

Als gemeente moeten we zelf het goede voorbeeld geven. We werken verder aan het verduurzamen van ons eigen vastgoed volgens plan. We stellen criteria op voor duurzame inkoop en gaan daarnaar handelen. We verminderen onze mondiale voetafdruk. Dat doen we ook door onze eigen werknemers bewuster van hun eigen handelen te maken en te stimuleren om zuiniger om te gaan met energie en materialen.

Kringlopen sluiten

In 2026 gaan we verder met het sluiten van kringlopen in onder andere de bouw, de recreatiesector en de voedselketen.

Dit doen we met projecten als 'eten van eigen bodem', het hergebruik van bouwmaterialen en het stimuleren van het gebruik van eilander hout.

We houden bij de plannen voor herbouw en nieuwbouw - zoals die van 't Schylger Jouw - zoveel mogelijk rekening met hergebruik van oude materialen en het water- en energieverbruik.

Afvalverwerking, milieustraat en ondergronds

Inzameling

Voor het inzamelen van de huishoudelijke fractie, het verwerken van deze afvalstromen en de straatreiniging op Terschelling heeft de gemeente een lopende overeenkomst met Omrin. De geraamde kosten voor 2026: €1.250.000.

Samen met Omrin worden in 2026 en de volgende jaren ook acties opgepakt die een betere aansluiting vinden bij ons circulairiteitsdoelstellingen / -beleid. We kijken naar de toekomst van de afvalinzameling op Terschelling, zoals uitbreiding van ondergrondse containers in de kernen, en stellen daar een voorstel voor op, zodat we met gespreide investeringen ook in de toekomst kunnen blijven voldoen aan de landelijke duurzaamheidseisen.

Korte termijn optimalisatie milieustraat

Zo willen we de milieustraat gefaseerd herinrichten met als doel: een veiligere inrichting en de mogelijkheid om minstens vijf extra deelstromen (harde kunststoffen, hout, piepschuim etc.) voor te kunnen scheiden. Voor de gemeente levert dit ook betere prestatiecijfers op die van ons verwacht worden (verplicht) vanuit het Rijk.

De geschatte kosten voor 2026: €150.000. Voor het dekken van deze investeringskosten wordt een raadsvoorstel opgesteld.

Groot onderhoud Milieustraat

Naast de korte termijn actie met de uitbreiding van de afvalscheiding met 5 deelstromen, heeft de milieustraat op Terschelling een renovatie nodig. De Milieustraat is aan het einde van zijn levensduur.

De noodzaak voor de renovatie is reden om ook te kijken naar de functionaliteit van de milieustraat. met een herinrichting van de straat kunnen we zorgdragen voor meer ruimte en een betere voorscheiding van verschillende deelstromen en een betere routing op de milieustraat.

De renovatie/herinrichting sluit aan op het streven naar een meer circulair afvalbeleid.

In samenspraak met Omrin wordt een plan opgesteld voor de renovatie. Dit plan wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

Riolering, beschermen volksgezondheid en het milieu

Om de volksgezondheid te beschermen wordt het stedelijk afvalwater ingezameld en getransporteerd naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie. Door de riolering goed te onderhouden wordt de kans dat de bevolking in contact komt met stedelijk afvalwater geminimaliseerd.

Het milieu wordt beschermd door lozingen van afvalwater in het grond- en oppervlaktewater te beperken. Daarnaast wordt waar mogelijk het afvalwater gescheiden van het regenwater.

Plaagdierbestrijding

Om gezonde populaties van grondbroeders op het eiland te behouden en de volksgezondheid van de Terschellingers te waarborgen, zetten we ook in 2026 actief in op de bestrijding van plaagdieren, waaronder de bruine rat. In 2026 is hiervoor een budget gereserveerd van €25.000.

Toekomst bestendig stedelijk watersysteem

Toekomst bestendig stedelijk watersysteem

De resultaten van de inspecties die in 2025 worden afgerond worden in 2026 gebruikt voor het opstellen van masterplannen om de riolering toekomstbestendig te maken.

Hiervoor worden hydrodynamische modellen gebouwd van het stedelijk watersysteem. Met de modellen wordt getoetst of de capaciteit van de riolering voldoende is of moet worden vergroot. In de plannen gaan we per kern beschrijven hoe het stedelijk (afval)watersysteem er in 2080 uit moet komen te zien.

Beleidsindicatoren Volksgezondheid en Milieu	2023	2022
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	334	334
Hernieuwbare elektriciteit (in %)	n.b.	18,4

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
7.1	Volksgezondheid	-461	-305	-316	-316
7.2	Riolering	-2.368	-1.044	-1.138	-1.232
7.3	Afval	-1.270	-1.301	-1.326	-1.352
7.4	Milieubeheer	-420	-433	-447	-447
7.5	Begraafplaats en en crematoria	-20	-20	-20	-20
		-4.539	-3.103	-3.247	-3.367
Baten					
7.1	Volksgezondheid	59	0	0	0
7.2	Riolering	2.547	1.223	1.317	1.411
7.3	Afval	1.290	1.321	1.346	1.372
7.4	Milieubeheer	195	195	195	195

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
7.5	Begraafplaats en en crematoria	11	11	11	11
		4.102	2.750	2.869	2.989
		-437	-353	-378	-378
	Mutaties reserves				
	Toevoegingen				
7.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
	Onttrekkingen				
7.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
	Saldo programma 7	-437	-353	-378	-378

Taakveld 7.2 Riolerings

De ramingen onder zowel de lasten als de baten zijn verhoogd om invulling te kunnen geven aan de ambities uit het Water- en Rioleringsprogramma 2025-2029. De baten hebben betrekking op onttrekkingen aan de voorziening rioolbeheer en opbrengsten uit de rioolheffing.

Taakveld 7.3 Afval

De baten hebben betrekking op opbrengsten afvalstoffenheffing, huuropbrengsten van de milieustraat en vergoedingen voor de inzameling van verpakkingsafval.

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Het Rijk ondersteunt gemeenten in de uitvoering van de klimaat- en energieplannen met geld uit de CDOKE-regeling. Er wordt gewerkt aan een nieuwe regeling voor na 2025. Het Rijk heeft hier al budget voor gereserveerd. Omdat de verwachting is dat de middelen ook na 2025 beschikbaar worden gesteld, is het toegestaan om de baten alvast op te nemen in de begroting 2026 en het meerjarenperspectief 2027-2029. Voor Terschelling gaat het om een jaarlijkse raming van € 195.000.

2.8 Volkshuisvest. RO en stedelijke vernieuwing

Vanaf 2024 is gemeente Terschelling gaan werken conform de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging, wat een grote impact zal hebben op de organisatie. Er zijn verschillende acties gepland, waaronder het opstellen van de Omgevingsvisie en het gebiedsdekkend omgevingsplan, het trainen van medewerkers en het opleiden van trainees en junioren tot volwaardige vergunningverleners. Daarnaast is er een ambitie om betaalbare woningen te realiseren, maar dit is afhankelijk van wet- en regelgeving, afspraken met WoonFriesland en marktomstandigheden. We werken aan het vernieuwen van de dienstverleningsovereenkomst voor verplichte basisregistraties.

Integrale Waterveiligheidsstrategie

In het Deltaprogramma 2021 is opgenomen dat voor elk Waddeneiland een plan moet worden gemaakt voor waterveiligheid bij hoogwater en overstromingen, gebaseerd op het principe van meerlaagsveiligheid. Er is inmiddels voor elk eiland een (meerlaagse) veiligheidsstrategie opgesteld en een ambitieniveau gekozen waarbij uitgangspunt van schuilen, overleven en een basis voor herstel van de vitale infrastructuur is gekozen. Dit behelst het draaiende houden van nutsvoorzieningen en infrastructuur tijdens calamiteiten. Ook worden voorbereidingen getroffen voor een spoedig herstel van het eiland na afloop van de calamiteit.

Om concreet invulling te geven aan het ambitieniveau zal er zo spoedig mogelijk (eind 2025) worden gestart met een uitvoeringsprogramma. Er is besloten om dit gezamenlijk op te pakken en vervolgens individueel uit te werken. Dit zal worden gedaan door de werkgroep Deltaprogramma Waddeneilanden (ambtelijk inhoudelijke vertegenwoordiging van de verschillende eilanden) waarbij een projectleider (ambtelijk) is aangesteld tot 2028. De uren hiervoor zullen via een DVO vastgelegd worden.

Woningbouw op Terschelling

In 2026 gaan we verder met het ontwikkelen van woningen in de betaalbare categorie. Het blijft een complexe context op het eiland, waarbij allereerst voldaan moet worden aan wettelijke eisen (stikstof, flora en fauna). Daarnaast is betaalbaarheid voor de ontwikkelende partij een voorwaarde om te bouwen en is er een forse wachttijd voordat woningen aangesloten kunnen worden op de NUTS voorzieningen. Bovendien is een juiste ruimtelijke inpassing op de locatie in open overleg met de omgeving cruciaal voor behoud van kwaliteit en leefbaarheid op het eiland. Dit alles maakt de ontwikkeling van woningen op Terschelling een uitdaging, die minder snel vordert dan je wenst! Dit maakt dat de afgelopen jaren niet het gehele budget op dit thema besteed kon worden. Het budget voor de komende jaren is daarom ook enigszins bijgesteld.

Toch worden er in 2026 belangrijke stappen gezet.

Zuidermiede

De planologische procedure voor de bouw van 10 sociale huurwoningen door WoonFriesland aan de Zuidermiede in Midland wordt in 2025 gestart en in 2026 afgerond. Er worden technische voorbereidingen getroffen voor het bouwrijp maken van deze kavel. De planning is dat eind 2026 de schop in de grond gaat en dat eind 2027 de woningen worden aangesloten op het elektriciteitsnet.

Halfweg

In 2025 wordt een haalbaarheidsonderzoek gedaan voor de bouw van woningen op de locatie Halfweg. Bij vastgestelde haalbaarheid worden in 2026 verdere voorbereidingen getroffen voor de bouw van 40-45 midden huurwoningen door Rabo SmartBuilds. Hiervoor wordt in 2026 de planologische procedure gevoerd. Er worden contractuele afspraken met de ontwikkelaar gemaakt en er wordt gewerkt aan de definitieve ontwerpen van woningen en buitenruimte. De planning is dat deze woningen in 2027 worden gerealiseerd.

CNL

Voor de CNL locatie wordt een stedenbouwkundig ontwerp verder uitgewerkt door WoonFriesland. In 2026 moet dit leiden tot een planologische procedure voor de bouw van minimaal 14 sociale huurwoningen in West-Terschelling. Voor de realisatie van deze bouw is sloop nodig. Deze wordt voorzien in 2026, als er voor de huidige gebruikers van de oude gemeentegarage een oplossing is gevonden.

Voor deze grotere projecten wordt extern ingehuurd.

Particuliere initiatieven

Daarnaast worden er in het particuliere spoor vele woningbouwinitiatieven gefaciliteerd. Jaarlijks worden gemiddeld zo'n 10 betaalbare woningen op eigen erf gerealiseerd binnen het specifieke beleid dat hiervoor is vastgesteld. Dit vraagt om begeleiding en inzet van een team deskundigen, dat hierbij langjarig betrokken is.

Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 heeft iedere gemeente een omgevingsplan. Dit omgevingsplan bestaat uit een tijdelijk deel en een nieuw deel (omgevingsplan nieuwe stijl). Gemeenten hebben tot eind 2031 de tijd om de inhoud van het tijdelijke deel van het omgevingsplan om te zetten naar regels in het nieuwe deel. Het tijdelijk deel bestaat uit o.a. de verschillende bestemmingsplannen en beheersverordeningen. De transitiefase betreft de periode vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 januari 2024) tot het moment waarop het tijdelijke deel van het omgevingsplan vervalt. Deze datum is vastgesteld op 31 december 2031.

Behalve de regels uit de bestemmingsplannen en beheersverordeningen, verwerkt de gemeente dan ook regels over de fysieke leefomgeving die in andere gemeentelijke verordeningen staan. Bijvoorbeeld in de bomenverordening, erfgoedverordening of algemene plaatselijke verordening (APV).

Het omgevingsplan nieuwe stijl moet voldoen aan de eisen van de Omgevingswet en is digitaal beschikbaar via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Binnen de begroting is voor 2026 is voor de invoering van de Omgevingswet €145.000,- gereserveerd. Dit budget is bedoeld voor het opstellen van het omgevingsplan nieuwe stijl. Maar ook voor de Omgevingsvisie, de nota Ruimtelijke Kwaliteit en "het werken met de Omgevingswet (en WKB)". In de loop van 2026 wordt beoordeeld in hoeverre dit bedrag realistisch is en naar boven of beneden moet worden bijgesteld.

Bouwrijp maken nieuwbouwlocaties Zuidermieden Midsland, SB locatie Halfweg en CNL-locatie West

Er zijn diverse nieuwbouwlocaties die vanaf 2026 ontwikkeld zullen worden. Voordat er op deze locaties gebouwd kan worden is het aan de gemeente om de openbare ruimte op orde te brengen. De locaties moeten bouwrijp worden gemaakt.

Zuidermieden te Midsland omvat de nieuwbouw van 10 woningen. Vanaf het voorjaar 2026 dient te worden begonnen met het bouwrijp maken van deze locatie.

De SB (Smart Build) locatie te Halfweg omvat de nieuwbouw van 40 a 50 woningen. Het bouwrijp maken dient in de 2e helft van 2026 te worden uitgevoerd.

De CNL-locatie in West omvat de nieuwbouw van minimaal 14 huurwoningen na sloop van het huidige museum. Het bouwrijp maken van deze locatie wordt ook in de 2e helft van 2026 uitgevoerd.

Voor de kosten van de voorbereiding en uitvoering van deze werkzaamheden wordt dekking gezocht in de grondexploitatie.

Beleidsindicatoren Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke vernieuwing	2025	2024
Gemiddelde WOZ waarde (in €)	457.000	437.000
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	n.b.	3,0
Demografische druk (in %)	71,4	72,3
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	901	873
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	901	873

Bron: Waarstaatgemeente.nl

Financiën

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
8.1	Ruimte en leefomgeving	-202	-202	-202	-202
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrainen)	-8	-8	-8	-8
8.3	Wonen en bouwen	-1.368	-1.418	-1.418	-1.368
		-1.578	-1.628	-1.628	-1.578
Baten					
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrainen)	0	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	920	325	330	335
		920	325	330	335
		-658	-1.303	-1.298	-1.243
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
8.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
8.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 8		-658	-1.303	-1.298	-1.243

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Onder de baten is in 2026 een raming van € 600.000 opgenomen voor de opbrengst van de verkoop van gemeentelijke accommodaties.

3. Paragrafen

3.1 Lokale heffingen

Deze paragraaf geeft informatie over het gemeentelijke beleid voor lokale heffingen.

Daarnaast geeft deze paragraaf:

- een toelichting op de lokale heffingen en de actuele ontwikkelingen die spelen op het gebied van lokale heffingen.
- een overzicht van de totaal verwachte opbrengst van de lokale heffingen
- inzicht in de kostendekkendheid van bestemmingsheffingen en rechten
- een overzicht van de lokale lastendruk ten opzichte van andere, omringende en vergelijkbare gemeenten
- een beschrijving van de uitvoering wet WOZ
- inzicht in het kwijtscheldingsbeleid

Bevoegdheden

De bevoegdheid tot het invoeren/wijzigen/afschaffen van de gemeentelijke lokale heffingen ligt bij de raad. De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen en rechten die een gemeente kan heffen.

Toelichting op de lokale heffingen

Lokale heffingen worden onderverdeeld in:

Belastingen:

Dit zijn heffingen zonder rechtstreekse aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente. De opbrengst van deze heffingen is vrij door de gemeenteraad te bepalen. Deze inkomsten komen ten gunste van de algemene middelen van de gemeente. Op Terschelling hebben we afgesproken, dat de inkomsten toeristenbelasting zoveel mogelijk ten goede komen aan het toeristisch product.

Wij heffen de volgende belastingen:

- Onroerende zaakbelasting
- Toeristenbelasting
- Forensenbelasting
- Precariobelasting

Rechten:

Rechten worden geheven voor aanvragen om een (individuele) dienst te verlenen, bijvoorbeeld het aanvragen van een omgevingsvergunning, of een aanvraag om een rijbewijs te verlengen.

De opbrengst van de rechten mag maximaal kostendekkend zijn.

Wij heffen de volgende rechten:

- Leges
- Grafrechten
- Reinigingsrechten

Bestemmingsheffingen:

Bestemmingsheffingen zijn heffingen waarvan de besteding gaat naar specifieke lasten die verband houden met collectieve voorzieningen. De opbrengst van deze bestemmingsheffingen mag maximaal kostendekkend zijn.

Bestemmingsheffingen zijn:

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing

Het totale pakket aan lokale heffingen is vastgelegd in de door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordeningen en tarieventabellen. Deze worden jaarlijks opnieuw vastgesteld, nadat de Begroting voor het komende jaar is vastgesteld. Met uitzondering van de tarieven voor toeristenbelasting en forensenbelasting. Deze worden zo mogelijk al vastgesteld bij de behandeling van de kadernota in de maand juli.

Beleid en algemene uitgangspunten bij lokale heffingen:

het algemene uitgangspunt is dat de tarieven van de rechten en bestemmingsheffingen maximaal kostendekkend zijn;

er wordt 100% kostendekkendheid nagestreefd omdat bij een lagere kostendekkendheid het tekort uit de algemene middelen moet worden gedekt;

de belastingen worden niet meer dan trendmatig met de inflatiecorrectie verhoogd. Eventuele uitzonderingen hierop lichten we nader toe bij de betreffende heffing;

in de financiële verordening is opgenomen dat om de trendmatige verhoging te bepalen de stand van de meest recente CPI index ten tijde van het vaststellen van de belastingtarieven wordt gebruikt.

Overzicht geraamde inkomsten lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft, op grond van de BBV, een overzicht van de geraamde inkomsten uit belastingen en rechten die door gemeente Terschelling worden geheven.

Overzicht geraamde inkomsten lokale heffingen:

In € 1.000	2026	2027	2028	2029
OZB eigenaar Woning	1.588	1.589	1.668	1.668
OZB eigenaar Niet-Woning (incl. TOF)	760	779	798	798
OZB gebruiker Niet-Woning (incl. TOF)	548	562	576	576
TOTAAL OZB	2.896	2.930	3.042	3.042
Rioolheffingen	1.129	1.223	1.317	1.411
Afvalstoffenheffing	1.207	1.231	1.256	1.282
Toeristenbelasting	4.624	4.840	5.064	5.302
Forensenbelasting	1.114	1.169	1.228	1.289
Secretarieleges	100	100	100	100
Leges APV vergunningen	20	20	20	20

In € 1.000	2026	2027	2028	2029
Leges burgerlijke stand	30	30	30	30
Leges omgevingsvergunning	130	135	140	145
Havengelden	0	0	0	0
Grafrechten	10	10	10	10
Precariobelasting	136	138	138	138
Totaal geraamde inkomsten	11.396	11.826	12.197	12.769

Toelichting per belastingsoort

OZB

Eigenaren en/of gebruikers van een onroerende zaak betalen onroerende zaakbelasting (OZB). Een onroerende zaak is een 'woning' of 'niet-woning'. Een 'niet-woning' is bijvoorbeeld een bedrijf, winkel, kantoor of een stuk grond. De grondslag voor de OZB is de WOZ-waarde van een woning of niet-woning. De peildatum van deze WOZ-waarde ligt op 1 januari van het voorgaande jaar. Dat betekent dat de peildatum in 2026, 1 januari 2025 is.

Bij de tariefstelling moeten we rekening houden met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ-waarde van alle onroerende zaken. De waardeontwikkeling is momenteel nog niet volledig bekend. Daarom houden we in deze begroting rekening met de voorlopig beschikbare gegevens.

We houden voor dit jaar rekening met een voorzichtige inschatting van een stijging van de gemiddelde woningwaarde met 3,5% en een stijging van de waarde 'niet-woningen' van 1%.

De verkoopprijzen van woningen op Terschelling ligt nog altijd hoog. Zowel landelijk als ook op Terschelling liggen de verkoopprijzen hoger dan een jaar geleden. Dit wordt voornamelijk ingegeven door een landelijk tekort aan koopwoningen. Op Terschelling speelt dit in zowel het permanente- als in het recreatiesegment.

Door de waardestijging van de woningen is de verwachting dat het tarief OZB voor woningen slechts licht zal hoeven te stijgen of gelijk zal kunnen blijven ten opzichte van 2025 om de geraamde opbrengst te kunnen halen. Het tarief voor de niet- woningen zal naar verwachting stijgen ten opzichte van 2025 om de indexatie op deze belastingtarieven op te kunnen vangen.

De tariefvoorstellen voor 2026 worden voorgelegd aan uw raad bij de behandeling van de verordening OZB in de raadsvergadering van uiterlijk december 2025. In verband met de afhandeling van de herwaardering is de verwachting dat deze tarieven dan nog voorlopig zijn, waarna de definitieve tarieven OZB uiterlijk in de raadsvergadering van januari 2026 ter vaststelling worden voorgelegd. De gewenste inkomsten OZB 2026 zullen stijgen met de meest actuele Consumenten prijs index (CPI), zoals gepubliceerd door het CBS ten tijde van het opstellen van deze Verordening en tarieventabel. Voor de berekening van de begrote inkomsten voor 2026 is rekening gehouden met 3% stijging van de inkomsten OZB ten opzichte van 2025.

Het uitgangspunt van de begrote inkomsten voor 2026 zijn de werkelijke inkomsten in 2025. De snel stijgende WOZ waarde van de woningen ten opzichte van de minder snel stijgende waarde van de niet-woningen, zorgt voor enige scheefgroei en fluctuaties in de tarievenbepaling. De tarieven voor de niet-woningen moeten harder stijgen om het begrote resultaat te bereiken dan de tarieven voor woningen. Een andere reden voor de scheefgroei is dat een groot deel van de recreatieterreinen moet worden aangeslagen voor het OZB woning tarief, terwijl de terreinen die nog onder het niet-woning tarief vallen een veel kleiner aandeel hebben. Mogelijk zou in de toekomst de lastenverdeling tussen OZB woningtarief en OZB niet-woning tarief nader beoordeeld moeten worden, om verdere scheefgroei te beperken en de lastenverdeling in balans te brengen.

Uitgaande van de nu voorgestelde begrote OZB inkomsten voor 2026, is de verwachte stijging van de OZB-tarieven voor de komende jaren:

soort	tarief 2026	tarief 2027	tarief 2028	tarief 2029
OZB Eigenaar Woning	0,085%	0.084%	0.084%	0.083%

soort	tarief 2026	tarief 2027	tarief 2028	tarief 2029
OZB Eigenaar Niet-woning	0,417%	0,429%	0,442%	0.455%
OZB Gebruiker Niet-Woning	0,374%	0,385%	0,397%	0.409%

De opslag op het ozb tarief niet-woningen voor het Terschellinger Ondernemersfonds

In de verlenging van het convenant met het Ondernemersfonds is overeengekomen, dat het maximale bedrag van de opslag € 87,48 (het opslagbedrag van 2022) zal zijn. Dit bedrag wordt jaarlijks gewijzigd met dezelfde index als die door de gemeente wordt gehanteerd voor de aanpassing van de inkomsten onroerende zaakbelasting voor niet-woningen, waarbij de opslag niet hoger zal worden dan € 87,48. In 2025 is dit maximale bedrag van de opslag gehanteerd. De verwachting voor 2026 is dat, door de gehanteerde inflatiecorrectie, ook voor dit jaar het maximale opslag bedrag gehanteerd zal worden. De bovenstaande tarieven OZB niet-woningen zijn inclusief de benodigde opslag voor het Terschellinger Ondernemersfonds.

Rioolheffing

Gemeenten hebben een zorgplicht voor het afvoeren van het afvalwater, maar ook voor het verwerken van hemelwater en beheer van het grondwaterpeil. Om deze taken uit te voeren, worden er kosten gemaakt die verhaald kunnen worden via de rioolheffing.

Om de kosten van deze bredere zorgplicht te kunnen blijven verhalen wordt met ingang van 2026 een geactualiseerde en uitgebreide 'Verordening voor riool- en waterzorgheffing' voorgesteld.

In deze verordening wordt voorgesteld om het tarief voor de gebruikersheffing te blijven baseren op het aantal kubieke meters water dat wordt toegevoerd naar een perceel. Tevens wordt een voorstel gedaan om een tarief te introduceren voor eigenaren van percelen, een vast bedrag per perceel van € 25,-. Dit bedrag is in mindering gebracht bij de gebruikersheffing voor de rioolbelasting. Het merendeel van de bestaande belastingplichtigen betaalt dus niet meer rioolheffing dan voorheen. De belastingplichtige eigenaren van objecten die voorheen niet in de heffing betrokken werden (zoals bijvoorbeeld loodsen zonder wateraansluiting, eigenaren met meerdere zelfstandige objecten op een perceel) worden nu wel belastingplichtig voor het eigenaren deel van de heffing.

Alle inwoners hebben profijt van de uitvoering van de gemeentelijke waterzorg taken. Dat kan zijn het afvoeren en verwerken van het afvalwater, maar ook het op peil houden van het grondwaterniveau. Aan dit collectieve belang moet daarom door zoveel mogelijk belastingplichtigen worden bijgedragen in de kosten.

In januari 2025 is het nieuwe water- en rioleringsprogramma voor 2025-2029 door de raad vastgesteld. Over de financiële paragraaf daarvan moe(s)t nog een besluit worden genomen.

In een voorstel dat gelijktijdig met de belastingverordening 2026 aan de raad wordt aangeboden, wordt over de financiering van het water- en rioleringsprogramma voor de toekomstige investeringen een voorstel gedaan om een voorziening groot onderhoud op te bouwen. Om deze voorziening op te bouwen dient de riool- en waterzorgheffing jaarlijks extra te stijgen met € 20,- per perceel. Dit bedrag wordt verdeeld tussen de eigenaar en gebruiker, naar rato van hun aandeel in de basisheffing riool- en waterzorg.

Dit voorstel en de voorgestelde verordening staan op de raadscommissie- en raadsagenda voor 12 en 26 november 2025.

De riool- en waterzorgheffing is een kostendeekkende bestemmingsheffing. De opbrengsten van deze heffing mogen alleen bestemd zijn voor de kosten van deze zorgplichten en de opbrengst mag de kosten niet overtreffen. Er is dus sprake van een maximale 100% kostendeekkendheid.

De tarieven voor rioolheffing zijn voor de komende jaren als volgt begroot: het tarief voor 2026 is gebaseerd op een stijging van het tarief met een inflatiecorrectie van 3% en voor de jaren daarna met 2%. Daar bovenop komt dan de extra stijging van € 20,- voor de spaarvoorziening groot onderhoud.

Tarieven rioolheffing

In €	2026	2026 WRP spaar voorziening/ € / %	2026 totaal	2027	2028	2029
rioolheffing gebruiker t/m 150 m3	177,54	17,50 (87,5%)	195,04	181,09 + 17,50 = 198,60	184,71 + 17,50 = 202,21	188,40+ 17,50 = 205,90
rioolheffing gebruiker vanaf 151 m3 per m3	1,21	-	1,21	1,23	1,25	1,27
rioolheffing eigenaar	25,00	2,50 (12,5%)	27,50	25,50 + 2,50 = 28,-	26,- + 2,50 = 28,50	26,50+ 2,50 = 29,-

Door het toevoegen van een heffing voor eigenaren van percelen wordt het totale aantal belastingplichtigen ongeveer 4.700.

Kostendeekkendheid Riolering

De inkomsten uit rioolheffing mogen de kosten die gemoeid zijn met de uitvoering van deze taken niet overschrijden. In onderstaande tabel is de kostendeekkendheid van de huidige rioolheffing te zien.

Kostendeekkendheid riolering

in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
<i>Lasten taakveld 7.2</i>					
Beheer en onderhoud riolering	-562	-2.083	-608	-839	-845
<i>Baten taakveld 7.2</i>					
Overige opbrengsten	-	-	-	-	-
Saldo exploitatielasten taakveld 7.2 Riolering	-562	-2.083	-608	-839	-845

in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Extracomptabele toerekeningen	-393	-711	-402	-447	-446
Saldo exploitatielasten taakveld 7.2	-955	-2.794	-1.010	-1.286	-1.291
Opbrengst heffingen	940	1.129	1.223	1.317	1.411
Subtotaal riolering	-15	-1.665	213	31	120
Mutatie voorziening riolering (onttrekking/storting)	15	1.665	-213	-31	-120
Saldo riolering	-	-	-	-	-
Dekkingspercentage	100%	100%	100%	100%	100%

**Vooruitlopend op de besluitvorming op 26 november 2025 zijn de nieuwe ramingen voor riolering al in deze begroting verwerkt.*

Toeristenbelasting

Bezoekers van Terschelling betalen toeristenbelasting. De belasting voor de eerste dag (zonder overnachting) wordt geheven bij de overtocht naar Terschelling en voor alle overnachtingen wordt de belasting geheven via de logiesverstrekker die de gelegenheid tot overnachting op het eiland biedt. De heffing is een vast tarief, per persoon per dag.

Met ingang van 2025 is de mogelijkheid om gebruik te maken van de forfaitaire wijze van heffing afgeschaft. Iedere belastingplichtige moet dus met ingang van 2025 aangifte doen van alle daadwerkelijke overnachtingen. Voor dit jaar was het nog niet mogelijk om deze aangiften digitaal te kunnen indienen en verwerken.

Voor de aangiften vanaf 2026 zal worden voorgesteld om de digitale aangifte mogelijkheid en een controle mechanisme op de aangiften in gebruik te nemen. De besluitvorming voor de dekking van de kosten voor deze aanpassingen volgt in een separaat voorstel.

Dit zal de werkzaamheden van de belastingplichtigen vereenvoudigen: zij moeten nog steeds een (wettelijk verplicht) nachtregister bijhouden, maar hoeven dit niet langer als specificatie mee te sturen met hun aangifte. De controle van de inhoud van de aangifte wordt met ingang van 2026 uitbesteed aan een extern controle- bureau dat steekproefsgewijs en/of ter plaatse boeken controles en tellingen uitvoert.

Doordat het forfaitaire stelsel is afgeschaft en iedereen alle overnachtingen dient aan te geven is de verwachting dat de inkomsten toeristenbelasting zullen stijgen de komende jaren. Dit is meegenomen in de meerjaren raming in deze paragraaf.

In juli 2025 heeft de raad het tarief voor de toeristenbelasting voor 2026 vastgesteld op € 2,40. De inhoudelijke verordening voor 2026 is op het moment van schrijven nog niet in behandeling geweest in de raad/raadscommissie.

In de bijlage Verdeling toeristenbelasting geven we een indicatie van de inkomsten en bestedingen van de toeristenbelasting.

Forensenbelasting

Naast de toeristenbelasting heft de gemeente Terschelling ook Forensenbelasting, ter dekking van de kosten van de faciliteiten voor ons toeristisch product.

Forensenbelasting wordt geheven van natuurlijke personen die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, meer dan 90 dagen van het belastingjaar voor zichzelf of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden op het eiland.

De totale inkomsten Forensenbelasting zijn de afgelopen jaren gestegen omdat er meer belastingplichtigen bijkomen. Bij verkoop van een zomerhuisje wordt deze nog nagenoeg uitsluitend verkocht aan niet-inwoners die dus belastingplichtig zijn voor de forensenbelasting, terwijl de oud-eigenaren (inwoners van Terschelling) nog belastingplichtig waren voor de toeristenbelasting. Deze hogere begrote inkomsten zijn opgenomen in de begroting voor 2026. De jaren daarna gaan we uit van een stijging van deze inkomsten met 2%.

Het tarief voor de Forensenbelasting is gerelateerd aan het tarief voor de toeristenbelasting. Het tarief forensenbelasting voor 2026 wordt € 333,57 per slaappleats (= 139 overnachtingen x € 2,40) met een maximum van 5 slaappleatsen, of € 1.667,85.

Leges algemeen

Bij het bepalen van de tarieven voor leges is het essentieel dat de inkomsten uit leges de totale kosten niet overschrijden. De leges mogen maximaal de kosten dekken. Deze kostendekking wordt beoordeeld op het niveau van de complete verordening.

De tarieven voor 2026 dienen uiterlijk in december 2025 te zijn vastgesteld door de Gemeenteraad. Het tarief voor de leges 2026 zal stijgen met het meest actuele CPI-cijfer, zoals dit is gepubliceerd door het CBS, ten tijde van het opstellen van deze Verordening en de bijbehorende tarieventabel.

De leges in de tarieventabel zijn onderverdeeld in 3 hoofdstukken:

Hoofdstuk 1: Burgerzaken, bevolking en overige

Dit zijn bijvoorbeeld leges voor reisdocumenten, rijbewijzen, burgerlijke stand en afschriften uit de basisregistratie personen (BRP). Voor veel van deze leges geldt dat een gedeelte van de heffing moet worden afgedragen aan het Rijk, zoals bij paspoorten en rijbewijzen. De maximale leges die een gemeente mag heffen voor een deel van deze producten en diensten wordt door het Rijk vastgesteld. De kostendekkendheid van hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 te samen is berekend op 90%. Voor het berekenen van de kostendekkendheid worden een aantal gegevens nog niet op de juiste wijze vastgelegd, zodat omzet en kosten niet in alle gevallen zuiver bepaald kan worden. Wij streven ernaar de rapportages en vastleggingen te verbeteren, zodat de uitkomst van de kostendekkendheid betrouwbaarder wordt.

Hoofdstuk 2: Fysieke leefomgeving: omgevingsvergunningen

Deze leges worden geheven om de kosten van het proces van omgevingsvergunningverlening te dekken.

De Omgevingswet is ingevoerd per 1 januari 2024. De geheel nieuwe wet- en regelgeving kost tijd om aan gewend te raken. Dat geldt voor zowel de medewerkers van de VTH pool als voor de aanvragers. Niet alleen de regels omtrent vergunningen zijn anders, ook de wijze waarop een

aanvraag moet worden ingediend is veranderd. Het beoordelen van een aanvraag, zowel inhoudelijk als op volledigheid, kostte daardoor meer tijd.

Ook het bijhouden van onderhanden werk was nog niet goed inzichtelijk. In 2025 is daarom overgestapt naar een nieuw software programma om deze gegevens wel inzichtelijk te krijgen vanuit het vergunning aanvraag pakket. Na de ervaringen van het eerste jaar zijn al een aantal wijzigingen en verbeteringen doorgevoerd in de uitvoering van de werkzaamheden en ook in de leges tarieventabel. De komende jaren zullen mogelijk nog verdere aanpassingen nodig zijn om tot verbetering van de uitvoering van de werkzaamheden en de dienstverlening te kunnen komen. Door het inwerking treden van de nieuwe Omgevingswet verandert er veel, maar het principe van legesheffing verandert niet. Ook de wettelijke grondslag voor het heffen van leges verandert niet.

Op basis van de Q1 kwartaalrapportage voor 2025 is een inschatting gemaakt van de leges inkomsten voor geheel 2025. In het 1e kwartaal zijn voor 57 zaken leges in rekening gebracht (aanvraag omgevingsvergunning, aanvraag o.b.v. WABO, vooroverleg) met leges inkomsten van € 27.355. Op basis hiervan, en op basis van de huidige inkomsten tot dusver, is de inschatting dat op jaarbasis ongeveer 200 aanvragen worden gedaan, met verwachte inkomsten van € 130.000 in 2025 en 2026. De leges inkomsten voor de komende jaren waren begroot op € 286.000. Gebaseerd op de leges inkomsten ten opzichte van de begrote inkomsten is de kostendekkendheid 45%. Hierbij is geen rekening gehouden met de kosten van de VTH pool voor Terschelling, zoals blijkt uit het uitvoeringsprogramma VTH pool 2024-2025. In het uitvoeringsprogramma 2024-2025 is opgenomen dat de kosten (loon, extern, overig, gastheerkosten) € 666.329 bedragen.

Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de Dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2

Deze leges hebben betrekking op vergunningverlening voor dienstverlening, zoals aanvragen voor evenementenvergunningen, horeca vergunningen, huisvestingswet en winkeltijdenwet.

Op dit moment zijn de leges zoals beschreven in de hoofdstukken 1 t/m 3 niet kostendekkend. Als voorbeeld geven wij dat de inspanningen die verricht worden voor het afgeven van evenementenvergunningen niet in verhouding staan met de hoogte van de in rekening gebrachte leges.

Afvalstoffenheffing

De inzameling, afvoer en verwerking van het huishoudelijk is sinds 2012 ondergebracht bij Omrin. Dit is een samenwerkingsverband op het gebied van afvalinzameling van alle gemeenten in Friesland. Om deze samenwerking te kunnen bekostigen, wordt er afvalstoffenheffing geheven per huishouden. Het tarief van deze afvalstoffenheffing wordt bepaald aan de hand van de begrote kosten van de inzameling door Omrin.

Bij de berekening van de jaarlijks indexatie heeft Omrin aangegeven dat zij uitgaan van een indexatie op de tarieven in 2026 van 6%. In het vierde kwartaal 2025 wordt de definitieve indexering voor 2026 bekend.

In de onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de verschillende scenario's voor de tarieven:

1- indien rekening wordt gehouden met de indexatie van 6% van Omrin. Voor de jaren daarna is met 2% stijging gerekend.

2- indien het tarief alleen stijgt met de CPI index van 3% in 2026.

Tarieven afvalstoffenheffing

In €	2026	2027	2028	2029
1- tarief met indexatie van 6% (100% kostendekkend)*	301	307	313	320
2-tarief met stijging CPI index	261	267	272	277

*Uitgangspunt is het tarief van 2025 op basis van 100% kostendekkendheid. Dit tarief is vervolgens geïndexeerd met de verwachte kostenstijging van Omrin. Ten opzichte van het werkelijke tarief in 2025 betreft dit een stijging van 18,5%

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

In € 1.000	2026	2027	2028	2029
<i>Lasten taakveld 7.3</i>				
Afvalinzameling	-716	-730	-744	-759
Afvalverwerking	-318	-324	-331	-337
Milieustraat	-214	-218	-222	-227
Overslagstation	-3	-3	-3	-3
<i>Baten taakveld 7.3</i>				
Afvalverwerking	50	50	50	50
Huuropbrengsten	13	13	13	13
Saldo exploitatielasten taakveld 7.3 Afval	-1.188	-1.212	-1.237	-1.263
Toerekening overhead & BTW	-19	-19	-19	-19
Saldo exploitatielasten taakveld 7.3 incl. Overhead	-1.207	-1.231	-1.256	-1.282
Opbrengst heffingen	1.207	1.231	1.256	1.281
Saldo afval	-	-	-	-
Dekkingspercentage	100%	100%	100%	100%

Net zoals bij de rioolheffing mogen de inkomsten uit de afvalstoffenheffing de kosten die gemaakt worden voor de uitvoering van deze taken niet overschrijden. In de bovenstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te zien.

In scenario 2 ziet de kostendekkendheid er als volgt uit:

In € 1.000	2026	2027	2028	2029
Saldo exploitatielasten taakveld 7.3 incl. Overhead	-1.207	-1.231	-1.256	-1.282
Opbrengst heffingen	1.049	1.070	1.091	1.113
Saldo afval	-158	-161	-165	-169
Dekkingspercentage	87%	87%	87%	87%

Het genoemde dekkingspercentage geeft aan dat de kosten voor dat percentage gedekt worden door de ontvangen heffingen, voor het overige dient dit gedekt te worden uit de algemene middelen.

Havengelden

Per 1 januari 2025 zijn de gemeentelijke haven en de jachthaven samengevoegd in een nieuwe stichting. De exploitatie van de gemeentelijke haven is ondergebracht bij de Stichting Waddenhaven Terschelling. Heffing van havengeld is geen gemeentelijke taak meer, maar wordt door de stichting in rekening gebracht. Om deze reden zijn in het overzicht van de gemeentelijke heffingen de inkomsten Havengeld op € 0 gezet vanaf 2025.

Grafrechten

Grafrechten worden geheven van degenen die een graf gebruiken van de gemeente. De opbrengsten van de grafrechten worden gebruikt voor het onderhouden van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Het tarief voor de grafrechten 2026 zal stijgen met het meest actuele CPI zoals die is gepubliceerd door het CBS ten tijde van het opstellen van deze Verordening en de tarieventabel.

Precariobelasting

Gebruikers die voorwerpen plaatsen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, betalen precariobelasting voor het gebruik van deze grond. Het gaat bijvoorbeeld om terrassen bij horecaondernemingen, maar ook om reclameborden en standplaatsen op gemeentegrond.

Jaarlijks wordt 3 x per jaar (voorjaar, zomer, najaar) een inventarisatie uitgevoerd van alle precario-uitingen op gemeentegrond. Op basis van deze bevindingen vindt achteraf de heffing precario plaats. De precario-uitingen in 2025 worden dus geheven in 2026 omdat de belastingplicht pas volledig bekend is aan het einde van het jaar.

Het tarief voor de precario 2026 zal stijgen met het meest actuele CPI zoals gepubliceerd door het CBS ten tijde van het opstellen van deze Verordening en de tarieventabel.

Lokale belastingdruk

Het COELO (centrum voor onderzoek naar de economie van de lagere overheden) stelt jaarlijks een 'Atlas van de lokale lasten' op. Daarin beschrijft het centrum de ontwikkelingen van de decentrale belastingen, waarbij de nadruk ligt op de woonlasten voor huishoudens: de onroerende zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolbelasting. In de atlas is het mogelijk een vergelijking te maken van de lokale lasten tussen gemeenten binnen de provincie Fryslân.

In onderstaand overzicht is vanaf belastingjaar 2025 een vergelijking gemaakt van de ontwikkeling van de gemiddelde woonlasten van Terschelling. De tabel is gecorrigeerd voor recreatiewoningen en geeft een beeld van de gemiddelde lastendruk voor de inwoners met een permanente woning. Voor een vergelijking met alle woningen en het landelijk gemiddelde verwijzen we naar de tabel Belastingcapaciteit in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (hoofdstuk 3.2).

Sinds 2020 is de macronorm vervangen door deze benchmark. De benchmark beoogt door een betere vergelijkbaarheid de informatievoorziening over de ontwikkeling van de lokale lasten te verbeteren. De benchmark vergelijkt de hoogte van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens met een koopwoning voor alle gemeenten binnen een provincie.

Uit de benchmark (zie afbeelding) blijkt dat de gemiddelde woonlasten op Terschelling in 2025 € 901 (**) zijn. Daarmee komt onze gemeente op een 8e plaats (in 2024 een 9e plaats) van de 18 gemeten gemeenten in de provincie waarbij plaats 1 er is voor de gemeente met de laagste lasten. Deze gemiddelde woonlasten liggen nagenoeg gelijk met het provinciale gemiddelde van € 918 maar ruim onder het landelijke gemiddelde van € 1.034.

De stijging van de gemiddelde woonlasten van 2025 naar 2026 is het gevolg van de geraamde stijging van de heffing afvalstoffenheffing door het meer richting kostendekkendheid brengen van deze heffing en de geraamde stijging van de riool- en waterzorgheffing door het implementeren van de financiële gevolgen van het water- en rioleringsprogramma.

De ontwikkeling van de gemiddelde lastendruk in gemeente Terschelling:

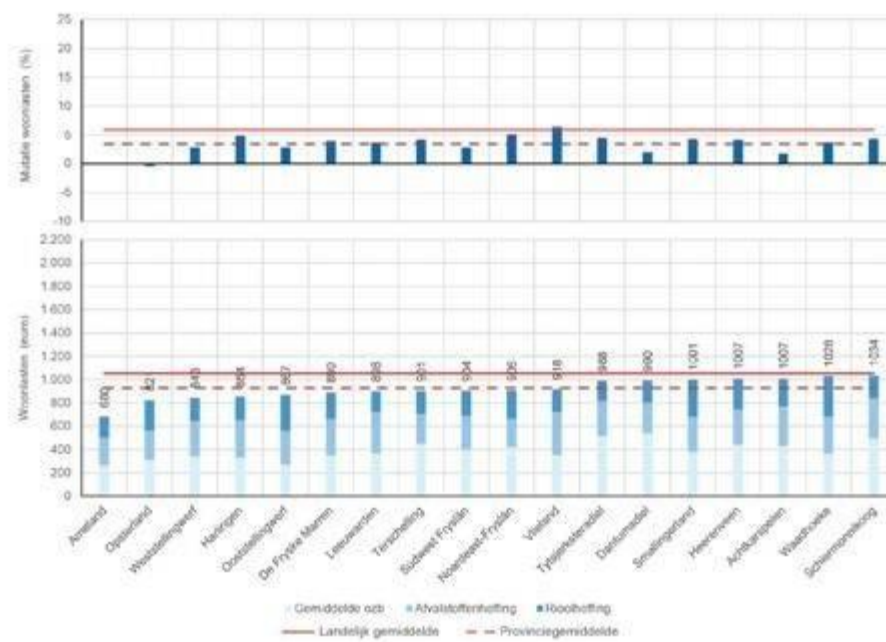
Gemiddelde lastendruk

In €	2026	2027	2028	2029
gemiddelde WOZ waarde	467.000	476.000	485.000	494.000
ozb lasten bij gemiddelde WOZ waarde	396	404	412	419
Rioolheffing	222	226	230	235
Afvalstoffenheffing (op basis van 100% kostendekkendheid)	301	307	313	320
Gemiddelde woonlasten	919	937	955	974

** de berekening van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) is gebaseerd op een gemiddelde WOZ waarde van € 511.000 in 2025. Dit gemiddelde is gebaseerd op de WOZ waarden van alle woningen, dus inclusief de recreatiewoningen. De waarde in dit segment is het afgelopen jaar explosief gestegen. Dit heeft veel invloed op de gemiddelde WOZ waarde.*

In de bovenstaande tabel van de berekening van de lastendruk op Terschelling is gekeken naar de gemiddelde lastendruk voor de inwoners met een permanente woning. De gemiddelde WOZ waarde van alleen de permanente woningen ligt op € 454.000 in 2025 en is lager dan de totale gemiddelde WOZ waarde volgens het Coelo. Dit verklaart het verschil tussen het bedrag wat Coelo noemt en de tabel.

Het demissionaire Kabinet had in haar Hoofdlijnenakkoord opgenomen dat de stijging van de gemeentelijke woonlasten gemaximeerd moet worden door middel van afspraken met gemeenten. Hier is geen uitwerking aan gegeven en sinds de val van het Kabinet wordt dit op korte termijn niet verwacht. Mogelijk komt dit onderwerp terug in een nieuw regeerakkoord na de Tweede Kamer verkiezingen in 2025. Er is dus geen duidelijkheid te geven over de vraag wat het effect van de uitkomsten van deze discussie zal zijn op de gemeentelijke inkomsten in de komende jaren.

Uitvoering Wet WOZ

De uitvoering van de wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) bevat een groot aantal taken en verantwoordelijkheden voor een gemeente.

Gemeenten zijn onder andere belast met:

- het bijhouden van een WOZ-administratie van alle onroerende zaken binnen de gemeente;
- het bijhouden van de veranderingen aan de onroerende zaken;
- het analyseren van de (koop en huur) markt voor onroerende zaken binnen de gemeente;
- het taxeren van alle onroerende zaken;
- beschikken van de WOZ waarde door het versturen van WOZ beschikkingen;
- behandelen van de bezwaren en beroepen tegen de WOZ waarde;
- alle benodigde informatie over de WOZ waarde leveren aan afnemers van deze gegevens, zoals het waterschap en de belastingdienst.

De Waarderingskamer (een onderdeel van het Ministerie van Financiën) ziet als onafhankelijk orgaan toe op de correcte uitvoering van de Wet WOZ. Hiertoe vinden jaarlijks meerdere inventarisaties plaats, evenals een periodiek onderzoek op locatie. In de inventarisaties en onderzoeken wordt, onder andere, beoordeeld op het tijdig verzenden van de WOZ beschikkingen, de voortgang en kwaliteit van de bezwaarafhandeling, de juistheid en actualiteit van de objectkenmerken, het gehele taxatieproces van woningen en niet-woningen, de aansluiting van de WOZ administratie op andere basisregistraties en de synchronisatie naar de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ).

In januari 2025 heeft de Waarderingskamer een onderzoek ter plaatse uitgevoerd naar de kwaliteit van de taxaties en de uitvoering van de Wet WOZ. De conclusie van dit onderzoek luidt dat de uitvoering van de wet WOZ goed verloopt en dat het algemeen oordeel als “goed” (4 sterren van het maximum van 5) wordt omschreven.

De uitvoering van WOZ taken wordt gedaan in samenwerking met een gespecialiseerd taxatiebureau: Xxlnc B.V. (voorheen TOG Nederland BV, in 2022 gefuseerd). De betrokken taxateurs zijn al jarenlang betrokken bij de werkzaamheden voor deze gemeente en goed op de hoogte zijn van de lokale markt.

Enkele kengetallen:

aantal objecten: 4.013 / totale waarde alle objecten: € 1.908.206.000

Aantal bezwaren in 2024: 208 / 2025: 157.

Aantal openstaande (hoger) beroepen in 2024 (over voorgaande jaren) : 55 / 2025: 34.

Het betreft beroepen over de afgelopen 4 jaren, die door de achterstanden bij de rechtbank nog niet in behandeling zijn genomen. Ook worden veel beroepen (13) op het laatste moment weer ingetrokken door gemachtigden van belanghebbenden (zogenaamde No Cure No Pay bureaus) nadat de rechtbank de uitnodiging voor een mondelinge behandeling heeft verzonden. Voor het overige zijn alle behandelde beroepen ongegrond verklaard.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen aan de belastingplichtigen die hiervoor in aanmerking komen, is wettelijk geregeld. Gemeenten kunnen wel zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen en welk percentage van de bijstandsuitkering voor de beoordeling wordt gebruikt. We gebruiken op Terschelling de meest gunstige norm voor aanvragers.

Het kwijtscheldingsbeleid van gemeente Terschelling kent de volgende uitgangspunten:

- Het kwijtscheldingspercentage voor de inkomensnorm is vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm;
- Bij aanvragen van pensioengerechtigden gebruiken we de netto AOW-norm
- Kwijtschelding kan uitsluitend worden verleend voor:
 - OZB woningen (na afschaffing van het gebruikersdeel komt dit nog maar zelden voor)
 - Rioolheffing
 - Afvalstoffenheffing

Sinds 2019 is het eenvoudiger geworden voor belastingplichtigen om kwijtschelding aan te vragen. Door de samenwerking met het Noordelijk Belastingkantoor, dat onder andere ook de waterschapshellingen voor Wetterskip Fryslân uitvoert, kunnen belastingplichtigen digitaal hun kwijtscheldingsverzoek indienen.

Het Noordelijk Belastingkantoor beoordeelt deze aanvraag en stuurt de uitkomst door naar gemeente Terschelling. Wanneer het besluit tot kwijtschelding positief is, krijgt de belastingplichtige kwijtschelding voor de waterschapslasten en eveneens voor de bovengenoemde belastingen van gemeente Terschelling.

De kwijtscheldingsverzoeken worden getoetst door het Inlichtingenbureau, zodat in het volgende jaar er eventueel automatische kwijtschelding kan worden verleend, en men niet elk jaar opnieuw een aanvraag hoeft te doen.

De verwachting is dat er in 2026 ongeveer 25 belastingplichtigen kwijtschelding aanvragen, waarvan ongeveer de helft kwijtschelding krijgt toegewezen. Eveneens zijn er inmiddels negen personen die automatische kwijtschelding krijgen.

Voor de bekostiging van kwijtschelding is in de begroting een post opgenomen van € 12.000.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Op grond van het BBV bevat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een vaste set van financiële kengetallen. Deze kengetallen maken inzichtelijk hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om extra structurele en incidentele lasten op te vangen. De financiële kengetallen kunnen door de gemeenteraad en externe toezichthouders worden betrokken bij de beoordeling en vergelijking van de financiële positie.

Naast de vaste set van kengetallen bevat deze paragraaf ook inzicht in de mogelijke risico's die de gemeente loopt en de invloed van deze risico's op de financiële positie. Om de risico's te beperken, heeft de gemeente een beleid voor risicomanagement. Als beleidskaders voor dit risicomanagement gelden de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet), de nota van reserves en voorzieningen en deze paragraaf, die zowel in de begroting als in de jaarrekening is opgenomen. In dit onderdeel wordt ook de weerstandscapaciteit beschreven en de ratio weerstandsvermogen bepaald.

Gekwantificeerde risico's

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief (financieel) gevolg voor de organisatie. De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn te ondervangen. Reguliere risico's - risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn - kunnen worden opgevangen door het afsluiten van verzekeringen of door het vormen van voorzieningen. Voorbeelden van risico's die opgevangen worden door het weerstandsvermogen zijn ondernemersrisico's (of bedrijfsrisico's) en hangen vooral samen met grondexploitatie, gebiedsuitbreiding, publiek - private samenwerking (PPS), sociale structuur (bij neergaande conjunctuur), de algemene uitkering en open-einde regelingen.

Op basis van de inventarisatie hebben we een risicoprofiel opgesteld waarmee de beschikbare buffers worden geconfronteerd. Het risicoprofiel van gemeente Terschelling hebben we met onderstaande lijst in kaart gebracht. Voor de beoordeling van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet, met de bijbehorende 'gekwantificeerde kans', hanteren we de volgende vijf klassen:

Klasse	Kans	Financiële impact
1	Zeër klein (0 - 20%)	5%
2	Klein (21 - 40%)	25%
3	Gemiddeld (41 - 60%)	50%
4	Groot (61 - 80%)	75%
5	Zeër groot (81 - 100%)	100%

Voorbeeld:

Stel: de gemeente voert een onderhoudsproject uit van € 1 miljoen. Het financiële risico wordt bepaald op € 250.000 (het bedrag dat het budget kan worden overschreden). De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op gemiddeld (klasse 3). De bijbehorende financiële impact bedraagt dan op grond van de bovenstaande tabel 50%. De benodigde incidentele weerstandscapaciteit voor dit project wordt dan berekend op € 125.000.

Hieronder hebben we de naar onze mening bekende risico's uitgewerkt en geven we een recapitulatie van het totaal.

Voor de hierna geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's hebben we een rapporteringsondergrens voor het maximale financiële risico gehanteerd van € 250.000 of lager indien er bijzondere omstandigheden zijn. Maximale financiële risico's onder de € 250.000 worden in principe niet gepresenteerd.

Kosten sociaal domein

Een van de grootste risico's voor onze gemeente zijn de kosten in het sociaal domein. Het open eind-karakter van de zorg voor jeugd en Wmo speelt hier een grote rol. Daarnaast worden deze kosten ook sterk beïnvloed door demografische factoren. Een stijging van het aantal ouderen in de gemeente kan een stijgend effect hebben op de kosten van Wmo. Bij het onderdeel Jeugd spelen andere factoren. De informatiestroom op dit gebied wordt nog steeds geoptimaliseerd, waardoor het mogelijk is dat niet alle kosten tijdig inzichtelijk zijn. Doordat de zorgbehoefte onder de jeugd niet duidelijk in beeld is, kan het zijn dat de gemeente ieder jaar weer met andere kosten geconfronteerd wordt. Hier zit een verbeterende lijn in, en we verwachten dat hier steeds meer grip op komt. Vanaf begrotingsjaar 2023 wordt er in de ramingen structureel rekening gehouden met €

100.000 onvoorzien, om eventuele schommelingen in de kosten van het sociaal domein op te kunnen vangen.

Campus (Maritiem Instituut)

In 2017 heeft de gemeente de gebouwen van de voormalige campus teruggekocht voor een waarde van € 2,9 miljoen. De verwachting is dat deze gebouwen, gezien de huidige marktomstandigheden, verkocht of herontwikkeld kunnen worden, waarbij we de actuele boekwaarde kunnen terugverdiene. Hiermee schatten we het bijbehorende risico in op zeer klein.

Gewaarborgde leningen

De gemeente staat garant voor een aantal leningen, zoals de leningen die door de woningcorporatie via het WSW (waarborgfonds sociale woningbouw) zijn aangetrokken en rechtstreekse leningen aan WoonFriesland. In totaal gaat het om een bedrag van € 9,8 miljoen. De kans dat een beroep wordt gedaan op deze garantstellingen is zeer klein, maar in theorie wel aanwezig.

Onderhoud kapitaalgoederen

Extreme weersomstandigheden kunnen zorgen voor een zwaardere belasting van de kapitaalgoederen. Dit geldt ook op Terschelling. Hierdoor is er een risico op ongepland onderhoud. Verzekeringen tegen extreme weersomstandigheden zijn ook niet altijd mogelijk. Deze kosten worden bij calamiteiten voor een gedeelte gedekt uit de beschikbare voorzieningen, maar er blijft een kans dat deze niet toereikend zijn. Dit risico wordt echter geschat op zeer klein.

De consequenties van bestaande en nieuwe bestemmingsplannen

Het opstellen van ruimtelijke plannen wordt steeds complexer door de nieuwe wet- en regelgeving. Ook is veel veranderd met de invoering van de nieuwe Omgevingswet. In het verleden is al gebleken dat Terschelling veel verschillende bestemmingsplannen kent, met allemaal hun eigen karakter. Dit maakt het risico groter dat bij wijzigingen in bestemmingsplannen ingewikkelde juridische procedures moeten worden gevolgd die vaak tijd- en geldroevend zijn. Dit risico wordt vooralsnog ingeschat op klein, maar de ervaring is dat deze procedures blijven voorkomen.

Terugloop toerisme

Gemeente Terschelling is voor een groot deel van haar inkomsten afhankelijk van de toeristenbelasting. Mocht de aanloop van toeristen om welke reden dan ook plotseling teruglopen, dan heeft dit grote gevolgen voor onze financiële positie. Een dergelijke situatie deed zich voor in 2020, toen Nederland in een lockdown ging vanwege het coronavirus. Een gedeelte van de accommodaties moest sluiten en ook de veerdiensten voeren minder. Dit heeft ervoor gezorgd dat er minder toeristenbelasting binnen kwam. In deze situatie werd er compensatie geboden vanuit het Rijk en bleek de werkelijke financiële schade gelukkig mee te vallen. Ook in de toekomst is niet uit te sluiten dat het toerisme nog eens terugloopt door onverwachte gebeurtenissen, al achten we de kans hierop klein en gaan we ervan uit dat het Rijk ons ook dan financieel zal ondersteunen.

Verstekte geldleningen

Gemeente Terschelling heeft een viertal leningen verstrekt. De verstrekte leningen brengen als risico met zich mee dat deze, door eventuele financiële problemen bij de lenende partij, niet volledig kunnen worden afgelost. De kans dat hier een beroep op wordt gedaan is aanwezig, maar zeer klein, omdat de leningen worden gedekt door onderliggende hypothecaire rechten.

Masterplan haven

Op 23 september 2020 is het uitvoeringsplan Havenfront Terschelling vastgesteld door de gemeenteraad. Binnen het uitvoeringsplan is een aantal initiatieven en projecten gepland. De totale kosten van het plan werden voorlopig geraamd op € 15 miljoen. Deze kosten kunnen worden gedekt door de investeringsruimte die we in onze begroting hebben gerealiseerd. Door de omvang brengt het project risico's met zich mee. Deze risico's liggen in de omvang van het werk, in de mate van financiële ondersteuning door hogere overheden en op het gebied van aanbesteding en uitvoering van de werkzaamheden.

Niet-gekwantificeerde risico's

De niet-gekwantificeerde risico's hebben eveneens een (negatief) effect op de bedrijfsvoering en/of de financiële positie van gemeente Terschelling. Het effect hiervan is echter niet meetbaar te maken in euro's. Hieronder hebben we een aantal risico's en onzekerheden benoemd, zowel groot als klein en eenmalig of structureel. De volgorde van presentatie geeft geen indicatie van prioriteit of rangorde.

Rijksbeleid

Het beleid van het Rijk is van grote invloed op de gemeentelijke organisatie. Bezuinigingen, decentralisatie van taken en herijking van het gemeentefonds zijn actuele onderwerpen die tot onzekerheden in het (financieel) beleid leiden. We volgen het beleid van het Rijk nauwkeurig, zodat we een goede inschatting kunnen maken van eventuele gevolgen.

Kosten juridische bijstand bij gegrond verklaarde bezwaren

Inwoners hebben de mogelijkheid om bij de indiening van bezwaarschriften te verzoeken de kosten van juridische bijstand te vergoeden. De gemeente is verplicht deze kosten te vergoeden als een bezwaarschrift gegrond wordt verklaard en vaststaat dat het besluit waartegen de bezwaren zich richtten, onrechtmatig is genomen. Het is vooraf niet in te schatten hoeveel hiervan gebruik van zal worden gemaakt.

Automatisering/ICT

Alle afdelingen binnen gemeente Terschelling zijn voor een groot gedeelte afhankelijk van automatisering en ICT. In de toekomst zal dit alleen maar groeien. Het is daarom van belang dat systemen up-to-date blijven en adequaat beveiligd. Uitval moet zo nodig opgevangen kunnen worden. Gemeente Terschelling heeft het beheer van onze ICT omgeving ondergebracht bij het shared service center Leeuwarden (SSC). De kwaliteitsafspraken en -eisen over onze ICT omgeving zijn opgenomen in een jaarlijks af te sluiten servicelevel agreement (SLA) en onderliggende afspraken en overeenkomsten. De navolging van deze afspraken en overeenkomsten wordt gezamenlijk in Waddenverband gedaan, waardoor ook dit risico beperkt wordt.

Algemene risico's verbonden aan het subsidiëren van stichtingen en instellingen

Gemeente Terschelling verstrekt jaarlijks vele subsidies. Deze variëren van enkele euro's tot aan tonnen. Met behulp van deze subsidies kunnen stichtingen en instellingen voorzieningen voor burgers in stand houden. Veelal heeft de gemeente hierbij ook het belang dat deze voorzieningen van een bepaald niveau zijn. Naarmate de tijd verstrijkt, zal het steeds moeilijker worden om deze voorzieningen met de beschikbare middelen goed op peil te houden.

Beschermd wonen

Tot op heden worden de taken met betrekking tot Beschermd wonen uitgevoerd via centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden (Sociaal Domein Fryslân). De doordecentralisatie van Beschermd wonen is opnieuw uitgesteld en het is nog onzeker of de decentralisatie in de toekomst doorgaat. Voor 2024 verwachten we geen financiële risico's. De afgelopen jaren is er geen overschrijding geweest op dit onderdeel. De afgelopen jaren hebben we op rekeningbasis steeds geld terug ontvangen voor Beschermd wonen. We schatten de risico's voor 2024 daarom in als gering: omdat Beschermd wonen trajecten duur zijn, is de financiële impact van een traject voor Terschelling best groot en de invloed die je op de indicatie kan uitoefenen nihil. We zijn op regionaal

niveau bezig om Beschermd wonen zoveel mogelijk thuis of in de eigen omgeving aan te bieden, zodat inwoners gebruik kunnen blijven maken van hun eigen sociale netwerk. Deze ontwikkeling kan in de toekomst tot gevolg hebben dat er meer gebruik gemaakt gaat worden van Ambulant Beschermd wonen op het eiland waar dat nu nog niet mogelijk is. Via de Dienst SoZaWe (sociale zaken en werkgelegenheid) Noardwest-Fryslân zijn we daarom ook voorbereidingen aan het treffen voor de inkoop (intensieve) ambulante Begeleiding en Dagactiviteiten. Hiermee willen we ‘het gat’ tussen ambulante (intensieve) begeleiding en beschermd wonen verkleinen, zodat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven participeren in de samenleving.

Ziekteverzuim

Als gevolg van de Wet verlenging loondoorbetalingverplichting bij ziekte (WVLBZ) is de loondoorbetalingperiode bij ziekte verlengd van één naar twee jaar. Het totale loon over deze periode mag niet meer bedragen dan 170% van het laatstverdiende loon. In de CAO gemeenten is bepaald dat een zieke medewerker gedurende de eerste 52 weken recht heeft op 100% doorbetaling. In het tweede ziektejaar is dit 70%. Hierna komt een zieke medewerker mogelijk in aanmerking voor een uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) – voorheen WAO. Voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten geldt met ingang van 1 januari 2024 geen “derde ziektejaar” meer. Als gemeentelijke werkgever wordt een actief preventief verzuimbeleid gevoerd. Dat betekent dat wij een gezonde leefstijl stimuleren en er preventief medisch onderzoek (periodiek) aangeboden wordt. Om dit ziekteverzuim financieel op te kunnen vangen is er in de begroting een bedrag opgenomen voor de lasten voor eventuele vervanging bij ziekte. In extreme situaties kunnen de werkelijke kosten de geraamde budgetten overstijgen. De ziektekosten ingeval van payroll zijn verzekerd. In dat geval is er dus geen sprake van extra lasten en kan budgetneutraal voorzien worden in vervanging.

WW en bovenwettelijke WW

Werkgevers in de sector Overheid en Onderwijs zijn verplicht eigenrisicodragers voor de Werkloosheidswet (WW). De gemeente is in geval van ontslag eigen risicodragers als het aankomt op WW en WW gerelateerde uitkeringen, ook wel bovenwettelijke en nawettelijke werkloosheidsuitkeringen genoemd. Ook is de gemeente eigenrisicodragers in geval van ziekte en re-integratie van medewerkers. In het bedrijfsleven, waar de premie betaald wordt aan het UWV, vangt het UWV dergelijke lasten op. Bij de overheid factureert het UWV (of een andere uitvoerende instantie voor het bovenwettelijke deel bij ontslag) aan de werkgever de maandelijkse kosten van de uitkering van de werknemer. Voor een overheidswerkgever of onderwijsinstelling kunnen dus aanzienlijke financiële kosten gepaard gaan met een ontslag- of ziekte-traject dat recht geeft op een werkloosheids- of ziekte-uitkering.

Verbonden partijen

Gemeente Terschelling neemt deel in een aantal verbonden partijen (zie paragraaf 6). Deze partijen voeren veelal gemeentelijke taken uit in opdracht van gemeente Terschelling. Deelname aan deze verbonden partijen brengt een aantal risico's mee voor gemeenten. Voorbeelden van risico's zijn:

- Financiële tekorten bij verbonden partijen;
- Taken, doelstellingen en prestaties worden niet gerealiseerd;
- Er zijn onvoldoende sturingsmogelijkheden door de organisatievorm (verschil in inzicht door de verschillende deelnemers)

Mochten deze risico's zich voordoen, dan worden deze in de paragraaf verbonden partijen benoemd en eventueel toegelicht. Duidelijke afspraken en frequente rapportering met en door de verbonden partijen kan bijdragen aan het verkleinen van dit risico.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is de totale financiële impact van alle gekwantificeerde risico's weergegeven. Deze financiële impact is nagenoeg gelijk aan de door de raad eerder gestelde minimale weerstandscapaciteit zoals we die al een aantal jaren hanteren.

Benodigde weerstandscapaciteit in € 1.000			
Risico	Max financieel risico	Kans	Financiële impact
Kosten sociaal domein	250	Gemiddeld	125
Campus (Martiem Instituut)	2.900	Zeër klein	145
Complex voormalig dancing Dellewal	2.200	Zeër klein	110
Gewaarborgde leningen	9.800	Zeër klein	490
Onderhoud kapitaalgoederen	2.200	Klein	550
Bestemmingsplannen	500	Zeër klein	125
Terugloop toerisme	5.700	Klein	1.425
Verstrekke geldleningen	954	Zeër klein	48
Masterplan haven	15.000	Klein	750
Totaal	39.504		3.768

We verwachten dat de gestelde weerstandscapaciteit voldoende is om de hierboven geschetste risico's te kunnen ondervangen indien deze zich voordoen.

Ratio weerstandsvermogen

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen zichtbaar.

Ratio weerstandsvermogen in € 1.000					
	2025	2026	2027	2028	2029
Beschikbare weerstandscapaciteit (totaal algemene reserve)	3.746	3.887	4.084	3.781	3.869
Benodigde weerstandscapaciteit	3.712	3.768	3.842	3.881	3.920
Ratio weerstandsvermogen per 31 december	1,01	1,03	1,06	0,97	0,97

Het waarderingscijfer voor een ratio tussen de 0,8 en 1,0 betekent matig.

Weerstandscapaciteit

In onderstaande tabellen is de weerstandscapaciteit nader uitgewerkt.

Weerstandscapaciteit inclusief reserve recreatie per 31 december					
in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	3.746	3.887	4.084	3.781	3.869
Reserve recreatie	249	160	160	160	160
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	3.712	3.768	3.842	3.881	3.920
Totaal	283	279	402	60	109

Uit te tabel valt af te lezen dat gemeente Terschelling ieder jaar voldoet aan de door de raad geformuleerde weerstandsnorm.

Financiële kengetallen

In onderstaande tabel zijn de financiële kengetallen samengevat weergegeven. De kengetallen in dit overzicht zijn beoordeeld aan de hand van de in het "GTK 2020 Gemeenten" opgenomen signaleringswaarden. Hieronder lichten we de berekening en beoordeling per kengetal toe.

Overzicht kengetallen 2026					
Kengetal	2025	2026	2027	2028	2029
	(t-1)	(t)	(t+1)	(t+2)	(t+3)
Netto schuldquote	23%	34%	63%	103%	117%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	22%	33%	62%	102%	116%
Solvabiliteitsratio	27%	31%	25%	18%	14%
Kengetal grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	0,7%	0,7%	0,8%	-2,4%	0,5%
Belastingcapaciteit	76%	85%	83%	81%	80%

Netto schuldquote & Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft aan of de gemeente voldoende investeringsruimte heeft of juist op alert moet zijn. De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Schuldquote onder de 90%: Minst risicovol
- Schuldquote tussen de 90% en 130%: Neutraal
- Schuldquote boven de 130%: Meest risicovol

Netto schuldquote					
bedragen in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Vaste schulden +	11.474	14.209	23.643	37.813	45.528
Netto vlottende schulden +	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Overlopende passiva +	5.654	4.654	4.654	4.654	4.654
Financiële vaste activa >1 -	309	309	309	309	309
Uitzettingen met looptijd korter dan 1 jaar -	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500

Netto schuldquote					
Liquide middelen -	8.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa -	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Saldo	8.519	12.254	21.688	35.858	43.573
Totaal baten	36.767	35.169	33.711	34.128	36.787
Netto schuldquote per 31 december	23%	35%	64%	105%	118%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen					
bedragen in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Vaste schulden	11.474	14.209	23.643	37.813	45.528
Netto vlottende schulden	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Overlopende passiva	5.654	4.654	4.654	4.654	4.654
Financiële vaste activa	584	574	564	554	544
Uitzettingen met looptijd korter dan 1 jaar	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Liquide middelen	8.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Saldo	8.244	11.989	21.433	35.613	43.338
Totaal baten	36.767	35.169	33.711	34.128	36.787
Netto schuldquote per 31 december	22%	34%	64%	104%	118%

De gemeente Terschelling heeft volgens deze cijfers een netto schuldquote die in eerste instantie kan worden aangemerkt als minst risicovol maar aan het eind van de looptijd van de meerjarenraming geldt als neutraal.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen:

De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Solvabiliteitsratio van 50% en hoger: Minst risicovol
- Solvabiliteitsratio tussen de 20% en 50%: Neutraal
- Solvabiliteitsratio van kleiner dan 20%: Meest risicovol

Solvabiliteitsratio					
bedragen in € 1.000					
per 31 december	2025	2026	2027	2028	2029
Eigen vermogen	11.435	11.601	11.548	10.996	8.835
Totaal vermogen	37.293	37.126	46.411	59.817	65.246
	31%	31%	25%	18%	14%

De solvabiliteitsratio van de gemeente Terschelling kan worden bestempeld als neutraal en loopt af naar meest risicovol. Dit houdt in dat er risico's aanwezig zijn.

Grondexploitatie

Op dit moment heeft de gemeente Terschelling geen lopende grondexploitaties en kan deze ratio niet worden berekend. In de toekomst komt hier mogelijk verandering in, echter is de besluitvorming nog niet zo concreet dat dit opgenomen kan worden in deze tabel.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije exploitatieruimte is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Structurele exploitatieruimte					
bedragen in € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal structurele lasten	-36.506	-33.981	-32.807	-34.066	-33.975
Totaal structurele baten	36.767	34.210	33.076	33.211	34.152
Structurele toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-
Structurele onttrekking aan reserves	-	-	-	-	-
Saldo	261	229	269	-855	177
Totaal baten	36.767	35.169	33.711	34.128	36.787
	0,7%	0,7%	0,8%	-2,5%	0,5%

Bovenstaande tabel laat zien dat de structurele exploitatieruimte van de gemeente beperkt is.

Belastingcapaciteit

Dit kengetal laat de belastingdruk in de gemeente Terschelling ten opzichte van de landelijke belastingdruk zien.

Belastingcapaciteit					
bedragen in €	2025	2026	2027	2028	2029
OZB lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ waarde	450	410	420	430	440
Rioolheffing voor gezin	197	222	226	230	235
Afvalstoffenheffing voor gezin	254	309	315	322	329
Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-
Totale woonlasten voor gezin	901	941	961	982	1.004
Landelijk gem. woonlasten meerpersoonshuishouden	1.053	1.095	1.139	1.184	1.232
	86%	86%	84%	83%	82%

De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Belastingcapaciteit onder de 95%: Minst risicovol
- Belastingcapaciteit tussen de 95% en 105%: Neutraal
- Belastingcapaciteit boven de 105%: Meest risicovol

De belastingcapaciteit van de gemeente Terschelling kan als minst risicovol worden weergegeven. In de tabel is te zien dat de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden onder het landelijk gemiddelde zitten.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de gemeentelijk begroting neemt het onderhoud van kapitaalgoederen een belangrijke plaats in. Kapitaalgoederen zoals openbaar groen, gebouwen, wegen, riolering en de haven vormen de fysieke basis van onze publieke dienstverlening. Goed onderhoud is noodzakelijk om de kwaliteit, veiligheid en beschikbaarheid van deze voorzieningen te waarborgen en om toekomstige kosten door eventueel achterstallig onderhoud te voorkomen.

In deze paragraaf wordt uiteengezet hoe onze gemeente het onderhoud van de kapitaalgoederen de komende jaren aanpakt.

De paragraaf is opgebouwd uit de volgende onderdelen: openbaar groen, beheer en onderhoud wegen, riolering, gebouwen en de haven. Per onderdeel gaan we in op de specifieke beleidskaders, beheerplannen en financiën. In de onderstaande tabel is het overzicht van de beheer- en beleidsplannen opgenomen.

Beheerplannen onderhoud kapitaalgoederen					
Overzicht beheer- en beleidsplannen	Vastgesteld (jaar)	Looptijd (t/m jaar)	Financiële vertaling in begroting (ja/nee)	Actueel beleidsplan	Achterstallig onderhoud
Wegen	2026 (verwacht)	2030	ja	ja	zie beheerplan
Riolering (wrp)	2025	2029	ja	ja	zie beheerplan
Groenbeheer	2025	2029	ja	ja	zie beheerplan
Gebouwen	2024	2029	ja	ja	zie beheerplan

Openbaar groen

Groenbeheerplan- uitvoering

De gemeente streeft naar een aantrekkelijk, veilig en functioneel openbaar gebied. Openbaar groen speelt hierbij een belangrijke rol: het draagt bij aan de leefbaarheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en de gezondheid van inwoners. Goed onderhoud is essentieel om deze waarden te behouden.

In het onderhoud van ons openbaar groen streven we naar duurzaam beheer van het groen waarmee ook de biodiversiteit op Terschelling wordt geholpen. Het onderhoud wordt uitgevoerd volgens een meerjarenplanning zoals opgenomen in het Groenbeheerplan Terschelling 2025-2029. Deze is in 2025 vastgesteld met het volgende budget voor 2026: €216.397. Hiervoor worden onder andere;

- onze zeven verschillende groentypen (inclusief begraafplaatsen) onderhouden
- bomen herplant waar bijvoorbeeld zieke bomen zijn verwijderd en ten behoeve van klimaatadaptatie nieuwe bomen aangeplant op sterk versteende locaties (bijvoorbeeld de Reedekerstraat en het plein voor het gemeentehuis)
- boomveiligheidscontroles uitgevoerd
- plantvakken omgevormd

Ten behoeve van ons maaibeheer moeten machines worden aangeschaft, hiervoor wordt een aanvullende kredietaanvraag opgesteld voor de raad.

Professionalisering groenteam en uitzetten werk bij derden

Het groenbeheerteam van de buitendienst is in ontwikkeling, tijdens de ontwikkelperiode kunnen nog niet alle groenwerkzaamheden door de eigen dienst worden uitgevoerd. Daarom wordt een deel van de werkzaamheden voor het reguliere onderhoud van onze groentypen uitbesteed aan externe partijen. Denk hierbij aan het onderhoud van de vaste plant- en heestervakken in het centrum van West, het onderhoud van onze bomen of het maaien van onze (polder)bermen.

Daarnaast zijn er groenwerkzaamheden die door de schaal of aard niet door eigen medewerkers (kunnen) worden uitgevoerd. Ook deze werkzaamheden moeten bij aannemers worden ondergebracht.

Om te voldoen aan de rechtmatigheid dient het werk te worden aanbesteed. In 2026 worden deze werkzaamheden, bij voorkeur voor een periode van minstens 3 jaar, in de markt gezet. Komende periode worden de werkzaamheden geclusterd en wordt de besteksvoorbereiding gestart.

Voor 2026 wordt rekening gehouden met €100.000, De verwachting is dat de werkzaamheden kunnen worden gedekt vanuit het vastgestelde budget in het Groenbeheerplan.

Exotenbestrijding

In samenwerking met de twee andere gebiedspartners, Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslân, is gewerkt aan een plan van aanpak om exoten als de Japanse duizendknoop, hemelboom en de reuzeberenklauw te bestrijden. Deze soorten zijn invasief en bedreigen onze unieke, inheemse flora. Vanuit de Europese exotenverordening hebben wij de verplichting om een aantal van deze exoten te bestrijden op onze eigen terreinen (particulieren zijn zelf verantwoordelijk voor bestrijding op hun eigen terrein).

In de samenwerking met Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslan is advies gevraagd aan een specialist op exotenbestrijdingsgebied. In het advies is aangegeven wat de meest optimale/kansrijke bestrijdingsmethodiek is per soort en per omvang van de besmetting.

Een deel van de bestrijding kan worden gedekt uit het vastgestelde budget in het Groenbeheerplan. Voor bijvoorbeeld de bestrijding van de Japanse duizendknoop, waarbij een flinke bodemlaag moet worden afgegraven en gezeefd en dus hoge kosten mee gemoeid zijn, zal extra krediet moeten worden gereserveerd. De geschatte kosten voor bestrijding van de Japanse duizendknoop in onze openbare ruimte bedragen voor 2026: €40.000. Deze kosten zijn reeds opgenomen in de begroting 2026.

Groot duin

In de winter van 2025 is ten behoeve van het 'openhouden' van het Groot duin voor het eerst sinds jaren een slag gemaakt met het verwijderen van opschot. Een vervolgs slag is nodig in 2026. De benodigde kosten hiervoor kunnen worden gedekt vanuit het vastgestelde Groenbeheerplan.

Herstel elzensingels

Naast het reguliere, cyclische beheer van de elzensingels, is herstel van een deel van de singels nodig. Elzen en andere soorten die thuishoren in een singel, worden bijgeplant. Hiervoor wordt in 2026 een plan van aanpak opgesteld inclusief een kostenraming.

Onderhoud Sportvelden

Voor de voetbalvelden van AVV is naast de reguliere/jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden ook groot onderhoud nodig. In het contract tussen de gemeente en AVV is opgenomen dat er elke 10 jaar groot onderhoud wordt uitgevoerd.

Op dit moment zijn er twee aspecten waarvoor (naast het reguliere onderhoudsbudget voor de sportvelden) krediet noodzakelijk is om het onderhoud te kunnen uitvoeren:

- 1) aanleg van een nieuw drainagesysteem (€25.000)
- 2) aanleg van een ondergronds pop-up sproeisysteem voor de droge perioden (€10.000)

Er wordt een voorstel aan het college voorgelegd voor een kredietaanvraag voor beide investeringen.

Financiën groenbeheerplan

Bovengenoemde ontwikkelingen zijn, voor zover vastgesteld, allemaal verwerkt in de budgetten voor de komende jaren. Het totale financiële plaatje voor het groenbeheer ziet er dan als volgt uit:

Openbaar groen en (openlucht) recreatie					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Eiland Griend	-2	-2	-2	-2	-2
Beheer en onderhoud openbaar groen	-239	-252	-222	-205	-205

Openbaar groen en (openlucht) recreatie					
Onderhoud begraafplaatsen	-19	-19	-19	-19	-19
Totaal openbaar groen en (openlucht)recreatie	-260	-273	-243	-226	-226

Aanschaf materieel en vervanging materieel

Het streven is om zo veel mogelijk onderhoudswerk door de eigen buitendienst te laten uitvoeren. om dat te kunnen doen is het noodzakelijk dat de buitendienst de beschikking heeft over het juiste materieel. Veel materieel is reeds aanwezig, maar materieel slijt en moet regelmatig vervangen worden.

Eind 2025 en in 2026 worden de werkprocessen van de buitendienst doorgelopen en wordt bekeken welk materieel ontbreekt om de taken uit te kunnen voeren. Daarnaast wordt van het reeds aanwezige materieel bepaald wanneer het vervangen dient te worden.

Voor de aanschaf en de vervanging van materieel wordt een kredietaanvraag opgesteld.

Beheer en onderhoud wegen

Voor het onderhoud aan de wegen op Terschelling is in september 2025 het Wegenbeheerplan 2026–2030 vastgesteld. In dit plan is vastgelegd op welke wijze de komende jaren het beheer en onderhoud van de wegen wordt uitgevoerd. Met dit plan wordt structureel gewerkt aan veilige, toegankelijke en toekomstbestendige wegen op Terschelling. De uitvoering start in 2026.

Het plan beschrijft zowel het reguliere onderhoud (zoals klein en groot onderhoud) als het specifieke onderhoud aan bijzondere onderdelen van de infrastructuur. Denk hierbij aan:

- het verhelpen van boomwortelopdruk,
- het onderhoud van halfverhardingen,
- en het beheer van de strandovergangen.

Bijzondere aandacht is er voor de onverharde wegen, die een vijfde van het totale wegennet op Terschelling beslaan. In 2026 worden al deze onverharde wegen opnieuw in profiel gebracht en wordt de afwatering verbeterd. Voor deze werkzaamheden is in het wegenbeheerplan een bedrag van €100.000,- gereserveerd.

Daarnaast staan er voor 2026 een aantal concrete projecten op de planning, waaronder:

- de reconstructie van de weg naar het bedrijventerrein, Nieuwedijk,
- de herinrichting van de Duinweg in Midsland tot fietsstraat,
- en de reconstructie van de Brouwershoek (buslus) in Midsland.

Straatmeubilair in goede staat

De gemeente is bezig met het stap voor stap op orde brengen van het beheer van de openbare ruimte. Zo ook het beheer van straatmeubilair. Binnen dit traject is geconstateerd dat veel van de afvalbakken aan vervanging toe zijn. In 2026 starten we met het vervangen van deze bakken. Vanuit beheerbaarheid en kosten efficiëntie zetten we daarbij in op standaardisering.

Fietspad onder het duin langs

In 2026 worden delen van het fietspad onder het duin langs onderhouden/verbeterd. Daarbij is er aandacht voor de verkeersveiligheid, bijvoorbeeld door het inrichten van fietsstraten en het aanpassen van kruisingen. Ook wordt de afwatering verbeterd en worden de sloten op diepte gebracht om het watersysteem te optimaliseren.

Herinrichting Molenhoek Formerum

Er bestaat al langere tijd de wens om de Molenhoek te Formerum opnieuw in te richten. Uit weginspecties is gebleken, dat de staat van de bestrating slecht is en dat de weg voor reconstructie in aanmerking komt. Eind 2025 wordt de riolering geïnspecteerd. Aansluitend zal in 2026 begonnen worden met de planvorming voor de nieuwe herinrichting van de omgeving Formerum.

Strandovergangen Midsland en Oosterend

In verband met de aanstaande bouw van een nieuw hotel dient de strandovergang bij Midsland aan Zee te worden verlegd.

Als uitvoering van de unaniem door de raad aangenomen motie over het verharderen van de strandovergang bij Oosterend, wordt de onverharde strandovergang aldaar van verharding voorzien.

Beide projecten worden in 2026 uitgevoerd.

Verduurzamen openbare verlichting

In 2025 is een uitvoeringsplan voor het verduurzamen van de openbare verlichting opgesteld. De uitgangspunten en tekeningen voor het uitvoeringsplan zijn voorgelegd aan de bewoners van Terschelling in een uitgebreid participatietraject. Vanaf 2026 wordt gestart met de uitvoering van de verduurzamingswerkzaamheden. Daarmee wordt een stap gezet in de verduurzamingsopgave van de gemeente en het optimaliseren van de openbare verlichting. Het totaalplan zullen wij voorleggen aan de raad.

Herinrichting Torenstraat/ Brandarisplein

In 2025 zijn de plannen voor de herinrichting van Torenstraat en Brandarisplein samen met bewoners en ondernemers uitgewerkt. Begin 2026 wordt het definitieve ontwerp en de bijbehorende kredietaanvraag aan de raad voorgelegd. Naar verwachting kan in oktober 2026 worden gestart met de uitvoering van de werkzaamheden.

Project buslus Midsland en duiker Hoofdweg

Naar verwachting wordt de overdracht van de busterminal in Midsland eind 2025 afgerond. Dat betekent dat begonnen kan worden met het aanpassen van de inrichting om de verkeersafwikkeling te optimaliseren. Mogelijk moet de watergang tussen de bibliotheek en de busterminal enige meters verplaatst worden om ruimte te creëren. In dat geval moet ook de lekke duiker onder de hoofdweg verplaatst worden. Het aanpassen van de verkeerssituatie en het vervangen van de duiker wordt bij voorkeur in combinatie uitgevoerd. Het college van B&W zal hierover nauw contact onderhouden met de raad omdat de raad duidelijk heeft uitgesproken, dat de duiker onder de Hoofdweg in 2025 vervangen dient te worden.

Financiën beheer en onderhoud wegen

Alle ontwikkelingen uit het (vastgestelde) wegenbeheerplan zijn verwerkt in de meerjarenraming 2026-2029. In onderstaande tabel zijn de cijfers weergegeven.

Beheer en onderhoud wegen					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Specifieke kleine gebruiksgoederen	-65	-20	-20	-20	-20
Onderhoud wegen	-530	-1.121	-1.048	-1.046	-1.055
Betaalde belastingen	-18	-18	-18	-18	-18
Kapitaallasten	-192	-211	-361	-361	-361
Overige goederen en diensten	1	1	1	1	1
Dotatie voorziening wegen ten laste van exploitatie	-465	-935	-935	-935	-935

Beheer en onderhoud wegen					
Onttrekking voorziening wegen ten gunste van exploitatie	465	1.096	1.023	1.021	1.030
Onderhoud strandovergangen	-40	-40	-40	-40	-40
Totaal beheer en onderhoud wegen, straten en pleinen	-844	-1.248	-1.398	-1.398	-1.398

In onderstaande tabel is het verloop van de onderhoudsvoorziening weergegeven:

Verloop onderhoudsvoorziening wegen					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	664	664	503	415	329
Onderhoud	-465	-1.096	-1.023	-1.021	-1.030
Storting	465	935	935	935	935
Stand per 31 december	664	503	415	329	234

Riolering

Rioolbeheer

In januari 2025 is het beleid van het Water- en rioleringsprogramma 2025-2029 (Wrp) vastgesteld en in het laatste kwartaal wordt de bijbehorende 'financiële paragraaf' aan de gemeenteraad aangeboden. De basis van het beleid is:

- Weten wat er is aan infrastructuur voor het stedelijk waterbeheer (afvalwater, hemelwater en grondwater);
- Weten wat de kwaliteit/toestand is van de infrastructuur voor het stedelijk waterbeheer;
- Weten hoe de infrastructuur voor het stedelijk waterbeheer functioneert;
- Plannen maken voor het onderhoud en verbeteren van de infrastructuur voor het stedelijk waterbeheer.

In de laatste 2 kwartalen van 2025 wordt de riolering gereinigd en geïnspecteerd. In 2026 ronden we de analyse van de inspectieresultaten af zodat we een inzicht hebben in de kwaliteit van de riolering. Voor de riolering die nog goed is wordt het reguliere onderhoud gecontinueerd. Voor de riolering met kleine gebreken stellen we een werkplan op met benodigde reparaties. Voor de riolering met grote gebreken stellen we in 2026/2027 een meerjaren vervangingsplan op.

Bij de noodzakelijke vervangingen wordt ingespeeld op de noodzakelijk capaciteitsaanpassing van het riool als gevolg van klimaatveranderingen. Hiervoor wordt een systeemoverzicht stedelijk water op (SSW) opgesteld. Hiermee wordt inzicht verkregen in het huidige functioneren van het stedelijk watersysteem. Daarnaast wordt inzicht verkregen in welke maatregelen genomen kunnen worden om de capaciteit te vergroten. Op basis hiervan worden masterplannen opgesteld voor de riolering in 2080. Bij het opstellen van het SSW en de masterplannen werken we samen met het wetterskip om het watersysteem in bebouwde en landelijke gebied elkaar kunnen beïnvloeden.

Op basis van de masterplannen, de rioleringskwaliteit en de opgave voor wegen en groen worden maatregelen opgesteld. De uitvoering van de maatregelen staat gepland vanaf 2027.

Vanaf 2026 wordt het toezicht op het gebruik van de riolering aangescherpt. In eerste instantie ligt de focus het handhaven van het onderhouden van de olie- en vetafscisers. Daarnaast wordt ingezet op het voorkomen van hemelwaterafvoer via drukriolering.

Project Groene Strand en Zwarteweg

Het project Groene Strand / Zwarteweg is aanbesteed. De inschrijver met de laagste aanbidding overschreed echter het beschikbare budget, de raad heeft aanvullend krediet beschikbaar. De werkzaamheden starten in het eerste kwartaal van 2026.

De jaarlijkse kapitaallasten van deze investeringen voor het onderdeel wegen worden met ingang van 2026 gedekt uit de algemene middelen en de kapitaallasten voor het onderdeel riolering uit de rioolheffing.

Reparaties, vervangingen en verbeteringen

Een deel van de riolering is in 2023/2024 geïnspecteerd en beoordeeld en een ander deel in 2025. Hieruit is gebleken dat de kwaliteit van de riolering niet overal voldoet aan de normen. Waar mogelijk herstellen we de gebreken door middel van reparaties. Op sommige locaties is de kwaliteit van de riolering dusdanig slecht dat de riolering vervangen moet worden. Daarnaast willen we de

riolering op sommige plaatsen verbeteren door het regenwater gescheiden van het afvalwater te gaan inzamelen. Voor het vervangen van de riolering en de uitvoering van de masterplannen is in de komende jaren gemiddeld 1,35 miljoen euro per jaar gereserveerd in het water- en rioleringsprogramma 2025-2029.

Financien Rioolbeheer

Zoals hierboven beschreven wordt in het najaar de financiële paragraaf aangeboden. Vooruitlopend hierop zijn de financiële gevolgen al wel verwerkt in de begroting 2026-2029. Wanneer de definitieve cijfers na besluitvorming anders blijken dan word dit aangepast bij de eerste bestuursrapportage 2026.

Beheer en onderhoud riolering					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Specifieke verbruiksgoederen	-30	-30	-30	-30	-30
Uitbestede werkzaamheden	-222	-222	-222	-222	-222
Onderzoeken	-55	-65	-65	-55	-55
Kapitaallasten	-255	-1.766	-291	-532	-538
Doorbelastingen	-285	-285	-285	-285	-285
BTW	-108	-426	-117	-162	-161
Totale lasten riolering	-955	-2.794	-1.010	-1.286	-1.291

Verloop onderhoudsvoorziening rioleringen					
In €	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	953	2.103	438	651	682
Stortingen	1.165	-	213	31	120
Onttrekkingen	-15	-1.665	-	-	-
Stand per 31 december	2.103	438	651	682	802

Gebouwen

Met de gebouwen van de gemeente stellen we inwoners in staat om onderwijs te volgen, te sporten, te wonen, elkaar te ontmoeten en andere beleidsdoelen te realiseren. In dit onderdeel van de paragraaf kapitaalgoederen wordt inzicht gegeven in de relevante beleidskaders van deze gebouwen, de uit deze beleidskaders voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling van deze consequenties in de begroting.

Doel en omvang van de gebouwen

Doel van het gemeentelijk vastgoed is om de eigen gemeentelijke activiteiten te huisvesten en beleidsdoelen te realiseren. De maatschappelijke doelen zijn verwoord in verschillende beleidsprogramma's (zie tabel). Aanvullend hierop heeft een gemeente vastgoed gerelateerde doelen. Deze zijn verwoord in het Meerjarenonderhoudsplan Gemeentelijke gebouwen 2024.

Tabel: Overzicht vastgoed in het bezit van de gemeente in aantal en vierkante meter bruto vloeroppervlak (geg. m2 afkomstig uit BAG)

Categorie	Aantal objecten	Aantal m2 BVO	Programma
Eigen huisvesting	3	4.078	0
Onderwijs (economisch)*	4	6.425	4
Sport en recreatie	6	3.662	5
Kunst en cultuur	2	1.454	5
Welzijn en zorg	1	330	6
Opvang vluchtelingen	4	1.693	6 en 8
Multifunctioneel	1	496	6
Wonen	14	1.549	8
Overig	10	2.682	8
Totaal	45	22.369	

**Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak van gemeenten. Nog in 2025 zullen wij de raad voorstellen op welke wijze het klein en groot onderhoud van alle schoolgebouwen vanaf 2026 wordt uitgevoerd.*

De categorie "overig" bevat vooral vastgoed dat niet in een van de bovengenoemde categorieën valt.

Het gemeentelijke vastgoed bestaat voor een klein deel uit erfgoed, namelijk ongeveer 5% van het aantal objecten. Het betreft de rijksmonumenten van museum 't Behouden Huys en de voormalig reddingbootschuur aan de Willem Barentszkade. Daarnaast is de voormalig strandvonderijschuur ('Pakhuis') aan de Duinweg te Hoorn geen beschermd rijksmonument, maar wel waardevol erfgoed, en een beeldbepalend gebouw.

Van het aantal panden staat 2% leeg. Het betreft de oude campus, gebouw Victoria hetgeen te maken heeft met de ontwikkeling rondom de oude campus.

De kwaliteit van de gebouwen

Om te bepalen of een gebouw duurzaam is, kan er worden gekeken naar het energiegebruik van gebouwen. De gemeente wil dit de komende jaren inzichtelijk maken middels deze paragraaf met een tabel waarin het energiegebruik van de gebouwen in kilowattuur (kWh) per vierkante meter per jaar word weergegeven. Het gebruik zal daarbij worden afgezet tegen de Paris Proof-streefwaarden. Een gebouwde omgeving die Paris Proof is past binnen de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs.

Omdat de gegevens van alle gebouwen nog niet helemaal goed te meten zijn is de tabel nog niet te zien in deze begroting. De tabel zal opgenomen worden in de toekomstige paragrafen van de begroting en jaarrekening wanneer deze gereed is.

Het duurzaamheidsbeleid van gemeente gaat verder dan het energiegebruik en is verwoord in het uitvoeringsprogramma Terschelling Duurzaam. Er wordt inmiddels gewerkt aan een routekaart voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Van alle gebouwen beschikt ongeveer 30% van de gebouwen over een energielabel. Kantoren moeten minimaal label C zijn. Het gemeentehuis voldoet aan deze eis.

De gemeente beschikt over een actueel meerjarenonderhoudsplan. In het gebouwenbeheerplan 2024-2028, dat is vastgesteld in 2024, zijn de onderhouds- en de investeringsplannen voor de gemeentelijke gebouwen opgenomen. Voor de komende jaren staat een projectmatige aanpak van een aantal gebouwen op de planning.

Voor 2026 gaat om groot onderhoud en verduurzaming van de gemeentewerf, daarvoor is in de begroting een investering van 1,1 miljoen Euro opgenomen. Voor de jaren daarna gaat het om het sportgebouw Hoorn (investering 4,5 ton) en het gemeentehuis (investering 1,1 miljoen). Aanpak van de Driemaster staat eveneens voor 2026 in de planning, maar de uitvoering zal worden gecombineerd in de planning voor de aanpak van SG 't Schylger Jouw.

Voor een aantal gebouwen moeten nog keuzes worden gemaakt. Afhankelijk van die keuzes wordt het gebouwenbeheerplan gevolgd of wordt een andere lijn gevolgd. Dit geldt voor de gebouwen op de haven en voor de gebouwen die ook in het IHP voor de onderwijsgebouwen zijn opgenomen.

Voor de haven is in 2025 de consolidatie van kracht geworden. in het eerste jaar wordt door de Stichting Waddenhaven een advies uitgebracht welke gebouwen de Stichting in de toekomst nodig heeft om het beheer van de haven te kunnen uitvoeren. Daarna zullen de plannen voor de havengebouwen worden uitgewerkt.

Voor de gebouwen die een relatie met het IHP hebben, is de stand van zaken dat de gymzaal in Hoorn zal worden nieuwgebouwd bij de basisscholen 't Jok. Het dorpshuis in Hoorn krijgt groot onderhoud en wordt verduurzaamd op de huidige locatie. De gymzaal in West zal groot onderhoud krijgen en worden verduurzaamd, ook op de huidige locatie. De uitvoering van deze projecten moet nog worden ingepland.

Financiële indicatoren

In onderstaand overzicht wordt per categorie een overzicht gegeven van de onderhoudslasten van het gemeentelijk vastgoed. De lasten hebben betrekking op alle kosten die de gemeente moet maken om de gebouwen onderhouden.

Tabel: onderhoudslasten in € 1.000 in 2026

	2025	2026	2027	2028	2029
Eigen huisvesting (gemeentehuis & werf)	-67	-67	-67	-67	-67
Sport en recreatie (sportgebouwen)	-142	-142	-142	-142	-142
Kunst en cultuur (musea)	-41	-41	-41	-41	-41
Welzijn en zorg (dorpshuizen)	-26	-26	-26	-26	-26
Multifunctioneel (driemaster)	-6	-6	-6	-6	-6
Wonen	-39	-39	-39	-39	-39
Overig	-6	-6	-6	-6	-6
Totaal dit boekjaar	-327	-327	-327	-327	-327

Onderwijshuisvesting en opvang van vluchtelingen ontbreken in bovenstaande tabel, maar zijn wettelijke taken van gemeenten. Het Rijk is verantwoordelijk voor voldoende bekostiging. De vergoeding vanuit het Rijk voor het onderhoud van de onderwijshuisvesting (groot onderhoud en nieuwbouw) loopt via het gemeentefonds.

De vergoeding voor vluchtelingenopvang loopt via diverse kanalen en is voor 2026 nog niet in te schatten omdat de regeling voor nu doorloopt tot en met maart 2027. Voor nu zijn er in 2026 ook geen specifieke onderhoudslasten opgenomen voor de gebouwen waar vluchtelingen in worden opgevangen.

Haven

Haven onderhoud

De kades en kustverdediging tussen het Groene strand en het kleidepot worden beheerd door de gemeente. Een deel van de kades valt onder het havenproject. Om kapitaalvernietiging te voorkomen worden de benodigde grootschalige werkzaamheden uitgesteld totdat er duidelijkheid is over de plannen van het havenproject en het meerjarenbeleidsplan van de SWT.

Zolang het Havenproject nog geen besluit heeft over de voorkeursvariant moet het onderhoud aan de haven gecontinueerd worden om de haven goed te laten functioneren. Het onderhoud bestaat uit:

- Baggeren van de haven
- Kleinschalige herstelwerkzaamheden in de haven
- Het onderhoud van de kades en strekdammen

Baggeren van de haven

Voor het toegankelijk houden van de haven wordt er elke 2 jaar gebaggerd. De kosten van het baggeren van de veerhaven inclusief de benodigde onderzoeken bedragen circa 160.000 euro per twee jaar. De volgende baggercyclus staat gepland voor 2026.

Kleinschalige herstelwerkzaamheden in de haven

Om de haven veilig te laten functioneren worden waar nodig reparatiewerkzaamheden uitgevoerd. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het repareren van de bestrating en de steigers. De reparaties worden zoveel mogelijk uitgevoerd door de buitendienst.

Het onderhoud van de kades strekdammen

Jaarlijks wordt een deel van de bekleding van de kades hersteld. We hebben nog geen beheerplan van de kades, strekdammen en haven. Dit willen we de komende jaren gaan opstellen zodat we het beheer goed kunnen oppakken als het havenproject havenfont is afgerond.

Onderhoudsbudget, afronden uitwerking consolidatie en havenproject

De budgetten voor het onderhoud aan de binnenhavens worden nog ongewijzigd opgenomen in de begroting voor 2026. Het is voor de begroting 2026 nog niet mogelijk om een betere inschatting te geven van de toekomstige beheer en onderhoudskosten voor de havens, vanwege de plannen die in ontwikkeling zijn.

Eind 2025 en begin 2026 wordt verder vorm gegeven aan de consolidatie van de haven. Zoals eerder genoemd worden er met de stichting Waddenhavens Terschelling definitieve afspraken gemaakt over het havenbeheer en onderhoud.

Daarnaast wordt eind 2025 duidelijk welke variant van de voorstellen voor het havenproject moet worden uitgewerkt en daaruit volgen de toekomstige beheerkosten.

Daarnaast moet (zoals hierboven genoemd) nog een beheerplan worden gemaakt voor de strekdammen en kades in beheer bij de gemeente.

Veilige steigers in de passantenhaven

In het najaar van 2025 en in het voor- en najaar van 2026 worden in de passantenhaven de steigers 1 en 2 en een deel van de walkway vervangen. De steigers 1 en 2 zijn in 2020 beschadigd door een storm en destijds gerepareerd. De conditie van de steigers is in de afgelopen jaren verslechterd waardoor het nu tijd is om de steigers te vervangen. Na deze vervanging zijn alle steigers van de passantenhaven weer in goede conditie, zodat alle inwoners en onze bezoekers weer volop gebruik kunnen maken van de passantenhaven.

Voorliggende varianten havenproject Terschelling

Variant A – Kade behouden zoals die is

In deze variant blijft de haven grotendeels zoals we die kennen. De bestaande kades worden vervangen of versterkt, zodat alle functies behouden blijven. Technisch zijn er acht mogelijke oplossingen, variërend van een nieuwe damwand of combiwand, tot versteviging met steen, kistdammen, L-elementen of gewichtsconstructies. De nadruk ligt op behoud en technische levensduurverlenging.

Variant B – Kade herinrichten

Hierbij krijgt de haven een nieuwe inrichting, terug naar een meer natuurlijke opzet zoals vóór de jaren '80. De huidige damwanden verdwijnen en maken plaats voor taludoevers langs de Willem Barentszkade. De werkhaven wordt uitgegraven tot de huidige olieopslaglocatie en ingericht met nieuwe steigers voor de Bruine Vloot en andere gebruikers. De laad- en losfunctie van de werkhaven vervalst; hiervoor moeten alternatieve locaties met Rijkswaterstaat worden ontwikkeld.

Variant C – Kade anders gebruiken

Er worden geen bouwkundige ingrepen gedaan, maar wel gebruiksbependingen ingevoerd om verdere schade aan de kades te voorkomen. Dit betekent onder meer: eenrichtingsverkeer en autoverbod bij laagwater op de Willem Barentszkade, een weegbrug met aslastbependingen, aanpassing van busroutes en het zoeken naar alternatieve transportroutes om de bereikbaarheid van West-Terschelling te garanderen.

Variant D – Kade opsplitsen

De haven krijgt een herindeling waarbij functies en verkeersstromen worden gescheiden, zodat wonen, werken en verkeer beter samengaan. De Willem Barentszkade blijft toegankelijk voor auto's maar niet voor zwaar verkeer. Voor goederenoverslag worden nieuwe afmeerlocaties onderzocht (o.a. bij het betonningsterrein of bij 'het Lichtje'). Daarnaast zijn er twee opties voor de werkhaven: versterking van de bestaande kades of de aanleg van een insteekhaven.

Voorzorgsmaatregelen Haven

In 2026 zetten we nadrukkelijk in op veiligheid en zorgvuldige besluitvorming rondom de kades. Dit betekent concreet:

Voortzetten monitoring

De huidige monitoring van de kades wordt in elk geval voortgezet tot en met 1 juli 2026. Daarmee houden we zicht op de staat van de kades en mogelijke risico's.

Besluit voorkeursvariant

In 2026 zetten we nadrukkelijk in op veiligheid en zorgvuldige besluitvorming rondom de kades. De monitoring van de kades wordt in ieder geval voortgezet tot en met 1 juli 2026, zodat we continu zicht houden op de staat en eventuele risico's. Voor die datum moet er een besluit worden genomen over de voorkeursvariant. Daarmee voorkomen we dat een formele herbeoordeling op grond van de Wet BBL noodzakelijk wordt.

Mocht er onverhoopt geen besluit liggen, dan volgt automatisch een herbeoordeling. Daarbij wordt beoordeeld of aanvullende maatregelen nodig zijn om de veiligheid en functionaliteit van de kades te garanderen, of dat kan worden volstaan met voortgezette monitoring. Parallel hieraan bereiden we ons voor op mogelijke tijdelijke verkeers- of gebruiksmaatregelen, zodat we snel en adequaat kunnen ingrijpen als de veiligheid daarom vraagt. Zo borgen we dat de haven bereikbaar en bruikbaar blijft, terwijl we zorgvuldig toewerken naar een structurele oplossing.

Financien Haven

In onderstaande tabellen is eerst rekening gehouden met gelijkblijvende onderhoudslasten voor de haven, zoals opgenomen in de meerjarenramingen vanuit de begroting 2025. Wanneer de besluitvorming over het verder vormgeven van het beheer en onderhoud rond is, zullen de ramingen voor 2026 worden aangepast middels een wijziging van de begroting 2026.

Beheer binnenhavens en watergangen					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Specifieke kleine gebruiksgoederen	-55	-50	-50	-50	-50
Onderhoud haven	-170	-170	-170	-170	-170
Verzekeringen	-2	-2	-2	-2	-2
Betaalde leges en rechten	-14	-14	-14	-14	-14
Overige diensten	-44	-23	-23	-23	-23
Kapitaallasten	-98	-196	-291	-511	-511
Totaal beheer binnenhavens en watergangen	-383	-455	-550	-770	-770

Verloop reserve exploitatie havenbedrijf					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	922	1.016	1.110	1.204	1.298
Onttrekking	-270	-270	-270	-270	-270
Storting	364	364	364	364	364
Stand per 31 december	1.016	1.110	1.204	1.298	1.392

Havenwerken Terschelling

De komende jaren zal er geïnvesteerd moeten worden in de haven. De voorgelegde varianten worden nog financieel uitgewerkt en de uiteindelijk gekozen variant zal middels een wijziging worden toegevoegd aan de begroting 2026.

Voor nu is in deze begroting rekening gehouden met een investering van 15 miljoen welke vanaf 2027 tot en met 2030 in delen word besteed. (zie tabel investeringen haven)

Investeringsoverzicht Havenproject Terschelling (voorlopig)					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Havenwerken Terschelling*	-	-	1.500	6.000	4.500
Totaal beschikbaar gesteld krediet	-	-	1.500	6.000	4.500

**cijfers kunnen wijzigen n.a.v. besluitvorming op 17 december 2025)*

Naast de verschillende varianten werd er in 2025 bekend dat de kade van dermate slechte kwaliteit is dat er voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden. In 2025 is hier een voorziening voor gevormd, zijn er diverse investeringskredieten vastgesteld en is er een bestemmingsreserve gevormd. Het verwachte verloop hiervan is in onderstaande tabel weergegeven:

Verloop voorziening voorzorgsmaatregelen haven					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	1.355	1.155	865	575	285
Onttrekking	-200	-290	-290	-290	-285
Storting	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	1.155	865	575	285	-

Naast een voorziening is er bij de besluitvorming van de 1e bestuursrapportage 2025 naar aanleiding van een amendement tevens een reserve voorzorgsmaatregelen gevormd. Deze reserve is bedoeld voor de extra lasten die gepaard gaan met de uitvoering van de voorzorgsmaatregelen.

Verloop reserve voorzorgsmaatregelen haven					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	-	835	835	585	335
Onttrekking	-	-	-250	-250	-
Storting	835	-	-	-	-
Stand per 31 december	835	835	585	335	335

Als laatste is er nog een reserve kapitaallasten Havenwerken. Volgens het besluit uit mei 2023 kunnen bij gereedmelden de kapitaallasten die gemoeid zijn met de investeringen in de havenwerken onttrokken worden uit deze reserve. Omdat de besluitvorming rond de definitieve investeringen nog niet gereed is, is er voor nu rekening gehouden met de oorspronkelijke planning qua onttrekkingen.

Verloop reserve kapitaallasten Havenwerken					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	3.050	3.050	3.050	2.935	2.820
Onttrekking	-	-	-115	-115	-115
Storting	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	3.050	3.050	2.935	2.820	2.705

3.4 Financiering

Inleiding

Financiering gaat over de manier waarop de gemeente benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijke) overtollige geldmiddelen belegt. Treasury is het proces waarmee de financiering en het kasstroommanagement (de cashflow) geoptimaliseerd wordt. Het zorgt er ook voor dat we voldoen aan de verplichtingen richting schuldeisers. De uitvoering van Treasury vindt plaats volgens het door de raad in december 2022 vastgestelde Treasurystatuut. Deze financieringsparagraaf is samen met het Treasurystatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken, sturen en beheersen van de financieringsfunctie.

Wet FIDO & Kasgeldlimiet

Wet FIDO

De Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) geeft verplichte richtlijnen voor de bewaking en beheersing van renterisico's:

- Kasgeldlimiet: hoeveel geld mag de gemeente lenen voor een periode van maximaal één jaar;
- Renterisiconorm: hoeveel geld mag de gemeente maximaal lenen voor een periode langer dan één jaar;
- Schatkistbankieren: het verplicht onderbrengen van overtollige geldmiddelen bij het Rijk;
- Financieringspositie.

Onder renterisico verstaan we de mate waarin het saldo van rentelasten en -baten verandert door wijzigingen in het rentepercentage, voor zowel de korte als voor de lange financiering. Het is de bedoeling grote fluctuaties in de rentelasten, die mogelijk consequenties hebben voor de financiële positie, te vermijden.

Kasgeldlimiet

Juist voor korte financiering (tijdelijke liquiditeitstekorten voor lopende uitgaven opvangen) geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben direct een relatief grote impact op de rentelasten. Door middel van de kasgeldlimiet wordt een grens gesteld aan de mogelijkheid om lopende uitgaven kort te financieren, en daarmee wordt dan het risico beperkt. De kasgeldlimiet wordt bepaald op basis van een door het Rijk vastgesteld percentage (8,5%) van het begrotingstotaal.

De kasgeldlimiet voor 2026 bedraagt € 2,9 miljoen.

Renterisiconorm & leningportefeuille

Lange financiering vormt een integraal onderdeel van het investeringsbeleid voor de lange termijn. Renterisico's zijn van tevoren in te schatten en daarmee goed beheersbaar. Dit bereiken we door informatie over rente en leningen actueel en transparant te krijgen. Verder is het van groot belang om een spreiding van looptijden in de lening portefeuille te realiseren. Het renterisico vanwege renteherzieningen en herfinancieringen van leningen wordt dan voldoende beperkt.

Het volgende overzicht geeft inzicht in de samenstelling, grootte en rentegevoeligheid van de opgenomen geldleningen.

Leningenportefeuille					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	8.338	11.474	14.209	23.643	37.813
Reguliere aflossingen	-1.016	-854	-974	-1.321	-1.838
Vermeerderingen	4.152	3.589	10.408	15.491	9.553
Stand per 31 december	11.474	14.209	23.643	37.813	45.528
Rentelast	88	202	303	606	1.064
Gemiddelde rentevoet	0,89%	1,57%	1,60%	1,97%	2,55%

De leningenportefeuille bestaat uit verschillende leningen, die allemaal een verschillende rentevaste periode hebben.

De jaarlijkse rentelasten dreigen sterk op te lopen en dat is geen aantrekkelijk perspectief. Daarmee verdient onze financiële positie het de komende tijd onderwerp van nader onderzoek te zijn.

In het volgende overzicht worden de risico's van renteherzieningen en herfinanciering van leningen afgezet tegen de risiconorm van de vaste schuld. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overschrijden.

Door het Rijk is een renterisiconorm van 20% (van het begrotingstotaal) vastgesteld. Dat wil zeggen dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Hoe meer de looptijd van schuld gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering.

Uit het onderstaande overzicht blijkt dat gemeente Terschelling ruim binnen de renterisiconorm blijft.

Renterisiconorm					
In € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
1. Begrotingstotaal	36.911	36.207	34.580	35.080	37.349
2. Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%	20%

Renterisiconorm					
3. Renterisiconorm	7.382	7.241	6.916	7.016	7.470
4. Renteherziening	-	-	-	-	-
5. Aflossing	1.016	854	974	1.328	1.838
6. Renterisico	1.016	854	974	1.328	1.838
In % begroting	2,8%	2,4%	2,8%	3,8%	4,9%
7. Ruimte versus de norm (3-6)	3.963	4.347	4.529	5.688	5.625

Schatkistbankieren

In 2014 is het verplichte schatkistbankieren ingevoerd voor decentrale overheden.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden (liquide middelen) worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Over deze tegoeden wordt een rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse Staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Het drempelbedrag voor schatkistbankieren voor overheidsinstellingen met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen bedraagt 0,75% van dit begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000.

Deelname aan schatkistbankieren draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden samen). Schatkistbankieren vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Dagelijks worden de saldi van onze bankrekeningen geraadpleegd. Alle tegoeden boven het drempelbedrag worden afgestort in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Deze afroaming wordt automatisch door de BNG bank geregeld. Indien de stand van de liquide middelen het toelaat, worden deze tegoeden weer teruggehaald. Blijft ons liquiditeitssaldo beneden het drempelbedrag, dan hoeft er geen bedrag gestort te worden in de schatkist.

Medio 2025 bedragen de liquide middelen van de gemeente Terschelling ongeveer € 8 miljoen. Dit is meer dan het drempelbedrag, dus de middelen worden iedere dag afgeroomd/aangevuld.

Financieringspositie

Bij de berekening van de financieringspositie wordt de boekwaarde van de vaste activa en voorraad gronden afgezet tegen de beschikbare financieringsmiddelen (reserves, voorzieningen en langlopende leningen). Bij een financieringsoverschot zet de gemeente middelen weg. Bij een financieringstekort heeft de gemeente onvoldoende eigen financieringsmiddelen, waardoor de gemeente geld moet aantrekken bij de Bank Nederlandse Gemeenten. In onderstaande tabel wordt het jaarlijkse financieringstekort of -overschot berekend. In 2026-2029 is er sprake van een financieringstekort.

Financieringspositie					
In € 1.000 per 31 december	2025	2026	2027	2028	2029
<i>Te financieren</i>					
Lopende en voorgenomen investeringen	24.839	26.672	35.956	49.364	54.793
Bouwgronden en panden in exploitatie	2.949	2.949	2.949	2.949	2.949
Totale boekwaarde	27.788	29.621	38.905	52.313	57.742
<i>Financieringsmiddelen</i>					
Stand van de reserves	11.435	11.601	11.548	10.996	8.835
Stand van de voorzieningen	7.530	5.462	5.365	5.155	5.030
Stand lang vreemd vermogen	7.322	10.620	13.235	22.322	35.975
Totaal vermogen	26.287	27.683	30.148	38.473	49.840
Financieringsoverschot/-tekort	-1.501	-1.938	-8.757	-13.840	-7.902

Omslagrente

De gemeente hanteert voor de rentetoerekening aan de taakvelden de methode van omslagrente. Deze methode is op grond van het BBV verplicht. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.

	In € 1.000	
a.	externe rentelasten over de korte en de lange financiering:	
	- rente opgenomen langlopende leningen	352
	- rente kortlopende schulden	
b.	externe rentebaten:	
	-geldleningen woningbouw	-
	-hypothecaire geldleningen	-
	-overige geldleningen	-6
	Totaal door te rekenen externe rente (1)	346
c.	-aan grondexploitatie door te belasten rente	-
	-rente van projectfinanciering door te belasten aan taakvelden	-
	Saldo door te rekenen rente (2)	-
d1.	rente over eigen vermogen (3)	-
d2.	rente over voorzieningen (4)	-
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (1+2+3+4)	346
e.	werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)	110
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	246
	boekwaarden per 01-01	
	totale boekwaarde staat C	27.563
	Correctie boekwaarde (verstrekke leningen)	-584
	Boekwaarde excl. leningen 3'en	26.979

De berekende omslagrente is 1,28%. Conform de BBV wordt een afgeronde omslagrente gehanteerd van 1%.

3.5 Bedrijfsvoering

Vooruitkijken met vertrouwen – op weg naar een nieuwe bestuursperiode.

In 2026 staan we aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen. Een belangrijk moment voor onze gemeenschap, waarin inwoners hun stem laten horen over de koers van Terschelling. Tegelijkertijd markeert dit het einde van de huidige bestuursperiode. Een periode waarin we samen met onze partners, inwoners en medewerkers mooie stappen hebben gezet. Terwijl we ons enerzijds voorbereiden op afronding van de huidige bestuursperiode, bereiden we ons ook al voor op een nieuwe termijn. Achter de schermen werken we al aan de inhoudelijke en organisatorische voorbereidingen voor een overdrachtsdocument voor de volgende coalitieperiode. We doen dit met open vizier, in verbinding met onze inwoners en met oog voor de uitdagingen én kansen die voor ons liggen. De begroting 2026 biedt daarmee niet alleen een financieel kader, maar ook een brug tussen het heden en de toekomst. We bouwen voort op wat goed gaat, leren van wat beter kan, en blijven ons inzetten voor een sterk, duurzaam en verbonden Terschelling. Daarbij is een sterke en wendbare organisatie essentieel.

Onze bedrijfsvoering staat onder druk door de omvang van de opgaven en de beperkte schaal van onze organisatie. We zijn een kleine gemeente met grote verantwoordelijkheden. Denk aan de vernieuwing van de haven, het verbeteren van onderwijshuisvesting en het toekomstbestendig maken van onze infrastructuur. Deze projecten vragen om een efficiënte inzet van mensen, middelen en samenwerking. Daarnaast verandert de manier waarop we werken. Digitalisering speelt een steeds grotere rol in onze processen. Veel werk gebeurt hybride, en dat vraagt om nieuwe vaardigheden en veilige systemen. Daarnaast heeft de toepassing van Ai een vogelvlucht genomen met alle kansen en risico's van dien. We investeren daarom in digitale ondersteuning en in het versterken van onze informatiebeveiliging.

Ook de personele kant vraagt aandacht. Door onze kleinschaligheid zijn we kwetsbaar bij ziekte, vertrek of piekbelasting. Daarom zetten we in op brede inzetbaarheid, strategische personeelsplanning en het aantrekken van nieuw talent. We willen een organisatie zijn waar medewerkers zich kunnen ontwikkelen, plezier hebben in hun werk en zich verbonden voelen met het eiland. Personele ontwikkeling is daarbij een belangrijk speerpunt. We stimuleren medewerkers om te blijven leren, bieden ruimte voor taakverbreding en ondersteunen hen bij het werken in een digitale omgeving. We geloven dat investeren in mensen leidt tot betere dienstverlening en meer werkplezier.

Daarbij wordt ook ingezet op het vergroten van de kennis en vaardigheden van medewerkers op het gebied van AI. Dit gebeurt onder andere via gerichte trainingen om AI veilig en verantwoord te gebruiken, met aandacht voor privacy, ethiek en dataveiligheid. Ook wordt uitvoering gegeven aan de verplichte AI-geletterdheid die sinds 2025 wettelijk vereist is binnen de EU. Hierbij worden medewerkers bewust gemaakt van de werking en impact van AI.

Met deze koers bouwen we aan een toekomstbestendige organisatie die klaar is voor de volgende bestuursperiode. Een organisatie die meebeweegt met de samenleving, betrouwbaar is voor haar inwoners en aantrekkelijk blijft voor haar medewerkers.

3.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om de raad inzicht te verschaffen in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente over door derden uit te voeren processen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Een verbonden partij is een derde rechtspersoon waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Dat zijn deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.

Een bestuurlijk belang heeft de gemeente wanneer ze een zetel heeft in het bestuur van een derde rechtspersoon of als ze stemrecht heeft. Dat houdt in dat een burgemeester, wethouder, raadslid of ambtenaar namens de gemeente de volgende functie(s) vervult bij een derde rechtspersoon:

- Lid van het Algemeen Bestuur
- Lid van het Dagelijks Bestuur

Een financieel belang heeft de gemeente wanneer de middelen die deze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Gemeente Terschelling wil als eilandgemeenschap over haar eigen toekomst gaan. Met het oog op behoud van de gemeentelijke zelfstandigheid moet de gemeente in ieder geval financieel gezond zijn, publiekstaken adequaat uitvoeren en een goede basisdienstverlening in stand houden. Samen met de Waddeneilanden wil de gemeente aan duurzame oplossingen werken, waarbij ook nadrukkelijk andere gemeenten en organisaties in beeld zijn. Verbonden partijen zijn de andere organisaties die in beeld zijn om aan goede oplossingen te werken.

De gemeente kent zes publiekrechtelijke verbonden partijen en negen privaatrechtelijke verbonden partijen. Hieronder wordt per verbonden partij kort het doel, de bijdrage aan de gemeentelijke beleidsdoelstellingen en de eventuele relevante ontwikkelingen beschreven. Aan het eind van de paragraaf is een tabel opgenomen met de (minimale) financiële gegevens. Deze financiële gegevens bestaan zoveel mogelijk uit de meest recent gepubliceerde cijfers.

Publiekrechtelijk verbonden partijen	Bestuurlijk vertegenwoordiger
Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân	Wethouder A.J.C. Goldhoorn
Centrumregeling Sociaal Domein Fryslân	Wethouder A.J.C. Goldhoorn
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	Wethouder D. Ruige
Veiligheidsregio Fryslân	Burgemeester R.S. Cazemier
Gemeenschappelijke regeling De Waddeneilanden	Burgemeester R.S. Cazemier (DB/AB)
Gemeenschappelijke regeling De Waddeneilanden	Wethouder A.J.C. Goldhoorn, D. Ruige, J.B. Wassink (AB)
Welstandszorg Hûs en Hiem	Wethouder D. Ruige

Privaatrechtelijk verbonden partijen	Bestuurlijk vertegenwoordiger
N.V. Afvalsturing Friesland (Omrin)	Wethouder J.B. Wassink
N.V. Fryslân Milieu Noardwest	Wethouder J.B. Wassink
N.V. Gemeenschappelijke Kredietbank Friesland (Stichting Kredietbank Nederland)	Wethouder J.B. Wassink
Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân u.a.	Wethouder J.B. Wassink
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Wethouder J.B. Wassink
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Burgemeester R.S. Cazemier
Vereniging van Friese Gemeenten, tevens afdeling van de VNG	Burgemeester R.S. Cazemier
Stichting Waddenhaven Terschelling	Wethouder J.B. Wassink
Stichting Beheer Schoolgebouwen Terschelling	Wethouder A.J.C. Goldhoorn

Dienst (SozaWe) Fryslân

De Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân voert voor gemeente Terschelling, als ook voor de gemeenten Waadhoeke, Harlingen en Vlieland, de taken uit op het gebied van sociale zekerheid, maatschappelijke zorg en gesubsidieerde arbeid.

Sinds de wijziging van de gemeenschappelijke regeling per 1 januari 2021 is De Dienst Noardwest Fryslân een bedrijfsvoeringsorganisatie. Het vaststellen van de beleidskaders (verordeningen en beleidsregels) voor het sociaal domein en de daaraan verbonden financiële keuzes ligt daarmee bij de gemeenten. De gemeentelijke beleidsteams in Noardwest Fryslân stellen de beleidsvoorstellen op en betrekken hierbij medewerkers van De Dienst. De besluitvorming vindt plaats in de colleges en raden van de vier aangesloten gemeenten.

De Dienst werkt samen met de gemeenten, gebiedsteams en de netwerkpartners en ondersteunt bij het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van het sociaal domein.

De Dienst heeft zowel een rol in de uitvoering van de toegang van het sociaal domein (inkomen en participatie, kwaliteitszorg en advies voor Wmo en jeugd), als in de inkoop en het contractmanagement voor Wmo, participatie en (deels) jeugdhulp. Ook voert De Dienst backofficetaken uit, zoals beschikken, bestellen, betalen en administreren. Het monitoren van cijfermatige ontwikkelingen, het maken van (verbeter)voorstellen, het uitvoeren van kwaliteitscontroles en het geven van advies is ook bij De Dienst belegd. Ten slotte voert De Dienst taken uit op het gebied van toezicht en handhaving, zowel richting burgers als zorgaanbieders.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2023	Eigen vermogen 31-12- 2024	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026
De Dienst Noardwest Fryslân	Hoog	655	693	9.485	9.345	-	-	3.076	2.902

Centrumregeling Sociaal Domein Friesland (SDF)

De centrumregeling Samenwerking Sociaal Domein Friese gemeenten (SDF) is belast met de beleidsvoorbereiding voor de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. Daarnaast verzorgt deze organisatie de inkoop voor de uitvoering van deze taken, waardoor alles doelmatig en kwalitatief hoogwaardig met de gezamenlijke Friese gemeenten wordt georganiseerd. Er is geen financieel belang van gemeente Terschelling in deze regeling. Daarom wordt er geen tabel met financiële gegevens getoond.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu & Omjouwing

De gemeenschappelijk regeling FUMO is opgezet om een goede uitvoering van de uitbestede taken op het gebied van de milieu- en omgevingswet te realiseren.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2023	Eigen vermogen 31-12- 2024	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omfjouwing (FUMO)	Gemiddeld	1.278	840	5.327	4.783	72	-362	208	207

Veiligheidsregio Fryslân

De Veiligheidsregio Fryslân behartigt de belangen van alle Friese gemeenten op de volgende terreinen:

Publieke gezondheidszorg

Brandweezorg

Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Hierbij wordt de multidisciplinaire samenwerking en coördinatie in de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing bevorderd. Daarnaast wordt er een gemeenschappelijke meldkamer beheerd en in stand gehouden.

De burgemeester van Terschelling neemt deel in het algemeen bestuur van de regio. Het bestuurlijk belang bestaat uit het waarborgen van de (brand- en gezondheids)veiligheid en een adequate rampenorganisatie.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026
Veiligheidsregio Fryslân	Gemiddeld	8.868	10.662	82.448	87.343	562	3.643	996	1.039

GR De Waddeneilanden

De gemeenschappelijke regeling de Waddeneilanden is er om de gemeenschappelijke belangen van de Waddeneilanden te behartigen. Gemeenschappelijke standpunten van de deelnemende gemeenten kunnen hiermee sterker worden uitgedragen zodat er meer invloed uitgeoefend kan worden op instanties en andere overheden. Daarnaast worden taken gezamenlijk opgepakt waardoor er kostenefficiëntie ontstaat en een gemeenschappelijk beleidskader. Het algemeen bestuur van de GR de Waddeneilanden bestaat uit de colleges van alle deelnemende gemeenten.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2023	Eigen vermogen 31-12- 2024	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026
Gemeenschappelijke Regeling de Waddeneilanden	Gemiddeld	521	206	517	765	183	136	221	231

Welstandszorg Hûs en Hiem

De gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem behartigt de belangen op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Het financiële belang van deze regeling is afhankelijk van de werkzaamheden of opdrachten die in opdracht van de gemeente worden uitgevoerd. De kosten worden hierbij doorbelast aan de aanvragers van vergunningen.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024
Welstandszorg Hûs en Hiem	Gemiddeld	257	383	453	425	-84	123

Afvalsturing Friesland en Fryslân Miljeu Noardwest

Omrin is inzamelaar en verwerker van afval. Zij dragen zorg voor het voorkomen, verwijderen, bewerken en verwerken van het Friese afval volgens de voorgeschreven milieudoelstellingen tegen zo laag mogelijke kosten. Het bestuurlijk belang bestaat uit een stemrecht naar rato van het aandelenbezit. Het aandelenbezit van de gemeente Terschelling bedraagt 1,5% in Afvalsturing Friesland en 2% in Fryslân Miljeu Noardwest.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024
N.V. Afvalsturing Friesland (Omrin)	Gemiddeld	1,5%	75.528	83.562	36.732	127.471	10.322	7.130

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2023	Resultaat 2024
N.V. Fryslân Miljeu	Gemiddeld	2%	11.572	13.030	26.299	30.506	1.007	1.621

Kredietbank Nederland

De Kredietbank Nederland maakt het mogelijk dat er financiële dienstverlening kan worden verleend aan personen die om wat voor reden dan ook niet bij een reguliere bankinstelling terecht kunnen. Het stemrecht in deze verbonden partij wordt bepaald naar rato van de kapitaalverstrekking.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024
Kredietbank Nederland	Laag	3.209		47.554		positief	

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

De BNG bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, en ook het door de statuten beperkte werkteurien van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten, dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie daarvan heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de inwoner uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen in €	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	0,006%	4.721 miljoen	4.777 miljoen	110.819 miljoen	123.614 miljoen	254 miljoen	294 miljoen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

De VNG staat de Nederlandse gemeenten bij met de vervulling van hun bestuurstaken. De vereniging helpt haar leden met het maken van afspraken over het arbeidsvoorwaardenbeleid en het sluiten van overeenkomsten met werknemersorganisaties met betrekking tot arbeidsvoorwaarden van personeel. Daarnaast behartigt zij de belangen van haar leden die samenhangen met de uitgevoerde bestuurs- en beheerstaken. De leden van de VNG hebben een stemrecht naar een veelvoud van 1000 inwoners per gemeente.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Laag	56.301	60.360	118.819	195.596	3.758	-26	10	

Vereniging van Friese Gemeenten

De Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) is de vereniging van de Friese gemeenten, waarbinnen gemeentebestuurders en raadsleden elkaar ontmoeten en kennis delen. De VFG is op landelijk niveau voor de VNG een provinciale partner in het delen van kennis, het ophalen van vragen en het afstemmen van standpunten. De VFG speelt daarom ook een actieve rol als het gaat om signaleren en doorgeven van relevante kennis voor de leden. Financiële gegevens zijn hierbij niet van toepassing, waardoor er geen tabel met financiële gegevens wordt getoond.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân

De Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân U.A. draagt zorg voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting op het eiland. Daarnaast koopt de coöperatie collectief energie en de verduurzaming daarvan in via een samenwerkingsverband.

Stichting Waddenhaven Terschelling

Met ingang van 1 januari 2025 wordt de exploitatie van de gemeentehaven en de jachthaven uitgevoerd door de stichting Waddenhaven Terschelling. De stichting Passantenhaven is overgegaan in de stichting Waddenhaven. De stichting wordt bestuurd door het bestuur, bestaande uit een door het College vastgesteld oneven aantal van drie of vijf bestuurders, te benoemen door de gemeenteraad.

Stichting beheer Schoolgebouwen

Deze stichting beheert de “Brede school” op West-Terschelling. Het bestuur wordt gevormd door een vertegenwoordiger van de gemeente en de directieleden van beide schoolbesturen. Recente gegevens zijn ons niet bekend. In het kader van de samenwerking/fusie tussen christelijk en openbaar primair onderwijs zullen wij hier nader onderzoek naar doen.

Privaatrechtelijke verbonden partijbedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2021	Eigen vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2021	Vreemd vermogen 31-12-2022	Resultaat 2021	Resultaat 2022	Bijdrage 2023	Bijdrage 2024
Stichting Beheer Schoolgebouwen Terschelling	Laag	790	736	716	690	43	-54	24	26

3.7 Grondbeleid

Inleiding

Eén van de middelen van een gemeente om ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken bij het uitvoeren van het omgevingsbeleid van de overheid is het grondbeleid. In het kader van het omgevingsbeleid wordt de maatschappelijk gewenste bestemming van de grond vastgelegd. Dit gebeurt via een plan of besluit op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). De gemeenteraad heeft de kaderstellende en controlerende functie ten aanzien van het grondbeleid en dus ook de daarbij behorende begrotingen en verantwoordingen.

Grondbeleid vergt keuzes van een gemeenteraad die gevolgen hebben voor de lange termijn. De ontwikkeling van gebieden houdt meer in dan het maken van een bestemmingsplan. Zaken als eigendom van grond, het al dan niet verwerven en uitgeven ervan, het gebruik voor openbare ruimte en infrastructuur, inspraak en voldoen aan vereisten als milieu, maken gebiedsontwikkeling complex met vaak tijdrovende procedures. Dat vraagt om een zorgvuldige afweging. Gezien de lange looptijd en de blijvende invloed op de gemeente van de uitvoering en de bouwresultaten is het van belang dat de gemeenteraad de relatie legt met het maatschappelijk doel. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het beperken van de krapte op de woningmarkt, het stimuleren van economische bedrijvigheid en werkgelegenheid, het beter aansluiten op de samenstelling en bevolkingsopbouw van de gemeente of het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving. Het beleid biedt daarmee de handvatten om te kunnen sturen op de te bereiken doelstellingen en evenwichtig om te gaan met de (schaarse) ruimte.

In de paragraaf grondbeleid stelt de raad de kaders vast voor de uitvoering van grondbeleid. In de paragraaf kunnen nieuwe ontwikkelingen op de grondmarkt aan bod komen. In elk geval wordt altijd teruggesproken op vorige paragrafen grondbeleid; wat geldt nog steeds en wat is veranderd.

Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- het bereiken van maatschappelijke en bestuurlijke doelstellingen,
- winst en risico,
- praktische uitvoerbaarheid.

Op dit moment zijn er geen nieuwe ontwikkelingen op de grondmarkt verwacht voor de gemeente Terschelling.

Grondexploitatie risico's

Grondbeleid gaat gepaard met financiële kansen en risico's. De gemeente Terschelling heeft geen afzonderlijke reserve grondexploitatie. Als bekend is dat een complex een negatief resultaat krijgt, dan dient volgens de financiële voorschriften een voorziening te worden gevormd om het tekort af te dekken.

Grondexploitatie klein Zuidermiede.

In afgelopen jaren zijn verdere voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van Klein Zuidermiede. Zo zijn onder andere onderzoekskosten gemaakt voor het planologische traject en projectmanagementkosten gemaakt ten laste van het voorbereidingsbudget. Deze kosten lopen vooruit op de opstelling en vaststelling van de daadwerkelijke GREX.

Grondexploitatie woningbouw CNL en Halfweg

Wij gaan zo spoedig mogelijk grondexploitatie voorstellen voor woningbouw CNL en Halfweg aan te bieden.

3.8 Openbaarheidsparagraaf Begroting 2026

Op basis van de Wet open overheid (de Woo) dient in de begroting aandacht te worden geschonken aan hoe wij als gemeente de Woo gaan uitvoeren. Een verplichting is dat wij burgers actief informeren over beslissingen die we nemen, waarover die dan gaan en wat die voor de burgers (gaan) betekenen. Zo publiceren wij op de website vergaderstukken en verslagen van de raad, jaarverslagen en agenda's en besluitenlijsten van het college. Daarnaast worden de volgende informatiecategorieën door ons actief openbaar gemaakt op de website: (1) de gegevens over de organisatie- en bereikbaarheid, (2) vergunningen (in geanonimiseerde vorm), (3) Woo-verzoeken en Woo-besluiten.

3.9 Geprognosticeerde balans

Activa					
in € 1.000	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
(im) Materiële vaste activa	23.875	25.718	35.012	48.430	53.869
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	71	71	71	71	71
Financiële vaste activa: Leningen	584	574	564	554	544
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	309	309	309	309	309
Totaal Vaste Activa	24.839	26.672	35.956	49.364	54.793
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	2.949	2.949	2.949	2.949	2.949
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	5	5	5	5	5
Uitzettingen <1 jaar	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Liquide middelen	3.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal Vlottende Activa	12.454	10.454	10.454	10.454	10.454
Totaal Activa	37.293	37.126	46.410	59.818	65.247

Passiva					
in € 1.000	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Eigen vermogen	11.435	11.601	11.548	10.996	8.835
Voorzieningen	7.530	5.462	5.365	5.155	5.030
Vaste schuld	11.474	14.209	23.643	37.813	45.528
Totaal Vaste Passiva	30.439	31.272	40.556	53.964	59.393
Vlottende schuld	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Overlopende passiva	5.654	4.654	4.654	4.654	4.654
Totaal Vlottende Passiva	6.854	5.854	5.854	5.854	5.854
Totaal Passiva	37.293	37.126	46.410	59.818	65.247

3.10 Personele lasten

In onderstaande tabel is opgenomen op welke wijze de personeelskosten zijn verdeeld over de verschillende programma's in 2026.

Verdeling personele lasten				
Afdeling	Budget in € 1.000	Programma	Taakveld	Grootboeknummer
Raad	199	0	0.1	611011 - Gemeenteraad en raadscommissie
Griffie	177	0	0.1	611021 - Griffie
B&W	387	0	0.1	611101 - college van B&W
Subtotaal	763			
Directie	182	0	0.4	611310 - salarissen Directie
Teamleiders	655	0	0.4	611320 - salarissen Teamleiders
Staf	1.300	0	0.4	611330 - salarissen Staf
OR	16	0	0.4	611335 - salarissen Staf - OR
Ondersteuning	572	0	0.4	611350 - salarissen Ondersteuning
Beleid	1.116	0	0.4	611360 - salarissen Beleid
Publiek	1.062	0	0.4	611370 - salarissen Publiek
BABS	11	0	0.2	611380 - salarissen Babs
Techniek	1.257	0	0.4	611390 - salarissen Techniek (incl. Buitendienst)
Musea	310	5	5.4	618500 - salarissen musea
Eilandteam	389	6	6.1	611375 - salarissen Eilandteam
Buitendienst	149	6	6.7	674200 - Participatie/Sociale Werkvoorziening
Talent Lokaal Centraal	846	0	0.4	612042 - Talent Lokaal Centraal
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	542	8	8.3	611376 - salarissen VTH
Subtotaal	8.407			

Verdeling personele lasten				
Totaal	9.170.000			

De loonkosten van de teams Staf, Ondersteuning, Beleid en Regie, Publiek, Techniek en de Buitendienst kunnen verder onderverdeeld worden naar verschillende programma's:

Verdeling salariskosten team Staf			
Grootboeknummer	Bedrag in € 1.000	Programma	Taakveld
611330 - Salarissen Staf - Overhead	858	0	0.4
612032 - Afhandeling van bezwaar en beroep voortvloeiend uit het primaire proces	245	8	8.1
614001 - Openbare orde en veiligheid	197	1	1.2
Totaal	1.300		

Verdeling salariskosten team Ondersteuning			
Grootboeknummer	Bedrag in € 1.000	Programma	Taakveld
611350 - Salarissen Ondersteuning - Overhead	333	0	0.4
612091 - Belastingen	239	0	0.61
Totaal	572		

Verdeling salariskosten team Beleid en Regie			
Grootboeknummer	Bedrag in € 1.000	Programma	Taakveld
611360 - Salarissen Beleid - Overhead	52	0	0.4
618401 - Bevordering toerisme	152	3	3.4
674840 - Sociaal Domein	241	6	6.1
616101 - Ruimtelijke Ordening	462	8	8.1
617301 - Volkshuisvesting	205	8	8.3
Totaal	1.116		

Verdeling salariskosten team Publiek			
Grootboeknummer	Bedrag in € 1.000	Programma	Taakveld
614710 - APV en uitvoering bijzondere wetten	247	1	1.2
613401 - Burgerzaken	487	0	0.2
612048 - Documentaire informatie voorziening (DIV) - Overhead	233	0	0.4
674840 - Sociaal Domein	26	6	6.1
Totaal	1.062		

Verdeling salariskosten team Techniek en Buitendienst			
Grootboeknummer	Bedrag in € 1.000	Programma	Taakveld
611390 - Salarissen Techniek - Overhead	111	0	0.4
612701 - Team Techniek - Overhead	121	0	0.4
634021 - Riolering	290	7	7.2
631250 - Afvalinzameling	23	7	7.3
619211/619221 - Gebouwenbeheer	210	8	8.3
630331 - Beheer openbaar groen	236	5	5.7
632141 - Beheer wegen, straten en pleinen	265	2	2.1
Totaal	1.257		

4. Bijlagen

4.1 Uitgangspunten programmabegroting 2026 - 2029

Uitgangspunten bij het opstellen van de begroting 2026 en het meerjarenperspectief 2027-2029 is het bestaand beleid, zoals dat door de gemeenteraad is geautoriseerd in het coalitieprogramma: Koers naar de toekomst: "meedenken, meepraten, meedoen". Daarnaast zijn ook de door de raad goedgekeurde wijzigingen meegenomen.

In deze begroting is rekening gehouden met de volgende ontwikkelingen:

- loonontwikkeling
- prijsontwikkeling
- renteontwikkeling
- ontwikkeling algemene uitkering
- ontwikkelingen lokale lasten

Loonontwikkeling

Voor de loonontwikkeling wordt uitgegaan van een stijging van de lonen met 2% in de jaren 2026-2029 (cf loonvoetstijging meicirculaire 2025 o.b.v CPB CEP25). Deze stijging bestaat uit CAO-aanpassingen en verandering van werkgeverslasten. Daarnaast zitten eventuele incidentele componenten zoals periodieken, tussentijdse bevorderingen en wijzigingen in de personeelsopbouw ook verwerkt in dit percentage.

Prijsontwikkeling

Indien de prijsontwikkelingen voor een onderdeel in bepaald jaar boven de € 50.000 zijn, zijn deze als aparte post verwerkt in deze begroting. Voor de overige kleine prijsontwikkelingen is een budget onvoorzien opgenomen van € 50.000.

Eventuele prijsstijgingen voor verbonden partijen en gemeenschappelijke regelingen zijn al verwerkt in de begroting.

Renteontwikkeling

Langlopende geldleningen

Gezien de rentestand op de kapitaalmarkt is in de begroting bij de berekening van de rentelasten over het financieringstekort cq. nog aan te trekken leningen meerjarig uitgegaan van een rente van 3%.

Rente financieringsoverschot

In de begroting 2026 en de meerjarenraming is sprake van een financieringstekort. We hebben hiervoor geen rentevergoedingen ingeprijsd.

Algemene uitkering

De begroting 2026-2028 is opgesteld op basis van de verwachte ontwikkelingen uit de meicirculaire 2025.

Ontwikkeling lokale lasten

De belastingen, leges, retributies en algemene dekkingsmiddelen verhogen wij met de in de paragraaf "lokale heffingen" genoemde nominale verhogingen. De verhoging van de leges en retributies is gebaseerd op de consumentenprijsindex. Hiervoor wordt een percentage gehanteerd van 3,0% (verwachting 2025 CPI huishoudens).

4.2 Baten en lasten per grootboeknummer

Tabel baten en lasten per grootboeknummer

Bedragen in € 1.000

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
611011	gemeenteraad en raadscommissie	Lasten	316
611021	griffie	Lasten	185
611031	accountantscontrole	Lasten	0
611101	college van burgemeester en wethouders	Lasten	467
611102	ambtswoning burgemeester	Lasten	26
		Baten	-14
611201	representatie bestuur en personeel	Lasten	20
611300	wkr ambtelijke organisatie	Lasten	439
611301	Overige salariskosten	Lasten	125
		Baten	-70
611310	Salarissen Directie	Lasten	182
611320	Salarissen Teamleiders	Lasten	655
611330	Salarissen Staf	Lasten	1.300
611335	Salarissen Staf - OR	Lasten	16
611340	Salarissen 't Behouden Huys	Lasten	236
611350	Salarissen Ondersteuning	Lasten	572
611360	Salarissen Beleid	Lasten	1.116
611370	Salarissen Publiek	Lasten	1.062
611375	Salarissen Eilandteam	Lasten	389
611376	Salarissen VTH	Lasten	542
611380	Salarissen Babs	Lasten	11
611390	Salarissen Techniek	Lasten	1.492
		Baten	-235
611401	organisatieontwikkeling	Lasten	32
611801	regionale samenwerking	Lasten	291
612001	rente	Lasten	0
		Baten	-380
612011	gemeentehuis - facilitair bedrijf	Lasten	568
		Baten	-53
612021	automatisering (gemengd btw)	Lasten	890
612032	juridisch control incl. bezw. en beroep	Lasten	86
612035	verhuur gemeentegronden	Lasten	3
		Baten	-31
612041	personeel en organisatie	Lasten	95
612042	Talent Lokaal Centraal	Lasten	846
612048	Documentaire Informatie Voorz. (DIV)	Lasten	21
612049	gemeentehuis - interne dienst	Lasten	53
612051	administratie	Lasten	159
612071	buitendienst	Lasten	253

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
		Baten	-22
612081	algemeen onderwijsbeleid	Lasten	184
612091	belastingen	Lasten	72
		Baten	-15
612095	communicatie	Lasten	386
612250	BTW Compensatiefonds	Baten	-30
613201	verkiezingen	Lasten	70
613303	baten secretarieleges	Baten	-100
613401	burgerzaken en kcc	Lasten	68
613402	burgerlijke stand	Lasten	7
		Baten	-30
613404	gevonden voorwerpen	Lasten	4
614001	veiligheidsbeleid	Lasten	153
614111	brandkranen	Lasten	5
614121	brandpreventie	Lasten	740
614201	rampenbestrijding	Lasten	4
614300	leges drank&horeca, evenementen en speelautomaten	Baten	-20
614501	strandveiligheid	Lasten	235
614502	beleid strand	Lasten	1
		Baten	-39
614503	strandbeheer en uitvoering	Lasten	55
614710	uitvoering APV bijzondere wetten	Lasten	56
615000	duurzaamheid	Lasten	190
615100	CDOKE	Lasten	0
		Baten	-195
615311	vergunningverlening en toezicht Milieutaken	Lasten	205
615750	elektrisch rijden	Lasten	4
616101	ruimtelijke plannen	Lasten	57
616201	omgevingswet	Lasten	145
617011	vergunningverlening en toezicht WABO	Lasten	162
617013	WABO-leges	Baten	-130
617041	energiearmoede	Lasten	0
617100	uitvoering huisvestingsverordening	Lasten	31
		Baten	-1
617201	Basisreg. Adressen en Gebouwen (BAG)	Lasten	60
617301	volkshuisvesting	Lasten	290
618401	bevordering toerisme	Lasten	262
618403	passantenhaven	Lasten Baten	77 -81
618500	exploitatie Centrum Natuur en Landschap	Lasten Baten	87 -5
618600	museum `t Behouden Huys	Lasten	188

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
		Baten	-87
618700	tonnenloods	Lasten	168
618800	cultureel erfgoed	Lasten	66
619006	ge klu-locatie	Lasten	8
619211	verhuur gemeentewoningen	Lasten	111
		Baten	-106
619221	verhuur gemeentegebouwen	Lasten	73
		Baten	-613
619231	Vluchtelingenopvang	Lasten	0
619235	oude campus	Lasten	99
		Baten	-70
619241	rechten begraafplaatsen	Baten	-10
619402	beleggingen	Baten	-13
619500	bezwaar en beroep belastingen	Lasten	0
619521	OZB-NW gebruikers	Lasten	0
		Baten	-548
619531	OZB-W eigenaren	Lasten	0
		Baten	-1.588
619541	OZB-NW eigenaren	Lasten	0
		Baten	-760
619650	kwijtschelding belastingen	Lasten	12
619701	precariobelasting	Baten	-136
619911	inningskosten toeristenbelasting	Lasten	40
619921	opbrengst toeristenbelastingen	Lasten	0
		Baten	-4.624
619941	opbrengst forensenbelasting	Lasten	0
		Baten	-1.114
620001	Overige baten en lasten	Lasten	0
620121	onvoorzien	Lasten	50
620140	mutaties reserves prog 0	Lasten	1
620142	mutaties reserves prog 2	Lasten	0
		Baten	-270
620143	mutaties reserves prog 3	Lasten	0
		Baten	-89
620301	algemene uitkering gemeentefonds	Baten	-13.990
630201	eiland Griend	Lasten	4
		Baten	-2
630331	beheer en onderhoud openbaar groen	Lasten	252
630411	onderhoud begraafplaatsen	Lasten	20
		Baten	-2
631250	afval inzameling	Lasten	735
631270	afvalverwerking	Lasten	318
		Baten	-70
631280	milieustraat	Lasten	214
631285	overslagstation	Lasten	3
Baten		Baten	-13
631601	afvalstoffenheffing/reinigingsrecht	Lasten	0

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
		Baten	-1.207
632132	onderhoud bermen	Lasten	44
632141	beheer onderhoud wegen/straten/plein	Lasten	2.305
		Baten	-1.097
632201	Verkeersveiligheid	Lasten	0
632301	straatreiniging	Lasten	143
		Baten	-49
632401	gladheidsbestrijding	Lasten	7
632501	openbare verlichting	Lasten	84
632601	Mobiliteit	Lasten	125
633031	beheer en onderhoud binnenhavens	Lasten	490
		Baten	-5
633032	Masterplan haven	Lasten	500
633101	waterwegen	Lasten	349
		Baten	-7
634021	beheer en onderhoud riolering	Lasten	2.368
		Baten	-1.418
634101	heffing rioolbelasting	Lasten	0
		Baten	-1.129
640101	openbaar basisonderwijs	Lasten	1.735
		Baten	-1.735
640201	huisvesting openbaar basisonderwijs	Lasten	74
		Baten	-7
640202	huisvesting brede school	Lasten	217
		Baten	-69
640322	Beleid bijzonder basisonderwijs	Lasten	2
640401	huisvesting bijzonder basisonderwijs	Lasten	11
640901	openbaar voortgezet onderwijs	Lasten	1.689
		Baten	-1.689
641001	huisvesting openbaar voortgezet onderwijs	Lasten	25
641101	tegemoetkoming uitwonende studerenden	Lasten	21
641301	onderwijsachterstandenbeleid	Lasten	63
		Baten	-63
641401	leerlingenvervoer	Lasten	60
641601	schoolzwemmen	Lasten	37
641701	onderwijsbegeleiding	Lasten	40
		Baten	-20
641801	gemeentelijk budget cultuuronderwijs	Lasten	6
644101	bibliotheek	Lasten	311
644102	multifunctioneel gebouw De Driemaster	Lasten	64
		Baten	-68

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
644201	muziekonderwijs	Lasten	38
644401	(overige) kunstzinnige vorming	Lasten	20
644521	Zwembad	Lasten Baten	510 -136
644611	sportgebouw Hoorn	Lasten	7
644621	sportvelden Hoorn	Lasten	15
644623	sportgebouw Midsland	Lasten	10
644625	sportvelden Midsland	Lasten	43
		Baten	-4
644630	sportveld West	Lasten	8
644640	gymnastiekgebouw West	Lasten	89
		Baten	-30
644645	gymnastiekgebouw Midsland	Lasten	10
		Baten	-4
644650	gymnastiekgebouw Hoorn	Lasten	134
		Baten	-86
644701	bevordering sportdeelname	Lasten	92
645131	dorpshuis De Stoek	Lasten	76
		Baten	-30
645201	culturele activiteiten	Lasten	90
649111	maatschappelijke dienstverlening	Lasten	96
649352	jeugdwerk	Lasten	144
649511	ouderenwerk	Lasten	14
649541	leefbaarheid	Lasten	85
649811	kinderopvang	Lasten	18
649812	peuteropvang	Lasten	90
649821	gebouwen kinder- en peuteropvang	Lasten	16
		Baten	-30
649825	Middelen jeugd en gezin (CJG)	Lasten	11
650013	algemene gezondheidszorg	Lasten	231
		Baten	-59
650101	jeugdgezondheidszorg	Lasten	221
650212	helihaven	Lasten	9
660100	Rattenbestrijding	Lasten	25
674100	Begeleide participatie	Lasten	25
674200	Sociale werkvoorziening	Lasten	229
		Baten	-43
674210	Arbeidsparticipatie	Lasten	40
674300	WPI: BUIG/BBZ/Beschut werken	Lasten	454
		Baten	--472
674400	Armoedebestrijding BBZ	Lasten	59
674410	Armoedebestrijding minimabeleid	Lasten	28
674500	WMO: Mantelzorg	Lasten	11
674510	WMO: Overige externe kosten	Lasten	32
674520	WMO: Vervoer	Lasten	198
		Baten	-4
674530	Veilig thuis	Lasten	43

Grootboeknummer	Omschrijving grootboeknummer	Lasten/Baten	Begroting 2026
674600	WMO: Huishoudelijke ondersteuning	Lasten	603
674610	WMO: Individuele begeleiding	Lasten	378
674620	WMO: Dagactiviteiten	Lasten	59
674630	WMO: Eigen bijdragen CAK	Baten	-153
674700	Jeugdhulp ambulant lokaal	Lasten	995
674710	Jeugdhulp: Pleegzorg	Lasten	18
674720	Jeugdhulp: Hoogspecialistisch	Lasten	84
674730	Jeugdhulp: Crisis	Lasten	25
674740	Jeugdhulp: Gesloten plaatsing	Lasten	0
674750	Jeugdhulp: Dyslexie	Lasten	38
674800	Beschermd wonen	Lasten	0
674810	Maatschappelijke- en vrouwenopvang	Lasten	0
674820	Jeugdbescherming	Lasten	48
674830	Jeugdreclassering	Lasten	5
674840	Middelen gemeente Sociaal Domein	Lasten	0

4.3 Meerjareninvesteringsbegroting 2026 - 2029

Investeringskredieten 2025-2029							
in € 1.000	Datum (verwacht) besluit Raad	2025	2026	2027	2028	2029	Totaal per investering
<i>Divers materiaal</i>							
Holder (groenbeheer)	-	200					200
Trekker t.b.v. begraafplaatsen	-	19					19
Voertuigen buitendienst (auto's)	-	40	40				80
<i>Wegen en riolering</i>							
Aanpassen openbaar vervoer (buslus)	2018	147					147
Herinrichting Groene strand en Zwarteweg	26-3-2025	464					464
Torenstraat/Brandarisplein	2-10-2024	107					107
Trillingen Lies	2-10-2024	472					472
Parkeren West	-	67					67
Weg industrieterrein Nieuwe Dijk	-		650				650
Reconstructie Duinweg Midsland	-		720				720
Buslus VMBO	2017			130			130
Reconstructie Molenhoek	-			230			230
Reconstructie Molenweg	-			345			345
Reconstructie Europalaan/West Aletalaan	-				840		840
<i>Waterwegen</i>							
Buitengewoon onderhoud waterwegen	5-11-2025	225	305				530
<i>Haven</i>							
Tijdelijke afmeervoorziening	4-6-2025	185					185
Werkzaamheden WB-kade	4-6-2025	150					150
Vervanging steigers passantenhaven	4-6-2025	450					450
Havenwerken Terschelling	10-5-2023			1.500	6.000	4.500	12.000
<i>Gebouwen</i>							

Investeringskredieten 2025-2029							
Herinrichting hal gemeentehuis	27-4-2024	83					83
Verduurzaming gemeentegarage	2-9-2024	1.082					1.082
Verduurzaming sportgebouw Hoorn (AVV)	2-9-2025	438					438
Verduurzaming Schoolpad 4 (gymzaal hoorn)	2-9-2026		641				641
Verduurzaming Dorpsstraat 54 (De Stoek)	2-9-2027		547				547
Verduurzaming Brouwershoekweg	2-9-2028		261				261
Herinrichting Raadzaal	-		125				125
Verduurzaming gemeentehuis	2-9-2025			1.110			1.110
Verduurzaming Dennenweg (gymzaal West)	2-9-2025				699		699
<i>Onderwijshuisvesting</i>							
Schylger Jouw	9-7-2025			7.400	7.400		14.800
IHP overig	19-7-2023					2.800	2.800
<i>Openbare verlichting</i>							
Verduurzaming openbare verlichting	7-1-2020	206					
<i>Overig</i>							
Units strandwacht	-		114				114
Vorbereidingskrediet Zuidermiede	1-3-2023	225					
Tonnenloods		775					
Totaal per jaar		5.335	3.403	10.715	14.939	7.300	41.229

Deze bijlage geeft inzicht in de geplande investeringen van de gemeente in de periode 2025-2029. De meeste investeringskredieten zijn al toegekend via een separaat raadsbesluit. Voor enkele investeringen geldt dat deze nog apart worden voorgelegd aan de raad om het krediet definitief toe te kennen.

4.4 Leningoverzicht

Staat van langlopende geldleningen

bedragen in € 1.000

Nr.	Bank	Oorspronkelijk bedrag	Laatste aflossing	Rente%	Stand per 1-1-2025	Rente	Aflossing	Stand per 1-1-2026	Rente	Aflossing	Stand per 1-1-2027	Rente	Aflossing	Stand per 1-1-2028	Rente	Aflossing	Stand per 1-1-2029	Rente	Aflossing	Stand per 1-1-2030
6	B.N.G.	3.000	2036	4,165	1.200	50	100	1.100	46	100	1.000	42	100	900	37	100	800	33	100	700
7.1	B.N.G.	896	2036	1,420	567	8	42	525	7	42	483	7	42	441	6	42	399	6	42	357
13	B.N.G.	454	2034	2,420	189	5	16	173	4	16	157	4	16	141	3	16	125	3	16	109
16	NWB	2.000	2031	0,100	700	1	100	600	1	100	500	1	100	400	0	100	300		100	200
17	NWB	4.000	2041	0,300	2.267	7	133	2.134	6	133	2.001	6	133	1.868	6	133	1.735	5	133	1.602
18	B.N.G.	1.500	2025	0,870	150	1	150	0												
19	B.N.G.	1.500	2025	0,890	150	1	150	0												
20	B.N.G.	2.000	2029	0,550	1.000	6	200	800	4	200	600	3	200	400	2	200	200	1	200	0
22	B.N.G.	2.500	2041	0,440	2.125	9	125	2.000	9	125	1.875	8	125	1.750	8	125	1.625	7	125	1.500
		TOTAAL			8.348	88	1.016	7.332	77	716	6.616	71	716	5.900	62	716	5.184	55	716	4.468

4.5 Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen (bedragen in € 1.000)

	Saldo per 1-1- 2025	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2026	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2027	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1-2028	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2029	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2030
Reserves																
Algemene reserves																
Algemene reserve *	3.890		- 144	3.746	141		3.887	197		4.084		- 303	3.781	88		3.869
Bestemmingsreserves (raad)																
Recreatie	338		- 89	249		- 89	160			160			160			160
Wonen	224			224			224			224			224			224
Budgetoverheveling	1.365		- 1.365													
Havenbedrijf	922	364	- 270	1.016	364	- 270	1.110	364	- 270	1.204	364	- 270	1.298	364	-270	1.392
Kapitaallasten Havenfront	3.050			3.050			3.050		-115	2.935		- 115	2.820		-115	2.705
Behouden Huys	41			41			41			41			41			41
Waddenprogramma	2.250			2.250			2.250			2.250			2.250		- 2.250	
Voorzorgsmaatregelen haven		835		835			835		- 250	585		- 250	335			335
Bestemmingsreserves (derden)																
Dr. J.W. van Dierenfonds	23	1		24	1		25	1		26	1		27	1		28
Totaal reserves	12.103	1.200	-1.868	11.435	506	-359	11.582	562	-635	11.509	365	-938	10.936	453	-2.635	8.754
Voorzieningen																
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's																
Spaaruren personeel	92			92			92			92			92			92
Verplichting vml bestuurders	1.430	63	0	1.493	63	0	1.556	63	0	1.619	63		1.682	63		1.745
Voorziening wachtgelden	342		-188	154		-87	67		-67							
Voorzorgsmaatregelen haven	1.355		-200	1.155		-290	865		-290	575		-290	285		-285	
Afkoopsommen graven	140		-20	120		-20	100		-20	80		-20	60		-20	40
Onderhoudsvoorzieningen																

Begroting 2026

	Saldo per 1-1- 2025	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2026	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2027	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1-2028	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2029	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo per 1-1- 2030
Wegen en paden	664	465	-465	664	935	-1.096	503	935	-1.023	415	935	-1.021	329	935	-1.030	234
Riolering	978	1.165	-435	1.708	0	-1.665	43	213	0	256	31	0	287	120	0	407
Gebouwen	1.030	379	-287	1.122	379	-287	1.214	379	-287	1.306	379	-287	1.398	379	-287	1.490
Door derden bekleemde voorzieningen																
Onderwijs	1.022	0	0	1.022	0	0	1.022	0	0	1.022	0	0	1.022	0	0	1.022
Totaal voorzieningen	7.053	2.072	-1.595	7.530	1.377	-3.445	5.462	1.590	-1.687	5.365	1.408	-1.618	5.155	1.497	-1.622	5.030
Totaal reserves en voorzieningen	19.156	3.272	-3.463	18.965	1.883	-3.804	17.044	2.152	-2.322	16.874	1.773	-2.556	16.091	1.950	-4.257	13.784

De begroting 2026 is opgesteld met inachtneming van hetgeen is bepaald in de nota reserves en voorzieningen.

4.6 Verdeling toeristenbelasting

Opbrengst toeristenbelasting	2026	2027	2028	2029
In €				
Toeristenbelasting via logiesverstrekkers	3.203.000	3.393.000	3.589.000	3.797.100
Forensenbelasting	1.113.000	1.136.000	1.158.000	1.181.000
Watertoeristenbelasting	363.000	370.000	377.000	385.000
Toeristenbelasting 1e dag via Rederij Doeksen	1.058.000	1.077.000	1.098.000	1.119.900
Bruto-opbrengst	5.737.000	5.976.000	6.222.000	6.483.000
Inningskosten	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Netto-opbrengst	5.697.000	5.936.000	6.182.000	6.443.000

Product	2026	2027	2028	2029
In €				
APV en Drank- en Horecawetgeving	56.000	36.000	36.000	36.000
Veiligheidsbeleid en openbare orde	168.000	170.000	173.000	173.000
Brandweer en rampenbestrijding	377.000	391.000	404.000	404.000
Ruimtelijke ordening: bestemmingsplannen	43.000	43.000	43.000	43.000
Beheer en onderhoud openbaar groen	222.000	200.000	187.000	187.000
CNL	82.000	82.000	82.000	82.000
Project Tonnenloods	168.000	168.000	168.000	168.000
Bevordering toerisme, incl. VVV e.d.	187.000	162.000	162.000	162.000
Museum 't Behouden Huys	337.000	337.000	337.000	337.000
Onderhoud wegen en fietspaden	443.000	443.000	443.000	443.000
Opruimen zwerfvuil/straatreiniging	94.000	97.000	100.000	100.000
Exploitatie havens voor toerisme (incl. toiletvoorziening)	243.000	290.000	400.000	400.000
Uitvoering masterplan haven	500.000	200.000	200.000	200.000
Strandbewaking en beheer	290.000	201.000	201.000	201.000
Openbaar bibliotheekwerk	156.000	106.000	106.000	106.000
Bijdrage Oerol en overige evenementen	90.000	90.000	90.000	90.000
Exploitatie bijdrage Optisport NV	374.000	399.000	416.000	434.000

Begroting 2026

Product	2026	2027	2028	2029
Gemeentelijke website en voorlichting	193.000	118.000	118.000	118.000
Juridische ondersteuning	39.000	39.000	39.000	39.000
Gevonden en verloren voorwerpen	4.000	4.000	4.000	4.000
Toerekening salariskosten ambtelijke organisatie	1.961.000	2.062.000	2.065.000	2.065.000
Saldo	-330.000	298.000	408.000	651.000
Totaal aangewend ten behoeve van exploitatie	5.697.000	5.936.000	6.182.000	6.443.000

4.7 EMU-saldo

Omzet 8 jning		T-1 2025	T 2026	T+1 2027
		x € 1000,- Volgens realisatie tot met sept. 2025, samenvuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2026	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1	Exploitatiesaldo voor toelating van de ontwikkeling uitroesmes (zie BBV, artikel 17c)	1.386	147	473
2	Mutatie (immateriële vaste activa)	4.622	1.843	9.204
3	Mutatie voorzieningen	477	-2.068	-47
4	Mutatie voorraden (incl. bouwvoorraden in exploitatie)	-166	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (immateriële vaste activa)	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-6.676	-3.784	-8.484

4.8 Begrippenlijst begroting 2026

Afkorting	Verklaring
AB	Algemeen Bestuur
AI	Artificial Intelligence
AOW	Algemene Ouderdomswet
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AZWA	Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord
BABS	Buitengewoon Ambtenaar van de Burgerlijke Stand
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting Verantwoording
BCF	Btw-compensatiefonds
BIBOB	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BRP	Basis Registratie Personen
BVO	Bruto Vloeroppervlak
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDOKE	Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid
CEP	Centraal Economisch Plan
CNL	Centrum voor Natuur en Landschap
CO2	Koolstofdioxide
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
CPB	Centraal Planbureau
CPI	Consumentenprijsindex
CVPOT	Christelijke Vereniging voor Primair Onderwijs Terschelling
DB	Dagelijks Bestuur
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
EMU-saldo	Economisch en Monetaire Unie-saldo
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
FRIZA	Fries Intergraal Zorgakkoord
FTE	Fulltime-equivalent
FUMO	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
GTK	Gemeenschappelijk financieel toezicht kader
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IVP	Integraal Veiligheidsplan
IZA	Integraal Zorgakkoord
LIA	Lokale Inclusie Agenda

Afkorting	Verklaring
LVVN	Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
LV WOZ	Landelijke Voorziening Wet Waardering Onroerende Zaken
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
NEA-index	Nationale Index Energie- en Arbeidskostenontwikkeling
OAB	Onderwijsachterstandenbeleid
OPOT	Openbaar Primair Onderwijs Terschelling
OR	Ondernemingsraad
OVEF	Openbare Verlichting & Energie Fryslân
OVO	Openbaar Voortgezet Onderwijs
OZB	Onroerende zaakbelasting
P&C	Planning & Control
PPS	Publiek Private Samenwerking
RO	Ruimtelijke Ordening
SB	Smart Build
SDF	Sociaal Domein Fryslân
SG	Scholengemeenschap
SLA	Service Level Agreement
SSC	Shared Service Center
SSW	Systeemoverzicht Stedelijk Water
SoZaWe	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
SPUK	Specifieke Uitkering
SROI	Social Return On Investment
SWT	Stichting Waddenhaven Terschelling
TLC	Talent Lokaal Centraal
TOF	Terschellinger Ondernemersfonds
UWV	Uitvoeringinstituut Werknemersverzekeringen
VAST	Vlieland, Ameland, Schiermonnikoog en Terschelling
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WKB	Wet Kwaliteitsborging
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Wet Politiegegevens
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening
WRP	Water- en rioleringsprogramma
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WVLBZ	Wet Verlenging Loondoorbetaling bij Ziekte
WW	Werkloosheidswet

